

Juristu dienas 2021

30.04.2021.g.

Diskusijas “Cietsirdība pret dzīvniekiem – tiesiskais regulējums, nodarījuma sastāvs, sodi, to piemērošana”

KOPSAVILKUMS

Rīga
2021

Nodibinājums “dzivniekupolicija.lv” īsteno projektu “Dzivniekupolicija.lv un sabiedrisko inspektoru tīklojums Latvijas reģionos”, kura viena no aktivitātēm ir dalība Latvijas Juristu biedrības organizētajās ikgadējās Juristu dienās par aktuāliem dzīvnieku tiesiskās aizsardzības jautājumiem. Projektu finansiāli atbalsta Norvēģija, Islande un Lihtenšteina.

30.04.2021.g. nodibinājums “dzivniekupolicija.lv” sadarbībā ar Latvijas Juristu biedrību un Tiesībsarga biroju ikgadējo Juristu Dienu ietvaros aicināja nozares ekspertus un interesentus uz diskusiju “Cietsirdība pret dzīvniekiem – tiesiskais regulējums, nodarījuma sastāvs, sodi, to piemērošana”.

Pateicamies visiem diskusijas dalībniekiem par viedokļiem, idejām, priekšlikumiem – šī diskusija ir tikai sākums mūsu turpmākajam darbam pie šī jautājuma izpēti, lai kopīgiem spēkiem panāktu, ka tiesiskais regulējums un tā piemērošana darbotos gan sabiedrības interesēs, gan dzīvnieku aizsardzības mērķiem.

Island
Liechtenstein
Norway

**Active
citizens fund**

Šis materiāls ir sagatavots ar EEZ un Norvēģijas finanšu instrumenta atbalstu. Par materiāla saturu atbild Projekta “Dzivniekupolicija.lv un sabiedrisko inspektoru tīklojums Latvijas reģionos” īstenotājs nodibinājums “dzivniekupolicija.lv”.

Satura rādītājs

1. Diskusijas programma.....	4
2. Diskusijas dalībnieki	5
3. Diskusijas saturiskais ietvars.....	6
3.1. Teorētiskā daļa	7
3.1.1. Cietsirdīgas izturēšanās pret dzīvnieku sastāvs, jēdziens.....	7
3.1.2. Sodis par cietsirdīgu izturēšanos pret dzīvnieku	10
3.1.3. Dzīvnieka izņemšana un dzīvnieka konfiskācija.....	12
3.2. Praktiskā daļa	14
3.2.1. Lieta Nr.1 – “Kaķis maisā”	15
3.2.2. Lieta Nr.2 – “Suns Arčijs”	17
3.2.3. Lieta Nr.3 – “Mirusās govis”	19
3.3. Tiesiskā daļa.....	22
3.3.1. Likumprojekts “Grozījumi Dzīvnieku aizsardzības likumā”	22
3.3.2. Pilsoniskā iniciatīva “Bargākus sodus par cietsirdīgu izturēšanos pret dzīvniekiem”	23
4. Diskusijas tēzes	25
4.1. Grozījumi Civillikumā – dzīvnieka lietu tiesiskais statuss.....	30
4.2. Papildsods Krimināllikumā – aizliegums turēt dzīvnieku.....	34
4.3. Jēdzieni “cietsirdīga izturēšanās pret dzīvnieku” un “spīdzināšana”	45
4.4. Dzīvnieka izņemšana un dzīvnieka konfiskācija administratīvo pārkāpumu procesā un kriminālprocesā.....	49
4.5. Cietsirdīga izturēšanās pret dzīvnieku prioritāro lietu sarakstā.....	55
4.6. Kompetences sadalījums cietsirdīgas izturēšanās pret dzīvnieku lietās.....	58
5. Priekšlikumi	62
Avoti:.....	64

1. Diskusijas programma

2021.gada 30.aprīlī

13:00-15:30

Diskusiju vada: nodibinājuma “dzīvniekupolicija.lv” valdes locekle **Daina Ločmele**

13:00-13:05 ~5 min.	Diskusijas atklāšana, ievadvārdi	Latvijas Juristu biedrības prezidents Aivars Borovkovs Tiesībsargs Juris Jansons
I daļa		
13:05-13:20 ~15 min.	Cietsirdīga izturēšanās pret dzīvnieku (nodarījuma sastāvs un sods) <ul style="list-style-type: none">• Administratīvs pārkāpums (DzAL 59.pants)• Noziedzīgs nodarījums (KL 230.pants)	“dzīvniekupolicija.lv”, juriste, Dr.iur.cand. Inese Bāra
13:20-13:50 ~30 min.	Administratīvo pārkāpumu process un kriminālprocess (praktiskie piemēri) <ul style="list-style-type: none">• Lieta “Kaķis maisā” (Jelgava);• Lieta “Suns Arčijs” (Ķekavas novads)• Lieta “Mirusās govīs” (Vecumnieku novads)	“dzīvniekupolicija.lv”, juristes Daina Ločmele un Inese Bāra
13:50-14:05 ~15 min.	Likumprojekts “Grozījumi Dzīvnieku aizsardzības likumā” (reģ.Nr.507/Lp13)	“dzīvniekupolicija.lv”, valdes locekle, juriste Daina Ločmele
14:05-14:25 ~20 min.	Pilsoniskā iniciatīva “Bargākus sodus par cietsirdīgu izturēšanos pret dzīvniekiem” (reģ.Nr.558/Lm13)	Iniciatīvas autore Zane Zvirbule
14:25-14:30 ~5 min.	Vadlīnijas-instrukcija par dzīvnieku izņemšanu administratīvo pārkāpumu lietās un krimināllietās	“dzīvniekupolicija.lv”, valdes locekle, Ilze Džonsone
II daļa		
14:30-15:30 ~60 min.	Diskusija*	Moderators: Daina Ločmele
	*Diskusijas jautājumi: <ul style="list-style-type: none">• Tiesiskā regulējuma par cietsirdīgu izturēšanos pret dzīvnieku atbilstība nodarījuma smagumam un sabiedriski bīstamajām sekām• Iestāžu kompetences sadalījums, procesuālā rīcība, sadarbība lietās par cietsirdīgu izturēšanos pret dzīvnieku• Priekšlikumi grozījumiem tiesību aktos par cietsirdīgu izturēšanos pret dzīvnieku	Uzaicinātās personas

Diskusijas formāts: I daļa: ar teorētiskiem, tiesiskiem un praktiskiem aspektiem iezīmēts diskusijas saturs;
II daļa: dalībnieku viedokļi

2. Diskusijas dalībnieki

1	Aiga Aizpuriete	
2	Aivars Borovkovs	Latvijas Juristu biedrības prezidents
3	Alīna Rogozina	LR IeM Nodrošinājuma valsts aģentūras Izņemto lietu, apsardzes un tehniskā atbalsta departamenta Izņemto lietu un piedziņas pārvaldes Izņemto lietu nodaļas vadītāja
4	Andra Sargūna	PVD Veterināro objektu uzraudzības daļas vecākā eksperte
5	Andris Leitass	Inženierzinātņu doktors Mērsraga novada domes priekšsēdētāja vietnieks
6	Anna Patrīcija Mālere	PVD Juriskonsulte
7	Artis Svece	Dr. filoz., docents LU
8	Dace Rukšāne-Ščipčinska	13.Saeimas deputāte, iesniedza likumprojektu "Grozījumi Dzīvnieku aizsardzības likumā"
9	Daina Ločmele	Diskusijas vadītāja, Nodibinājuma "dzivniekupolicija.lv" valdes locekle
10	Diāna Elekse	Biedrība "Dzīvnieku pansija Ulubele", valdes locekle
11	Elīta Veidemane	Žurnāliste
12	Gints Bērziņš	LR Ģenerālprokuratūra, prokurors
13	Ilze Dombrovska	PVD Juridiskās daļas vadītāja
14	Ilze Džonsona	Biedrības "Dzīvnieku pansija Ulubele" vadītāja Nodibinājuma "dzivniekupolicija.lv" valdes locekle
15	Inese Bāra	Nodibinājuma "dzivniekupolicija.lv" juriskonsulte
16	Inese Kreicberga	Žurnāliste, producete, raidījums "Ķēpa uz sirds"
17	Jānis Ūdris	Rakstnieks, vēsturisku romānu autors
18	Jeļena	Brīvprātīgā, dzīvnieku glābēja
19	Jeļena Jesajana	Deputātes Daces Rukšānes-Ščipčinskas palīdzē
20	Juris Jansons	LR Tiesībsargs
21	Jūlija Želtkeviča	
22	Kitija Bīte	Dr.iur., RSU Juridiskā fakultāte, docētāja
23	Rolands Pētersons	
24	Rudīte Vārna	PVD Novietņu uzraudzības daļas vadītājas vietniece
25	Sarma Freiberga	Fonda "Nāc līdzās" vadītāja
26	Tālav Jundzis	LZA īstenais loceklis, tiesību zinātņu doktors, habilitētais politikas zinātņu doktors, Juridiskā koledža
27	Uldis Zemzars	Tieslietu ministrijas Krimināltiesību departamenta direktora vietnieks
28	Una Ulme	Žurnāliste
29	Vita Gaisma	
30	Zane Zvirbule	Pilsoniskās iniciatīvas "Bargākus sodus par cietsirdīgu izturēšanos pret dzīvniekiem" autore

3. Diskusijas saturiskais ietvars

“Cietsirdība - īpašība, kas piemīt tumsonībai, kura neatzīst citas tiesības, izņemot spēka tiesības.”

/Frānsiss Bēkons/

Diskusija “Cietsirdība pret dzīvniekiem – tiesiskais regulējums, nodarījuma sastāvs, sodi, to piemērošana” tika organizēta divās daļās: I daļa - teorētiskie, tiesiskie un praktiskie aspekti cietsirdības pret dzīvnieku saturiskā ietvara iezīmēšanai, izrietot no kuriem diskusijas dalībnieki pauda savu viedokli II daļā, kuras 3 (trīs) jautājumi aptver šī brīža aktualitātes šīs tēmas tālākai izstrādei priekšlikumiem atbildīgajām iestādēm.

I daļa

- **Cietsirdīga izturēšanās pret dzīvnieku** (nodarījuma sastāvs un sods) - Administratīvs pārkāpums (DzAL 59.pants); Noziedzīgs nodarījums (KL 230.pants);
- **Administratīvo pārkāpumu process un kriminālprocess** (praktiskie piemēri);
- **Likumprojekts “Grozījumi Dzīvnieku aizsardzības likumā”** (reģ.Nr.507/Lp13);
- **Pilsoniskā iniciatīva “Bargākus sodus par cietsirdīgu izturēšanos pret dzīvniekiem”** (reģ.Nr.558/Lm13);
- Vadlīnijas-instrukcija par dzīvnieku izņemšanu administratīvo pārkāpumu lietās un krimināllietās

II daļa - diskusija

- Tiesiskā regulējuma par cietsirdīgu izturēšanos pret dzīvnieku atbilstība nodarījuma smagumam un sabiedriski bīstamajām sekām
- Iestāžu kompetences sadalījums, procesuālā rīcība, sadarbība lietās par cietsirdīgu izturēšanos pret dzīvnieku
- Priekšlikumi grozījumiem tiesību aktos par cietsirdīgu izturēšanos pret dzīvnieku

Diskusijas I daļa tematiski aptver trīs blokus:

- 1) **cietsirdīgas izturēšanās pret dzīvnieku kvalifikācijas problēmas** – kad tā uzskatāma par administratīvo pārkāpumu, kad par noziedzīgu nodarījumu;
- 2) trīs **praktiskie piemēri** ar normu piemērošanas problēmu apskatu;
- 3) likumdošanas iniciatīvas – šobrīd Saeimas dienaskārtībā esošie: **likumprojekts “Grozījumi Dzīvnieku aizsardzības likumā”** (reģ.Nr.507/Lp13) un pilsoniskā iniciatīva **“Bargākus sodus par cietsirdīgu izturēšanos pret dzīvniekiem”** (reģ.Nr.558/Lm13).

Diskusijas II daļā dalībnieku paustie viedokļi, idejas, priekšlikumi apkopoti šajā kopsavilkumā un ņemti vērā, sagatavojot priekšlikumus.

Šajā nodaļā tiek iezīmēts diskusijas saturiskais ietvars, kas tika prezentēts 30.04.2021.g., plašāka jautājuma analīze un papildus izpēte jau pēc diskusijas iekļauta 4.nodaļas apakšnodaļās.

3.1. Teorētiskā daļa

Diskusijas teorētiskās robežas ir cietsirdīgas izturēšanās pret dzīvnieku kā administratīvā pārkāpuma un kā noziedzīga nodarījuma spēkā esošās sastāva pazīmes un noteiktie sodi – to interpretācija un piemērošana, kā arī šo darbību/bezdarbību kvalifikācija, noteiktās un interpretējamās pazīmes.

Cietsirdība pret dzīvniekiem vēl joprojām tiek par zemu novērtēta no tāda aspekta, ka netiek pievērsta atbilstoša uzmanība šo nodarījumu patiesajai sabiedriskajai bīstamībai. Vardarbība, kas ir cietsirdības pamatā, ir personas devianta uzvedība, kas atbilstoši neierobežota, nenovērsta var novest pie citiem bīstamiem nodarījumiem jau pret cilvēku.

Diskusijas ievadvārdos Tiesībsargs J.Jansons pauž satraukumu, ka *“atbildīgās institūcijas nemāk vai negrib pienācīgā veidā darīt tās lietas, kas ir ierakstītas likumos. Normas ir, likumi ir, noteikumi ir, bet attiecīgās institūcijas kaut ko neizdara, kā rezultātā esam lielu juridisku izaicinājumu priekšā.”* J.Jansons tāpat norādīja, ka attiecībā uz mājas (istabas) dzīvniekiem *“normatīvais regulējums ir gana precīzs un korekts, bet institūcijas negrib atbilstoši jēgai un mērķim šīs normas piemērot”*.

Latvijas Juristu biedrības prezidents A.Borovkovs atzina, ka tēma ir svarīga un izteica atzinību, ka dzīvnieku aizsardzības jautājums jau ne pirmo gadu ir Juristu dienu dienaskārtībā.

3.1.1. Cietsirdīgas izturēšanās pret dzīvnieku sastāvs, jēdziens

Diskusijas pirmais teorētiskais jautājums saistīts ar cietsirdīgas izturēšanās pret dzīvnieku kvalifikācijas problēmu – jo Latvijas tiesību sistēmā šis nodarījuma sastāvs ir gan administratīvs pārkāpums, gan noziedzīgs nodarījums.

Cietsirdīga izturēšanās pret dzīvnieku (nodarījuma sastāvs)

Administratīvs pārkāpums (DzAL 59.pants)

- personas prettiesiska, vainojama rīcība (darbība vai bezdarbība), ja par to nav paredzēta kriminālatbildība

Noziedzīgs nodarījums (KL 230.pants)

- mazāk smags noziegums
- kriminālatbildība iestājas, ja dzīvnieks iet bojā vai tiek sakropļots un konstatēts, ka šīs sekas ir vainīgā nodarījuma rezultāts
- tīšs nodarījums, tiešs nodoms

Administratīvās atbildības likums, 5.pants

V.Liholaja, A.Niedre „Krimināllikuma komentāri”, 6.grāmata, Sevišķā daļa, Firma „AFS”, Rīga, 1999.g., 20.-21.lpp.

Cietsirdīga izturēšanās pret dzīvnieku kā administratīvs pārkāpums kopš 2020.gada 21.novembra iekļauta Dzīvnieku aizsardzības likuma (turpmāk – DzAL) 59.pantā, kas ir **X nodaļā “Administratīvie pārkāpumi dzīvnieku aizsardzības jomā un kompetence administratīvo pārkāpumu procesā”**, spēkā stājās 2020.gada 1.jūlijā. Noziedzīgs nodarījums – cietsirdīga izturēšanās pret dzīvnieku – paredzēts Krimināllikuma (turpmāk – KL) 230.pantā, kas iekļauts **XX**

nodalā “Noziedzīgi nodarījumi pret vispārējo drošību un sabiedrisko kārtību” – attiecīgi vērtējams kā valsts un sabiedrības interešu aizskārums. Abos gadījumos nodarījumam ir līdzīgas nodarījuma sastāva pazīmes, atšķirība ir sabiedriskajā bīstamībā, nodarījuma seku smagumā – kā tas izriet arī no Administratīvās atbildības likuma (turpmāk – AAL) 5.panta – administratīvo atbildību piemēro, ja par prettiesisko darbību vai bezdarbību nav paredzēta kriminālatbildība.

Ja DzAL 59.pants neparedz nekādu skaidrojumu, kas ir saprotams ar cietsirdīgu izturēšanos pret dzīvnieku, tad KL 230.pants satur atsevišķas kvalifikācijas pazīmes, kad šāda darbība vai bezdarbība uzskatāma par noziedzīgu nodarījumu:

- nodarījuma sekas – cietsirdīgas izturēšanās rezultātā dzīvnieks gājis bojā vai sakropļots;
- cietsirdīga izturēšanās pret dzīvnieku kā dzīvnieka spīdzināšana (t.i., ilgstoša, regulāra darbība vai bezdarbība);
- kvalificējošās pazīmes (KL 230.panta otrā daļa): cietsirdīga izturēšanās pret dzīvnieku izdarīta publiskā vietā; nepilngadīgā klātbūtnē; personu grupā pēc iepriekšējas vienošanās; ar to radīts būtisks kaitējums – saiklis “vai” normas dispozīcijā norāda, ka katra no šīm pazīmēm atsevišķi vērtējama kā patstāvīga pazīme.

KL Sevišķās daļas normas dispozīcijai būtu jāsaturs normā paredzētā noziedzīgā nodarījuma jēdziens un sastāva pazīmes, tomēr KL 230.pants nedod skaidrību par cietsirdīgas izturēšanās pret dzīvnieku jēdzienu. Kas ir uzskatāma par cietsirdīgu izturēšanos pret dzīvnieku, uzskaitīts DzAL 4.panta pirmajā daļā – 16 punkti, kuri var tikt kvalificēti gan kā administratīvs pārkāpums, gan kā noziedzīgs nodarījums.

Kriminālatbildība paredzēta, ja cietsirdības gadījumā dzīvnieks gājis bojā vai sakropļots, vai arī darbībām ir bijis spīdzināšanas raksturs. Pēc noziedzīga nodarījuma sastāva par cietsirdīgu izturēšanos pret dzīvnieku kriminālprocesu uzsāk tikai tad, ja ir visas četras noziedzīga nodarījuma pazīmes. Tās izskaidrotas Krimināllikuma komentāros par 230.pantu¹:

1. Komentējamā pantā (mazāk smags noziegums) paredzēta atbildība par cietsirdīgu izturēšanos pret jebkuru dzīvnieku pasaules pārstāvi - lauksaimniecības, mājdzīvnieku, savvaļas dzīvniekiem, kurus tur nebrīvā, un tādēļ, kuri atrodas savā dabiskajā vidē, vai to spīdzināšanu.

2. Cietsirdība var izpausties gan aktīvās darbībās, kad dzīvniekus sit, nodarot tiem fiziskas sāpes, izmanto dažādiem eksperimentiem (izņemot zinātniskos), izmanto dažādos cīņu veidos, kad tie tiek sakropļoti vai iet bojā, lieto to sakropļojošus iegūšanas veidus, tā arī bezdarbībā, atstājot dzīvniekus bez barības, dzēriena, palīdzības.

3. Kriminālatbildība par cietsirdīgu izturēšanos pret dzīvniekiem iestājas tad, ja tie iet bojā vai tiek sakropļoti un konstatēts, ka šīs sekas ir vainīgā nodarījuma rezultāts.

4. Ar dzīvnieku spīdzināšanu saprot darbības, ko izdara ar nolūku radīt ilgstošas vai daudzreizējas stipras sāpes (pēršana ar rīkstēm, knaibīšana, termiska iedarbība, multiplu nelielu bojājumu nodarīšana ar asiņiem priekšmetiem, nonāvēšana ar mokošiem paņēmienu utt.).

*5. Dzīvnieku spīdzināšanas gadījumā noziedzīgā nodarījuma sastāvs ir **formāls** un nodarījums ir pabeigts līdz ar spīdzināšanu veidojošo darbību izdarīšanu.*

*6. No **subjektīvās puses** tas ir tīšs nodarījums, kuru raksturo tiešs nodoms. Vainīgais apzinās, ka spīdzina dzīvnieku vai cietsirdīgi izturas pret to, saprot, ka viņa cietsirdības rezultātā dzīvnieks var tikt izkropļots vai aiziet bojā un vēlas to.*

7. Komentējamā nodarījuma subjekts - fiziska un pieskaitāma persona, kas sasniegusi četrpadsmit gadu vecumu.

Analizējot noziedzīgā nodarījuma sastāvu, KL 230.pants – Cietsirdīga izturēšanās pret dzīvniekiem – saskaņā ar KL komentāriem, ir tīšs nodarījums, kuru raksturo tiešs nodoms, t.i., vainīgais apzinās, ka spīdzina dzīvnieku vai cietsirdīgi izturas pret to, saprot, ka viņa cietsirdības

¹ V.Liholaja, A.Niedre „Krimināllikuma komentāri”, 6.grāmata, Sevišķā daļa, Firma „AFS”, Rīga, 1999.g., 20.-21.lpp.

rezultātā dzīvnieks var tikt izkropļots vai aiziet bojā un vēlas to. Pēc nodarījuma sastāva pazīmēm pirmām kārtām jākonstatē, vai nodarījums kvalificējams kā noziedzīgs nodarījums. Ja nodarījumā nav noziedzīga nodarījuma sastāva pazīmju, tad cietsirdīga izturēšanās pret dzīvnieku paredz administratīvo atbildību.

Tāpat kvalifikācijas grūtības var rasties arī darbību izvērtēšanā: cietsirdīga izturēšanās vai labturības prasību pārkāpums. Diskusijā Pārtikas un veterinārā dienesta (turpmāk – PVD) pārstāve I.Dombrovska atzina, ka *“ir atsevišķi gadījumi, kad novilkt robežu starp cietsirdīgu izturēšanos un labturības prasību pārkāpumiem ir aktuāli un grūti izsverami”*.

Kvalifikācijas nozīmīgs elements ir viennozīmīga skaidrība, kas ir cietsirdība pret dzīvnieku. Tai pat laikā cietsirdīgas izturēšanās pret dzīvnieku normas: gan kā noziedzīgs nodarījums, gan kā administratīvs pārkāpums nesatur cietsirdības definējumu. Šādu definējumu nesatur arī DzAL, jo tā 4.panta pirmajā daļā dots darbību un bezdarbību uzskaitījums, kas var tikt uzskatīta par cietsirdīgu izturēšanos pret dzīvnieku.

Salīdzinājumam pētīta Čehijas tiesiskā regulējuma pieceja, kur vērojama tuva līdzība ar Latvijā spēkā esošajām normām:

- cietsirdīga izturēšanās pret dzīvnieku Čehijā līdzīgi kā Latvijā kvalificējama gan kā administratīvs pārkāpums pēc Dzīvnieku labturības akta vai, ja tam ir lielāka sabiedriskā bīstamība – kā noziegums pēc Kriminālkodeksa (pants sastāv no trim daļām: 1) pazīmes: īpaši cietsirdīgā vai mokošā veidā vai cietsirdīgā vai mokošā veidā publiskā vietā; 2) atbildību pastiprinoši apstākļi: pēdējo trīs gadu laikā persona bijusi notiesāta par cietsirdīgu izturēšanos pret dzīvnieku; cietsirdība radījusi dzīvniekam neatgriezeniskas veselības problēmas vai izraisījusi dzīvnieka nāvi; 3) cietsirdība veikta pret lielu skaitu dzīvnieku);

- soda veidi (pēc panta daļām: 1) brīvības atņemšana līdz 2 (diviem) gadiem, darbības aizliegums² vai mantas konfiskācija; 2) brīvības atņemšana no 6 (sešiem) mēnešiem līdz 3 (trim) gadiem, darbības aizliegums; 3) brīvības atņemšana no gada līdz 5 (pieciem) gadiem.

- darbību un bezdarbību, kas uzskatāmas par cietsirdīgu izturēšanos pret dzīvnieku, uzskaitījumu saturu atsevišķs likums (Likums par dzīvnieku aizsardzību pret cietsirdību), kura 4.panta pirmajā daļā uzskaitīti 22 (divdesmit divi) punkti;

- gan Latvijas, gan Čehijas cietsirdīgas izturēšanās pret dzīvnieku uzskaitījums nav absolūts, abos gadījumos ir iekļauta norma, kas paredz, ka jebkura cita darbība, kas dzīvniekam rada vai var radīt sāpes, ciešanas vai nāvi, arī vērtējama kā cietsirdīga izturēšanās pret dzīvnieku – tas ir normas piemērošanas jautājums, kas dod plašāku pilnvarojumu normas piemērotājam izvērtēt konkrētās situācijas kvalifikāciju.

Atšķirībā no Latvijas tiesiskā regulējuma, Čehijas 2009.gada Kriminālkodekss³ izšķir divus noziegumus pret dzīvniekiem:

1. tīšu cietsirdības veidu (“nežēlība pret dzīvniekiem”, 302.pants – tā dispozīcija un sankcija augstāk jau apskatīta);

2. cietsirdība, kas izdarīta nolaidības dēļ (“dzīvnieka aprūpes nevērīga ignorēšana”, neatbilstoša aprūpe, 303.pants) – šī panta pirmās daļas dispozīcija paredz, ka persona ar rupju nolaidību nerūpējas par savu dzīvnieku vai par dzīvnieku, par kuru tai būtu jā rūpējas, un tādā veidā rada dzīvniekam neatgriezeniskas veselības problēmas vai izraisa tā nāvi; otrās daļas dispozīcija paredz tās pašas darbības/bezdarbību un sekas, ja kaitējums nodarīts lielam daudzumam dzīvnieku;

² Pēc Kriminālkodeksa 73.panta tiesa var noteikt darbības aizliegumu no viena līdz 10 (desmit) gadiem, ja noziegums veikts saistībā ar šo darbību. Darbības aizliegums nozīmē aizliegumu personai veikt noteiktu darbību, profesiju vai funkciju vai tādu darbību, kas prasa noteiktu atļauju.

³ 40/2009 Coll. ACT of 8 January 2009 Criminal Code //

https://www.legislationline.org/download/id/6370/file/Czech%20Republic_CC_2009_am2011_en.pdf

sankcijas attiecīgi par pirmo daļu: brīvības atņemšana līdz 6 (sešiem) mēnešiem ar darbības aizliegumu vai mantas konfiskāciju; otrā daļā: brīvības atņemšana līdz 2 (diviem) gadiem.

Par cietsirdīgas izturēšanās pret dzīvnieku dalījumu administratīvā pārkāpumā un noziedzīgā nodarījumā - salīdzinājumā ar anglosakšu tiesībām Eiropas pieeja, nodalot administratīvos pārkāpumus no noziedzīgiem nodarījumiem, tiek vērtēta kā veiksmīga, jo nav jāiesaista tiesa – administratīvo pārkāpumu procesā persona pie atbildības tiek saukta vienkāršākā procesuālā kārtībā, kas ļauj ātrāk pieņemt lēmumu par personas saukšanu pie atbildības, nav garš tiesvedības process. Šo tēzi diskusijas laikā apstiprināja arī Ģenerālprokuratūras prokurors G.Bērziņš, norādot, ka “nav tik svarīgi, kura procesa kārtībā persona ir sodīta, bet galvenais ir soda neizbēgamības princips. [...] no prakses viedokļa nav tik svarīgs kriminālprocess, jo, ja persona tiks administratīvā pārkāpuma procesā sodīta, tas būs ātri un sods būs adekvāts. Savukārt kriminālprocess ir zem jautājuma zīmes, atzīs personu par vainīgu vai nē. Labāk, ka saņem sodu administratīvā pārkāpumu procesā, nekā par visām varēm mēģināt notiesāt par noziedzīgu nodarījumu, jo tur var būt dažādi – šis varbūt ir tas gadījums, kad labāk zīle rokā, ka persona saņem sodu”.

3.1.2. Sods par cietsirdīgu izturēšanos pret dzīvnieku

Diskusijas laikā vairāki diskusijas dalībnieki minēja, ka galvenais ir soda neizbēgamības princips – ne tik daudz soda bardzība, cik soda piemērošana vispār. Kā norādīja G.Bērziņš, soda bardzība ir subjektīvi vērtējama, vienai personai cietumsods ir bargs sods, citai – naudas sods. Tāpēc svarīgi visos gadījumos ievērot galveno – soda neizbēgamību.

KL 230.panta sankcijas daļas ir vairākkārtīgi grozītas, diskusijas prezentācijā atspoguļota spēkā esošās KL 230.panta sankcijas, savukārt administratīvo pārkāpumu sodi kopš 01.07.2020.g. dekodifikācijas rezultātā pārcelti uz DzAL atsevišķu nodaļu un par cietsirdīgu izturēšanos pret dzīvnieku šobrīd administratīvā pārkāpuma sods noteikts DzAL 59.pantā.

Sodu jautājumā par cietsirdīgu izturēšanos pret dzīvnieku šīs diskusijas ietvaros sašaurināti tika skatīts tikai jautājums par papildsodu – aizliegumu turēt dzīvnieku, tā ieviešanu un piemērošanu, ar to saistītā problemātika.

Cietsirdīga izturēšanās pret dzīvnieku (sods)

Administratīvs pārkāpums (DzAL 59.pants)

- naudas sods fiziskajai personai no divdesmit līdz četrdesmit naudas soda vienībām, bet juridiskajai personai — no četrdesmit līdz septiņdesmit naudas soda vienībām,
- dzīvnieku turēšanas tiesību aizliegums uz laiku līdz diviem gadiem vai bez tā.

Noziedzīgs nodarījums (KL 230.pants)

Dzīvnieks gājis bojā vai sakropļots, vai par dzīvnieka spīdzināšanu

- brīvības atņemšana uz laiku līdz trim gadiem
- īslaicīga brīvības atņemšana
- piespiedu darbs
- naudas sods
- probācijas uzraudzība uz laiku līdz trim gadiem vai bez tās

Izdarīts publiskā vietā vai nepilngadīgā klātbūtnē vai izdarījusi personu grupa pēc iepriekšējas vienošanās, vai ja ar to radīts būtisks kaitējums

- brīvības atņemšana uz laiku līdz pieciem gadiem
- īslaicīga brīvības atņemšana
- piespiedu darbs
- naudas sods
- probācijas uzraudzība uz laiku līdz trim gadiem vai bez tās

DzAL administratīvo pārkāpumu nodaļā 59.pantā ir iekļauts šis papildsods (spēkā no 01.07.2020.g.): dzīvnieku turēšanas tiesību aizliegums uz laiku līdz diviem gadiem, un cietsirdīga izturēšanās pret dzīvnieku ir vienīgais administratīvais pārkāpums, par kuru šāds papildsods paredzēts. Pie tam administratīvā pārkāpuma procesā var izlemt, vai šo papildsodu piemēro vai nepiemēro.

Savukārt KL šāds papildsods spēkā esošajā KL 230.panta redakcijā nav paredzēts. Tas bija iekļauts KL 230.pantā ar KL 21.05.2009.g. grozījumiem, bet ar 13.12.2012.g. grozījumiem, kas stājās spēkā 01.04.2013.g. izņemts no KL 230.panta abu daļu sankcijām.

Diskusijas laikā prokurors Gints Bērziņš uzsvēra, ka: “*KL vajadzētu būt 230.pantā obligāti piemērojamam papildsodam – tiesību atņemšana turēt dzīvnieku ar termiņu no - līdz kaut kādās robežās*”.

Pašreizējā normu piemērošanas prakse paredz tādu secību, ka saskaņā ar KL 44.panta (Tiesību ierobežošana) trešo daļu: “*Atbilstoši noziedzīga nodarījuma raksturam tiesību ierobežošanu tiesa var noteikt arī gadījumos, kad šis sods nav paredzēts šā likuma sevišķās daļas attiecīgā panta sankcijā*”. Tas nozīmē, ka tiesnesim, piemērojot sodu par KL 230.panta nodarījumu, ir pašam jāsaprot, ka tādu aizliegumu turēt dzīvniekus var piemērot, vai arī ka DzAL 4.panta otrajā daļā⁴ ir šādas iespējamās rīcības priekšraksts. Šādi tiek nepamatoti pagarinātas normu piemērošanas stadijas, kā rezultātā šāds papildsods – aizliegums turēt dzīvnieku Latvijas tiesu praksē netiek piemērots. Uz šo diskusijā norādīja arī Tieslietu ministrijas (turpmāk – TM) pārstāvis U.Zemzars, ka šobrīd “*KL ļauj caur 44.pantu piemērot tiesību ierobežošanu, bet piekrīt G.Bērziņam, ka šim papildsodam vajadzētu būt obligāti KL 230.pantā*”.

Tiesību ierobežošana atbilstoši KL 44.pantam ir vispārējs papildsods, kura piemērošanā paredzama konkrētika pēc nodarījuma satura – attiecīgi gadījumos, kad persona atzīta par vainīgu un sodāma par cietsirdīgu izturēšanos pret dzīvnieku, tiesību ierobežošana saprotama kā aizliegums turēt dzīvniekus. KL 44.pants ierobežo termiņus, kādos nosakāma tiesību ierobežošana – no 1 (viena) līdz 5 (pieciem) gadiem, bet ievērojot noziedzīgā nodarījuma veidu un raksturu, KL sevišķajā daļā īpaši paredzētajos gadījumos (diemžēl tas nav attiecināms uz KL 230.pantu, kurā nav šāds papildsods vispār) personai var ierobežot tiesības arī uz ilgāku laiku, bet ne ilgāku par desmit gadiem.

Tai pat laikā, salīdzinot ar citu valstu praksi – konkrēti ar Apvienoto Karalisti (turpmāk – AK) – no dzīvnieku aizsardzības viedokļa Nodibinājuma skatījumā būtu jādomā arī par mūža aizliegumu turēt dzīvniekus – ja persona nav spējīga apzināties dzīvnieka vajadzības un turēšanas prasības, tad tādai personai dzīvniekus turēt nevajadzētu.

AK 2006.gada Dzīvnieku labturības aktā⁵ tam velēts atsevišķs pants (34.pants), kurā aizliegumam turēt dzīvnieku noteiktas dažādas variācijas:

- 1) pēc aizlieguma veida – īpašuma tiesību aizliegums; turēšanas aizliegums; aizliegums dalībai dzīvnieka turēšanā; aizliegums dalībai saskarē ar dzīvnieku, kur personai būtu tiesības kontrolēt vai ietekmēt dzīvnieka uzturēšanu;
- 2) darbību aizliegumi – aizliegts tirgot, pārvadāt un organizēt pārvadāšanu;
- 3) pēc dzīvnieku sugām – aizliegums attiecināms uz visām dzīvnieku sugām vai uz noteiktām dzīvnieku sugām;
- 4) pēc termiņa – tiesa nosaka aizlieguma termiņu pēc saviem ieskatiem, t.sk., arī aizliegumu uz mūžu, kā arī termiņi ir apelācijas (tiesības lūgt atcelt uzlikto aizliegumu) iesniegšanas aizliegumam tiesas noteiktā termiņā.

⁴ DzAL 4.panta otrā daļa: “*Personai ir aizliegts turēt dzīvnieku, ja tā ir sodīta par cietsirdīgu izturēšanos pret dzīvnieku.*”

⁵ Animal Welfare Act 2006, UK // <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/2006/45/section/34>

Ņemot vērā, ka AK ir cita tiesību sistēma, automātiski nav pārņemamas šīs valsts normas, bet noteikti ir pētāms jautājums, kā efektīvāk ieviest šādu papildsodu Latvijā.

3.1.3. Dzīvnieka izņemšana un dzīvnieka konfiskācija

Kā trešais teorētiskās daļas jautājums apskatāms dzīvnieka izņemšanas un dzīvnieka konfiscēšanas tiesiskais regulējums un tā izmaiņas pēdējo gadu laikā, jo vērojama tendence, ka iestādes (konkrēti PVD – vēl šī gada sākumā pēc medijos paustiem amatpersonu viedokļiem) vēl joprojām administratīvā pārkāpuma procesā konfiskāciju dēvē par papildsodu, lai gan jau vairāk kā pusgadu spēkā ir jaunā kārtība, ka dzīvnieka konfiskācija administratīvā pārkāpuma procesā NAV papildsods, bet gan ir procesuāla darbība, kas piemērojama jebkurā procesa stadijā, atbilstoši to noformējot.

Cietsirdīga izturēšanās pret dzīvnieku (dzīvnieka konfiskācija)

Administratīvs pārkāpums

- Konfiskācija nav administratīvais sods
- Dzīvnieks ir ar administratīvo pārkāpumu saistīta manta
- Dzīvniekus var konfiscēt, ja sakarā ar izdarīto administratīvo pārkāpumu tie nav atstājami administratīvo pārkāpumu izdarījušas personas īpašumā

Noziedzīgs nodarījums

- Mantas īpašā konfiskācija nav kriminālsods
- Dzīvnieks ir ar noziedzīgu nodarījumu saistīta manta
- Dzīvniekus var konfiscēt, ja sakarā ar izdarīto noziedzīgo nodarījumu tie nav atstājami noziedzīgu nodarījumu izdarījušas personas īpašumā.

Kriminālatbildībā paralēli mantas konfiskācijai, kas ir papildsods, pastāv arī mantas īpašā konfiskācija (VIII² nodaļa), kas nav kriminālsods – tā ieviesta jau ar 22.06.2017.g. grozījumiem, kas stājas spēkā 01.08.2017.g. Gan administratīvo pārkāpumu procesā, gan kriminālprocesā dzīvnieks nodēvēts kā ar pārkāpumu / nodarījumu saistīta manta un to var konfiscēt, ja sakarā ar izdarīto pārkāpumu vai noziedzīgo nodarījumu dzīvnieks nav atstājams pārkāpumu vai nodarījumu izdarījušas personas īpašumā (KL 70.¹³panta trešā daļa). Kā papildsods – mantas konfiskācija – vairs nav KL 230.panta sankcijā (tā tika izslēgta vienlaikus ar VIII² nodaļas iekļaušanu KL), attiecīgi to nepiemēro, jo saskaņā ar KL 42.panta otro daļu mantas konfiskāciju var noteikt tikai KL sevišķajā daļā paredzētajos gadījumos.

Dzīvnieka **izņemšana** un dzīvnieka **konfiscēšana** administratīvo pārkāpumu lietās un krimināllietās ir būtiska dzīvnieka aizsardzībai – pārkāpuma vai noziedzīga nodarījuma rezultātā cietušu dzīvnieku nedrīkst atstāt pie personas un/vai vietā, kur apdraudēta dzīvnieka veselība un/vai dzīvība. Kā diskusijā norādīja prokurors G.Bērziņš: “*Dzīvnieks nav jāizņem ar lēmumu, lai to konfiscētu. Izņemšana ir gadījumos, kad manta ir pārkāpuma priekšmets vai pierādījums, kam ir nozīme lietā. Konfiskācijas piemērošanai iepriekš dzīvnieks nav jāizņem – var uzreiz pieņemt lēmumu par dzīvnieku kā ar pārkāpumu saistīto mantu un lēmumu par konfiskāciju. AAL neierobežo lēmumus un lēmumu veidus.*”

Tā kā dzīvnieka konfiskācija vairs nav sods, tas netiek norādīts normu sankcijā – attiecīgi tā piemērošana atkarīga no amatpersonas lēmuma procesā un izpratnes par dzīvnieka atstāšanu vai neatstāšanu tās personas rīcībā, kas cietsirdīgi izturējies pret to vai pārkāpis dzīvnieka labturības prasības.

3.2. Praktiskā daļa

Praktiskajā daļā izvēlētas trīs konkrētas lietas, kas 2020./2021.g. guvušas plašu publicitāti medijos, un kurās vērojamas vairākas normu piemērošanas nepilnības:

- 1) lieta “Kaķis maisā” (Jelgava) – administratīvā pārkāpuma lieta, uzsākta 16.11.2020.g., lēmums par soda piemērošanu pieņemts 15.12.2020.g.;
- 2) lieta “Suns Arčijs” (Ķekavas novads) – administratīvā pārkāpuma process uzsākts 21.01.2021.g., lēmums par personas saukšanu pie administratīvās atbildības pieņemts 08.04.2021.g. (pārsūdzēts);
- 3) lieta “Mirusās govīs” (Vecumnieku novads) – 07.04.2021.g., administratīvā pārkāpuma lieta, 30.04.2021.g. tika pieņemts lēmums par atteikšanos uzsākt kriminālprocesu.

Kā redzams, visos piemēros ir rosināts administratīvā pārkāpuma process, lai gan nodibinājums “dzivniekupolicija.lv” uzskata, ka vismaz divos gadījumos ir acīmredzami, ka bijis uzsākams kriminālprocess. Diskusijas laikā līdzīgu secinājumu izteicis arī TM pārstāvis U.Zemzars, norādot savu subjektīvo viedokli, ka: *“vismaz divos gadījumos bija jābūt kriminālprocesam, jo KL 230.pantā skaidri rakstīts, ja dzīvnieks gājis bojā, nevar būt cita varianta kā uzsākt kriminālprocesu. Otra pazīme ir izkropļošana un trešā – spīdzināšana, kas kaķa gadījumā ir acīmredzami, ievietojot kaķi polietilēna maisā spīdzināšanas pazīme ir kaķa nosmakšana”*.

Viens no kriminālprocesa pamatprincipiem ir kriminālprocesa obligātums: amatpersonai, kura pilnvarota veikt kriminālprocesu, ikvienā gadījumā, kad kļuvis zināms kriminālprocesa uzsākšanas iemesls un pamats, ir pienākums savas kompetences ietvaros uzsākt kriminālprocesu un novest to līdz Krimināllikumā paredzētajam krimināltiesisko attiecību taisnīgam noregulējumam.⁶ No minētajiem praktiskajiem piemēriem divos gadījumos šis neapstiprinās.

Par sabiedrībai kaitīgiem nodarījumiem var tikt paredzēta kriminālā vai administratīvā atbildība - šādā duālistiskā publisko tiesību atbildības sistēmā ir svarīgi nodrošināt līdzsvaru starp kriminālatbildības un administratīvās atbildības sistēmu. KL jāparedz atbildība par nodarījumiem, kas būtiski apdraud sabiedrības vai personas intereses, rada vai var radīt būtisku kaitējumu, savukārt par mazāk kaitīgiem nodarījumiem jāparedz administratīvā atbildība.⁷

Nepareizas kvalifikācijas sekas var novest pie tā, ka tieši valstiski pieļautā vienaldzība pret šo noziedzīgo nodarījumu izmeklēšanu, neatbilstošu reaģēšanu uz tiem, ir pamatā tam, ka cietsirdība pret dzīvniekiem vēl joprojām ir latentās noziedzības⁸ līmenī – par tiem neziņo, ja ziņo, tad neregistrē, ja registrē, tad izbeidz lietvedības – tas veido kopējo sabiedrisko attieksmi, ka neko jau nevar pasākt...

Pēc 2017.g. veiktā pētījuma⁹, iedzīvotāji, kas nevēršas policijā, kad cietuši no noziedzīgiem nodarījumiem, min šādus iemeslus: nodarījums ir maznozīmīgs, lai dēļ tā vērstos policijā (38%), policija nespēs palīdzēt (35%); vairāk nekā 1/10 no cietušajiem, kuri nevēršās policijā, kā iemeslus minēja arī nevēlēšanos tērēt savu laiku, ka tas prasītu daudz laika (20%), vēlēšanos pašam visu atrisināt (19%) un neuzticēšanos policijai (16%).

⁶ Kriminālprocesa likuma 6.pants

⁷ MK 2009.gada 9.janvāra rīkojums Nr. 6 “Kriminālsodu politikas koncepcija (informatīvā daļa)”, sadaļa 1.2.13. „KL Sevišķās daļas pantos paredzētās sankcijas”, 56.lpp.

⁸ **Latentā noziedzība** - noziedzības daļa, kas sastāv no izdarītiem, bet tiesībaizsardzības iestādēs neregistrētiem noziedzīgiem nodarījumiem, t.s., slēptā noziedzība // <https://tezaurs.lv/latent%C4%81%20noziedz%C4%ABba>

⁹ “Latentā noziedzība un atkārtota viktimizācija dažādos noziedzīgos nodarījumos. Latvijas iedzīvotāju aptauja. 2017.gada augusts – oktobris” //

http://petijumi.mk.gov.lv/sites/default/files/title_file/SKDS_2017_Latenta_noziedziba_un_atkartota_viktimizacija.pdf

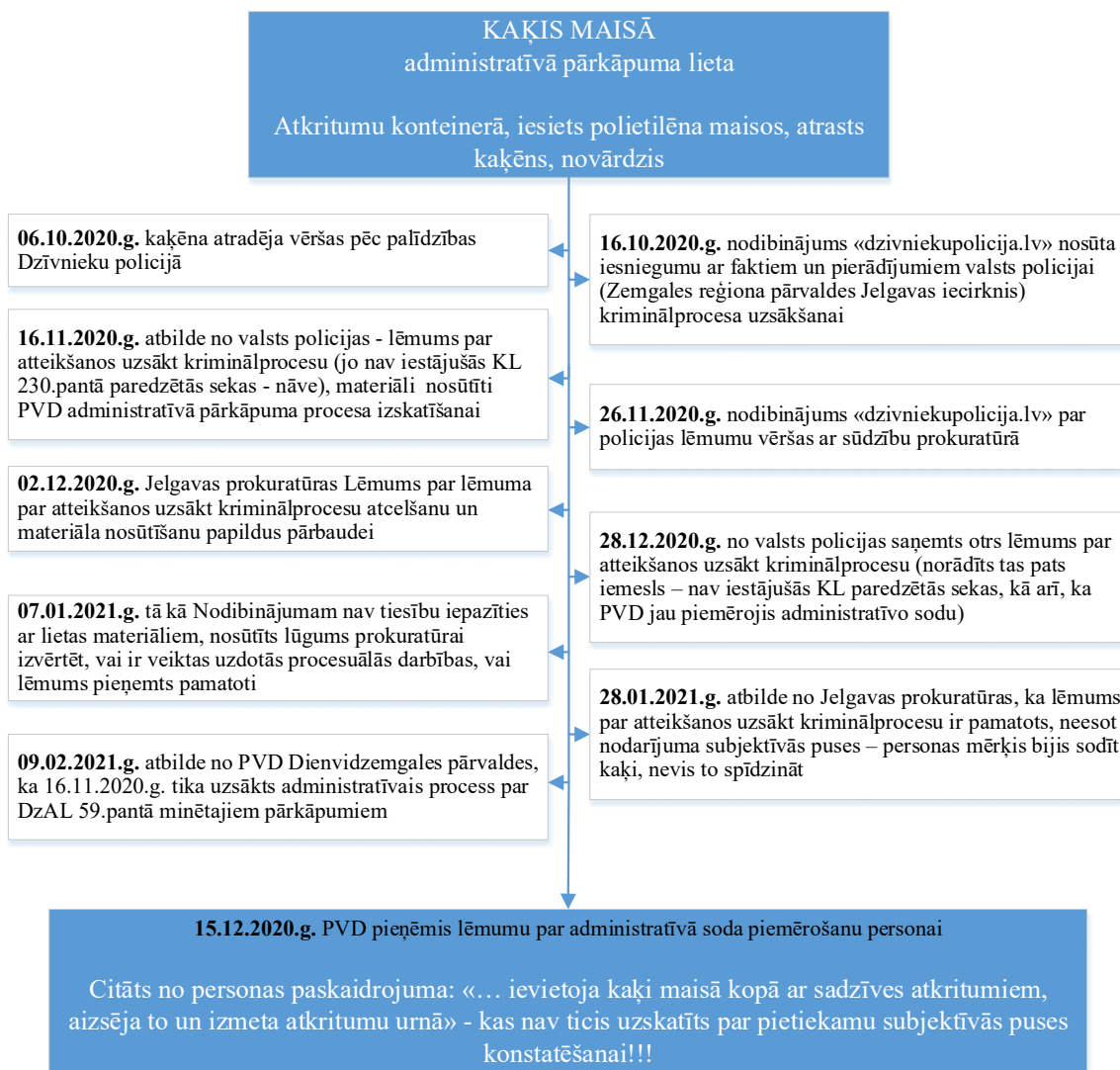
No pieredzes nodibinājuma “dzivniekupolicija.lv” darbībā pārkāpumos un noziedzīgos nodarījumos pret dzīvniekiem iedzīvotāji pārsvarā izsaka neuzticīgu attieksmi pret pārkāpumu vai noziedzīgu nodarījumu izmeklēšanu/izskatīšanu. Vienlaikus tiek saņemti ziņojumi par pārkāpumiem un nievājoša attieksme, ka nekas jau netiks darīts, nekas netiks panākts. Īpaši tas vērojams, kad ziņojums par cietsirdīgu izturēšanos pret dzīvnieku (vai labturības pārkāpumiem) ir atkārtots – vai nu atbildīgo iestāžu darbība nav sekojusi vai arī sods nav sasniedzis mērķi: nodarījuma atkārtotības novēršanu.

3.2.1. Lieta Nr.1 – “Kaķis maisā”

Notikums: atkritumu konteinerā persona atradusi polietilēna maisos iesietu kaķēnu, kaķēns palicis dzīvs atradēja savlaicīgās darbības rezultātā.

Tā kā vainojamās personas faktiskā rīcība liecināja, ka kaķēna nāve bija neizbēgama un izvēlēts mokošs nonāvēšanas veids (nosmacēšana polietilēna maisā), nodibinājums “dzivniekupolicija.lv” vērsās valsts policijā ar lūgumu uzsākt kriminālprocesu.

Faktoloģija:

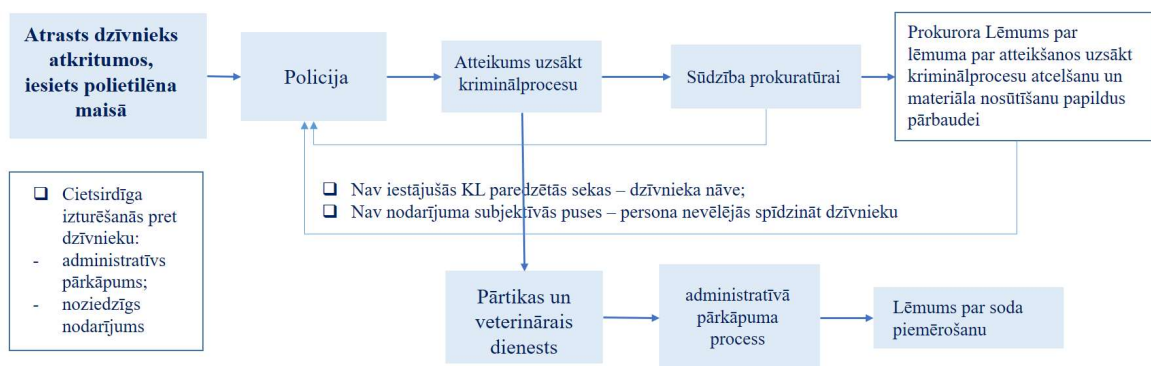

Notikums, kurā īpašu atzinību pelnījusi kaķēna atradēja, kas ne tikai izglāba dzīvniekam dzīvību, bet veica arī nepieciešamās darbības pierādījumu saglabāšanā un savākšanā – pateicoties šīs personas rīcībai, jau uz iesnieguma rakstīšanas brīdi bija noskaidrota iespējamā vainojamā persona, savākti pierādījumi un liecības – diemžēl, kriminālprocesa ietvaros ar šo personu procesa virzītājs tā arī nesazinājās, lai gan to bija jādara jau iesnieguma saņemšanas brīdī, gan arī pēc prokurora lēmuma par lēmuma par atteikšanos uzsākt kriminālprocesu atcelšanu un materiāla nosūtīšanu papildus pārbaudei, kurā procesa virzītājam tika doti konkrēti rīkojumi darbībai.

Lietas process attēlots nākamajā attēlā (no diskusijas prezentācijas):

- ziņojums par iespējamu noziedzīgu nodarījumu pēc KL 230.panta policijai;
- policijas lēmums par atteikšanos uzsākt kriminālprocesu un materiāla nosūtīšana PVD administratīvā pārkāpuma procesa pēc DzAL 59.panta izskatīšanai;
- sūdzība prokuroram par policijas lēmumu par atteikšanos uzsākt kriminālprocesu;
- prokurora lēmums par lēmuma par atteikšanos uzsākt kriminālprocesu atcelšanu un materiāla nosūtīšanu papildus pārbaudei;
- tikmēr PVD jau izskatījis administratīvā pārkāpuma procesu un pieņemts lēmums par personas saukšanu pie administratīvās atbildības;
- policijas otrs lēmums par atteikšanos uzsākt kriminālprocesu;
- lūgums prokuroram izskatīt materiālus, vai veiktas prokurora uzdotās procesuālās darbības, vai lēmums pieņemts pamatoti;
- prokurora atbilde, ka procesa virzītāja lēmums par atteikšanos uzsākt kriminālprocesu ir pamatots.

Lieta “Kaķis maisā” (Jelgava) administratīvā pārkāpuma process

Kriminālprocesa atteikuma iemesli konkrētajā gadījumā:

- 1) nav iestājušās KL 230.pantā paredzētās sekas – dzīvnieka nāve (KL 230.pantā ir materiālais sastāvs – jāiestājas noteiktajām sekām);
- 2) nav konstatēta nodarījuma subjektīvā puse (personas nodoms – persona saprot, ka nodara dzīvniekam kaitējumu, kā rezultātā var radīt dzīvniekam veselības problēmas vai var iestāties dzīvnieka nāve, paredz kaitīgo seku iestāšanos un vēlas vai pieļauj, ka tās iestājas) – persona neesot vēlējusies spīdzināt dzīvnieku.

Diskusijā tika citēts fragments no personas paskaidrojuma: “...ievietoja kaķi maisā kopā ar sadzīves atkritumiem, aizsēja to un izmeta atkritumu urnā”, uz ko gan prokurors G.Bērziņš, gan TM Krimināltiesību departamenta direktora vietnieks U.Zemzars noreagēja, ka subjektīvā puse ir pamatojama arī ar faktiskajiem apstākļiem, ka personas izteikumi par savu nodomu nav tik svarīgi, ja faktiskie apstākļi norāda citu nodomu. U.Zemzars pamatojās uz prof. U.Krastiņa mācību, ka: “subjektīvo pusi noskaidro no faktiskajiem, objektīvajiem apstākļiem, ko persona veica. Cietsirdīgas darbības liecina par subjektīvo pusi. Par pamatu jāņem objektīvie apstākļi. Personas paskaidrojums nav attaisnojums, jo īpaši kaut kāda post factum pausta nostāja pret paša izdarītām darbībām.”

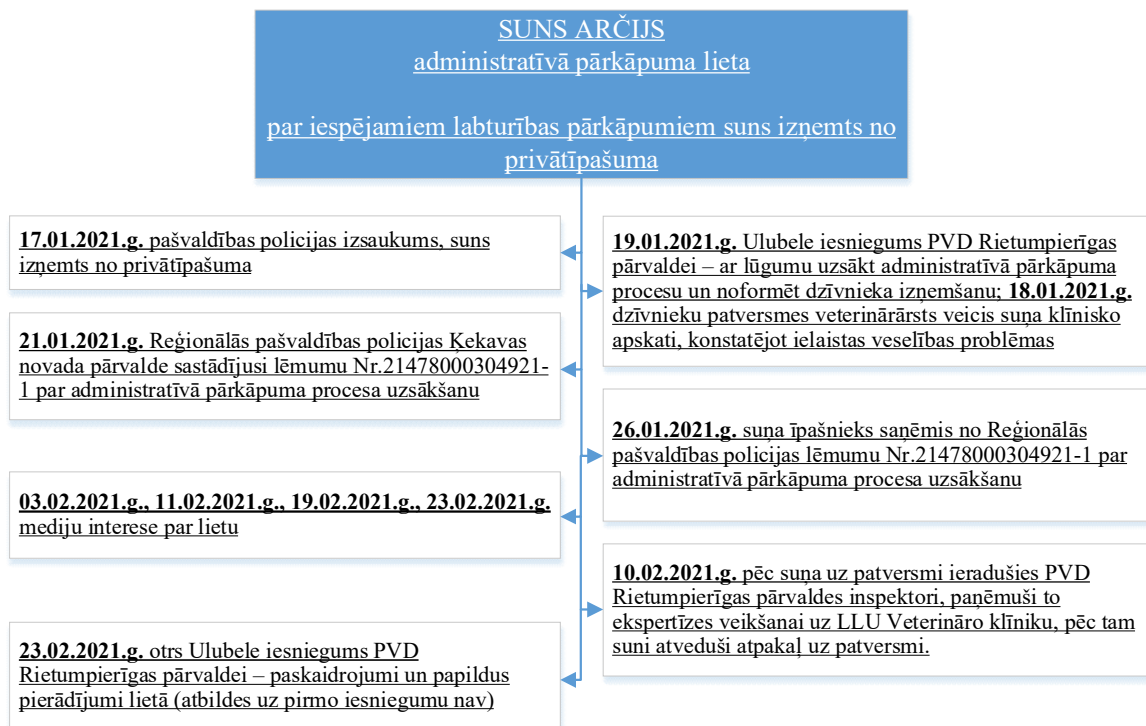
Tas radīja šaubas par pieņemto lēmumu (atteikuma uzsākt kriminālprocesu un persona saukšanu pie administratīvās atbildības) tiesiskumu, kā rezultātā nodibinājums “dzīvniekupolicija.lv” pēc diskusijas ir vērsies Ģenerālprokuratūrā ar lūgumu pēc likumības uzraudzības šajā lietā.

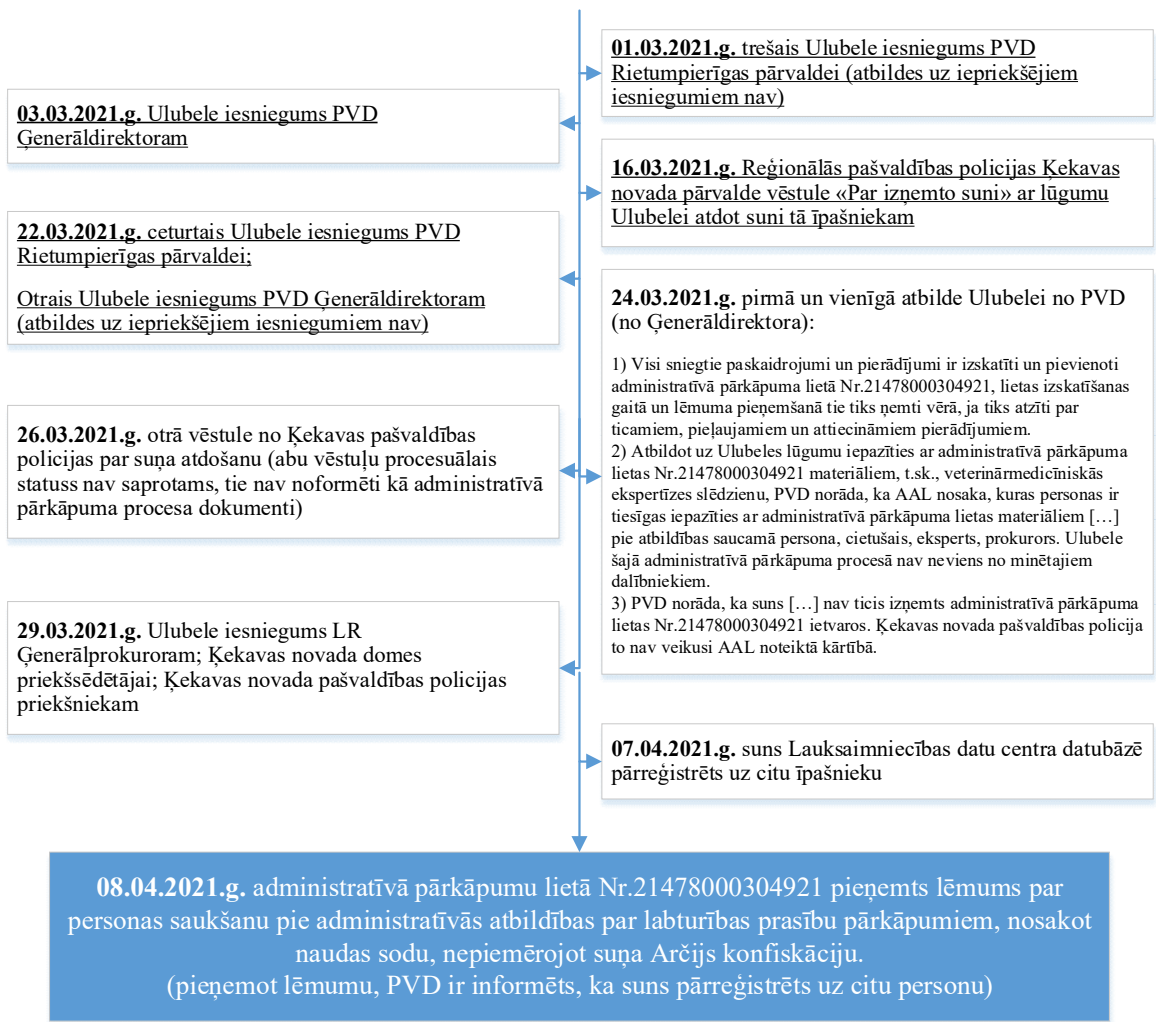
Tāpat vērā ņemams, ka ja persona nav izdarījusi noziedzīgu nodarījumu līdz galam no viņas neatkarīga iemesla dēļ, tas jāvērtē kā nozieguma mēģinājums, kur noziegums nav izdarīts līdz galam no vainīgā gribas neatkarīgu iemeslu dēļ – nepabeigts noziedzīgs nodarījums pēc KL 15.panta. Kaķēna nāve, kas ir KL 230.panta nodarījuma sekas, nav iestājusies nevis vainīgās personas labprātīgas atteikšanās no nozieguma izdarīšanas rezultātā, bet gan citas personas rīcības rezultātā, kas izglāba kaķēnu no drošas nāves.

3.2.2. Lieta Nr.2 – “Suns Arčijs”

Notikums: pie nodegušas mājas krāsmatām gadiem atstāts suns – periodiski to baro, aprūpē tā īpašnieks, pārejā laikā par suni rūpējas kaimiņi, kuriem suni žēl. Izsaukums uz adresi saņemts, jo -20°C aukstumā suns izskatījies slikti (apātisks), necēlies, nereaģējis.

Faktoloģija:

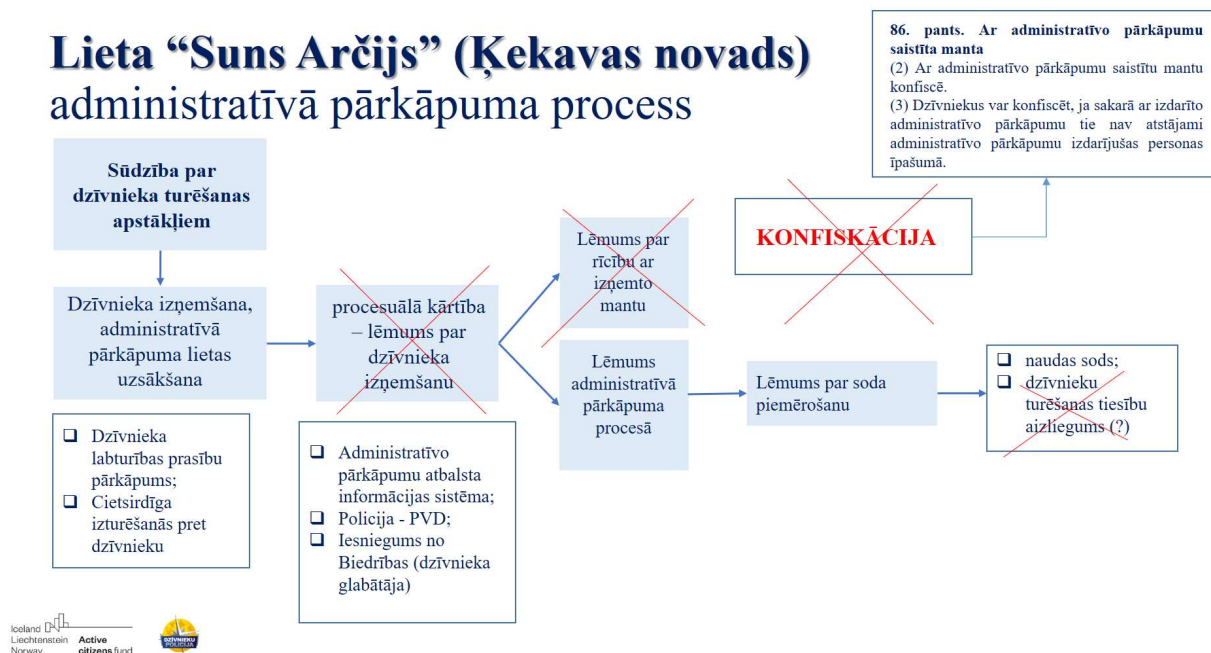

Lietas process attēlots nākamajā attēlā (no diskusijas prezentācijas):

- ziņojums par iespējamu pārkāpumu pašvaldības policijai – notikums brīvdienā, ārpus PVD darba laika;
- pašvaldības policijas lēmums izņemt dzīvnieku un nodot to dzīvnieku patversmei – nekorekti noformējot procesuālo dzīvnieka izņemšanas kārtību, kā rezultātā PVD, kuram nosūtīti materiāli administratīvā pārkāpuma procesa veikšanai, nekādus lēmumus par dzīvnieku nepieņem;
- dzīvnieku patversmes iesniegumi PVD atbildīgajai pārvaldei par administratīvā pārkāpuma procesa uzsākšanu, dzīvnieka izņemšanas noformēšanu un pierādījumiem lietā ignorēti – pirmā un vienīgā atbilde pēc 4 (četriem) iesniegumiem PVD atbildīgajai pārvaldei un 2 (diviem) iesniegumiem PVD Ģenerāldirektoram saņemta pēc 2 (diviem) mēnešiem, tikai tad oficiāli dzīvnieku patversmei paziņots, ka dzīvnieks nav ticis izņemts administratīvā pārkāpuma lietas ietvaros, pašvaldības policija to nav veikusi AAL noteiktā kārtībā;
- vairākkārtīgi lūgumi pieņemt lēmumu par dzīvnieka konfiskāciju tāpat tiek ignorēti, medijos PVD amatpersona konfiskāciju dēvē par papildsodu (kas jau kopš 01.07.2020.g. vairs nav papildsods, bet gan procesuāla darbība), attiecīgi izvairoties no lēmuma pieņemšanas, apgalvojot, ka dzīvnieks nav izņemts, administratīvā pārkāpuma lieta ir par personas darbībām/bezdarbību un par dzīvnieku vispār netiek lemts;

- gandrīz 3 (trīs) mēnešu ilgušais administratīvā pārkāpuma process noslēdzies ar lēmumu par soda piemērošanu, ko sodītā persona ir pārsūdzējusi;
- naktī pirms lēmuma administratīvā pārkāpuma lietā pieņemšanas suns pārreģistrēts LDC datu bāzē uz citu personu – lēmuma par soda piemērošanu brīdī sodīta ir persona, kurai suns vairs nepieder.

Lieta “Suns Arcijs” (Ķekavas novads) administratīvā pārkāpuma process

Problēmas šajā gadījumā:

- 1) vienīgā kompetentā iestāde administratīvā pārkāpuma procesa veikšanai pēc DzAL 60.panta ir PVD, kas nav operatīvais dienests un tā darba laiks ir ierobežots;
- 2) dzīvnieka izņemšanas procesuālās kārtības neievērošana, kā rezultātā dzīvnieks, kurš cietis administratīvā pārkāpuma rezultātā, lietas materiālos vispār nefigurē! – lai gan labturības pārkāpuma konstatēšanā dzīvnieks ir pierādījums, kam ir vistiešākā nozīme lietā;
- 3) administratīvais pārkāpums kvalificēts kā labturības prasību pārkāpumi, par ko nav paredzēts papildsods – dzīvnieku turēšanas tiesību aizliegums.

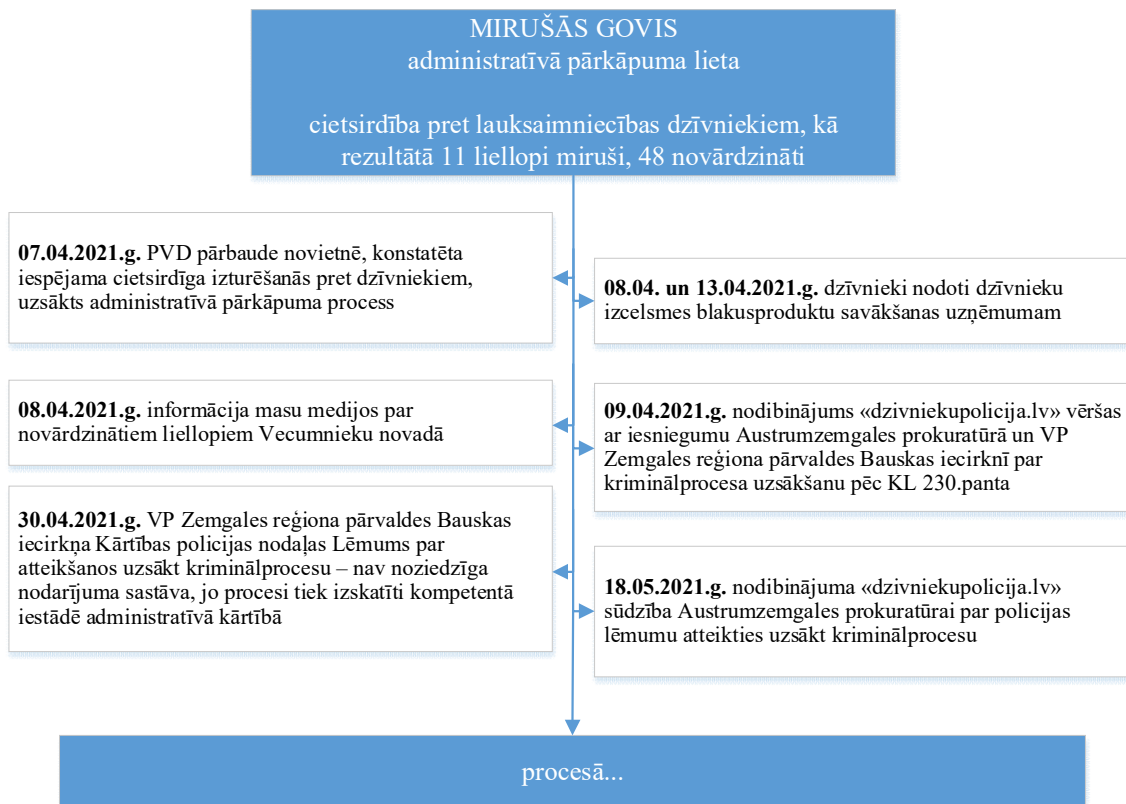
Šis gadījums ir plaši atspoguļots medijos, sadalot sabiedrību divās pretējās nometnēs: dzīvnieka īpašnieka atbalstītāji, kas publiski vaino dzīvnieku patversmī suņa zādzībā; suņa atbalstītāji, kas vēršas pie dzīvnieku patversmes ar lūgumiem neatdot suni turēšanai tajos apstākļos, no kādiem tas izņemts. Bet faktiski dzīvnieku patversme administratīvā pārkāpuma procesā ir tikai procesa ietvaros izņemta dzīvnieka glabātājs, bez jebkāda procesuāla statusa, bez jebkādam procesa dalībnieka tiesībām, bez jebkādam iespējām lemt vai ietekmēt lēmumus administratīvā pārkāpuma lietā. Šī prerogatīva bija tikai PVD amatpersonām.

3.2.3. Lieta Nr.3 – “Mirusās govīs”

Notikums: 07.04.2021.g. Vecumnieku novadā novietnes pārbaudes laikā PVD konstatē 11 liellopu liķus un 48 novārdzinātus liellopus. Novietne bijusi PVD redzeslokā jau iepriekš – kopš 12.05.2020.g. maija novietnē konstatēti administratīvi pārkāpumi dzīvnieku labturības,

identifikācijas, reģistrācijas, piena ieguves jomā; uzliktie tiesiskie pienākumi gada laikā nav pildīti vairākkārtīgi: 06.07.2020.g., 24.09.2020.g., 04.12.2020.g., 01.02.2021.g.

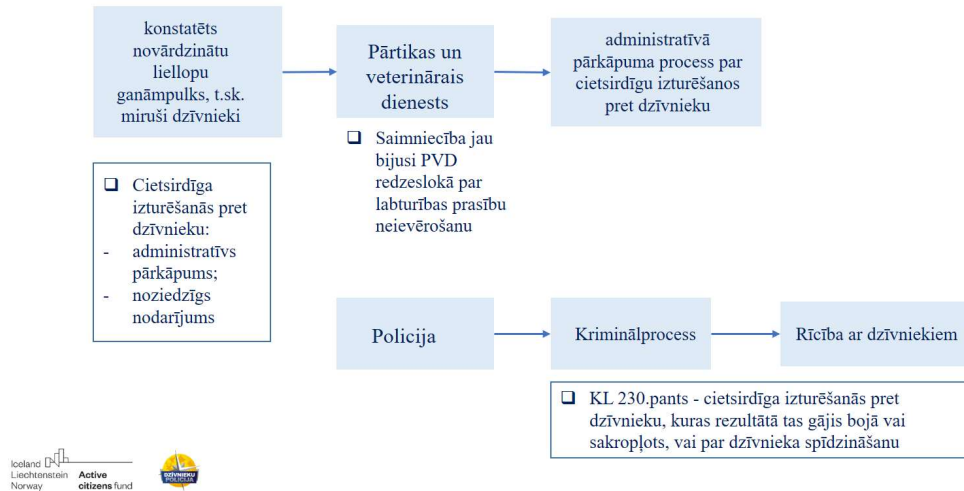
Faktoloģija:

Lietas process uz diskusijas laiku (30.04.2021.g.) attēlots nākamajā attēlā (no diskusijas prezentācijas, tekstā papildināts ar informāciju, kas kļuvusi zināma pēc diskusijas):

- PVD konstatē novietnē novārdzinātus liellopus un liellopu līķus un uzsāk administratīvā pārkāpuma procesu par iespējamu cietsirdīgu izturēšanos pret dzīvniekiem;
- nodibinājums “dzīvniekupolicija.lv” vēršas ar iesniegumu prokuratūrā un valsts policijā ar lūgumu uzsākt kriminālprocesu (ir iestājušās KL 230.pantā paredzētās sekas – 11 dzīvnieku nāves);
- policija pieņem lēmumu par atteikšanos uzsākt kriminālprocesu, jo procesa virzītāja ieskatā “nav noziedzīga nodarījuma sastāva, jo procesi tiek izskatīti kompetentā iestādē administratīvā kārtībā”;
- nodibinājums “dzīvniekupolicija.lv” ar sūdzību par policijas lēmumu par atteikšanos uzsākt kriminālprocesu vērsies prokuratūrā.

Lieta “Mirusās govīs” (Vecumnieku novads) administratīvā pārkāpuma process

Problēmas šajā gadījumā:

- 1) cietsirdīga izturēšanās pret dzīvnieku, kā rezultātā vairāki dzīvnieki gājuši bojā, kvalificēta kā administratīvs pārkāpums nevis kā noziedzīgs nodarījums pēc KL 230.panta;
- 2) nav zināms par procesuāliem lēmumiem, kas pieņemti par rīcību ar dzīvniekiem: no mediju ziņām pausts, ka dzīvnieku īpašnieks lopus nogādājis kautuvē, no policijas lēmuma, ka 08.04. un 13.04.2021. dzīvnieki nodoti dzīvnieku izcelsmes blakusproduktu savākšanas uzņēmumam.

Lieta vēl ir procesā, gala lēmums nav pieņemts – ja šis gadījums paliek administratīvā pārkāpuma kvalifikācijā, atliek vien cerēt, ka vainīgai personai tiks piemērots DzAL 59.pantā paredzētais papildsods – dzīvnieku turēšanas tiesību aizliegums – kas tādējādi var kļūt par pirmo aizliegumu dzīvnieku turēšanai administratīvā pārkāpuma procesā pēc AAL spēkā stāšanās.

Visos minētajos praktiskajos piemēros ir vērojamas tiesību normu piemērošanas problēmas, kā arī amatpersonu nespēja sadarboties.

3.3. Tiesiskā daļa

Uz diskusijas norises laiku LR Saeimā ir aktuāli divi likumdošanas projekti:

- 1) Likumprojekts “Grozījumi Dzīvnieku aizsardzības likumā” (reģ.Nr.507/Lp13);
- 2) Pilsoniskā iniciatīva “Bargākus sodus par cietsirdīgu izturēšanos pret dzīvniekiem” (reģ.Nr.558/Lm13).

3.3.1. Likumprojekts “Grozījumi Dzīvnieku aizsardzības likumā”

Likumprojektu “Grozījumi Dzīvnieku aizsardzības likumā” deputāti iesniedza 28.11.2019.g., bet likumprojekta izskatīšana sāka pēc gandrīz gada – 20.10.2020.g., notikušas tikai divas sēdes, likumprojekts vēl tiek skatīt Tautsaimniecības, vides, agrārās un reģionālās attīstības politikas komisijas Vides un klimata apakškomisijā.

Likumprojekts “Grozījumi Dzīvnieku aizsardzības likumā” (reģ.Nr.507/Lp13)

1) sabiedrisko dzīvnieku aizsardzības inspektoru tiesiskā statusa noteikšana;

2) kompetences sadalījums starp policiju un PVD administratīvo pārkāpumu procesā;

3) par deleģējumu izstrādāt MK noteikumus:

- par dzīvnieku labturības prasībām mājas (istabas) dzīvnieku audzētavās un mājas (istabas) dzīvnieku audzētavas reģistrācijas kārtību;
- par mājas (istabas) dzīvnieku apzīmēšanas un reģistrēšanas kārtību;
- par kārtību, kādā sabiedriskās dzīvnieku aizsardzības organizācijas tiek iesaistītas dzīvnieku aizsardzības un labturības prasību ievērošanas uzraudzībā.

1. Nr: 507/Lp13 Grozījumi Dzīvnieku aizsardzības likumā			
	Iesniegts	Prezidijs	Nodošana komis.
Datums	28.11.2019	02.12.2019	05.12.2019
Rezultāts			Nod. kom.
Dok. nr.			1771, 1771A
Termiņš			

2020.gada nogalē uzsākta likumprojekta izskatīšana Saeimas **Tautsaimniecības, vides, agrārās un reģionālās attīstības politikas komisijas Vides un klimata apakškomisijā:**

- 20.10.2020.g.
- 17.11.2020.g.

Diskusijas ietvaros būtiski ir tie likumprojekta priekšlikumi, kas vistiešāk saistīti ar cietsirdīgu izturēšanos pret dzīvnieku: uz šo brīdi tas ir kontroles jautājums – vai valsts institūciju kapacitāte un kompetence ir atbilstoša, vai ir iesaistāma sabiedriskā kontrole; kā arī cēloņu jautājums – dzīvnieku reģistrācija (personas atbildības piesaiste) un dzīvnieku audzēšana (atbildība par dzīvnieku pārprodukciju, par iespēju dzīvniekus lēti un viegli iegūt tām personām, kas nav spējīgas ievērot dzīvnieku labturību) – ja šie cēloniskie jautājumi netiek risināti, netiek atbilstoši tiesiski reglamentēti un kontrolēti, tad cietsirdība pret dzīvniekiem ir tikai loģiskas sekas.

Jautājums, kas pašlaik likumprojektā nav, bet ir kļuvis aktuāls dienaskārtībā – cietsirdīgas izturēšanās pret dzīvnieku skaidrojums. DzAL 4.panta uzskaitījums nedod pilnīgu skaidrību ne par cietsirdības kvalifikāciju administratīvā pārkāpumā vai noziedzīgā nodarījumā, ne par cietsirdības un labturības pārkāpumu nodalījumu. Ir būtiski sakārtot šo jomu, lai tiesību normu piemērotājam ir skaidrība. Diskusijā to norādīja arī TM pārstāvis U.Zemzars, akcentējot uzmanību uz cietsirdības apstākļiem, ka “DzAL 4.pantā ir jāskatās, kā konkretizēt tieši cietsirdības pazīmes. Tā skaidrāka

būtu KL 230.panta piemērošana nevis pēc sekām – nogalināts, izkropļots, kad ir spīdzināts – bet pēc darbībām, lai nebūtu tāda interpretēšana, lai atteiktu kriminālprocesu”.

Tātad uz šo brīdi svarīgi ir turpināt diskusijas par likumprojekta esošo redakciju, kā arī aktualizēt DzAL 4.panta pārskatīšanu, kas ir saistīts arī ar nākamo likumdošanas iniciatīvu – “Bargākus sodus par cietsirdīgu izturēšanos pret dzīvniekiem”, kura vienlaikus ir tās pašas atbildīgās LR Saeima komisijas darba kārtībā.

3.3.2. Pilsoniskā iniciatīva “Bargākus sodus par cietsirdīgu izturēšanos pret dzīvniekiem”

Jautājumu 30.04.2021.g. diskusijā prezentēja iniciatīvas autore Zane Zvirbule, pamatojot savas iniciatīvas ierosināšanu ar to, ka pēc viņas novērojumiem “*situācija Latvijā neuzlabojas, cilvēki cietsirdīgi izturas pret dzīvniekiem – pārkāpēji vai nu nesāņem sodu vai saņem nepietiekamu sodu.*”

Diskusijas prezentācijā iekļauta gan pilsoniskās iniciatīvas virzība – kas parāda, ka sabiedrībai šis jautājums ir aktuāls, jo iniciatīva iesniegta manabalss.lv 02.12.2020.g. un jau 07.12.2021.g. savākusi nepieciešamo 10 000 balsu skaitu, un 21.12.2021.g. iesniegta LR Saeimā. Pēc iniciatīvas autores domām, tas liecina, ka “*sabiedrība saprot situāciju valstī un tai ir jāmainās*”.

Pilsoniskā iniciatīva “Bargākus sodus par cietsirdīgu izturēšanos pret dzīvniekiem” (reģ.Nr.558/Lm13)

- Cietsirdība pret dzīvnieku pārsvarā tiek kvalificēta kā administratīvs pārkāpums;
- Nepieciešams publisks reģistrs par personām, kas sodītas par cietsirdīgu izturēšanos pret dzīvnieku;
- Kontrole – PVD (pēc likuma), bet nepieciešama sadarbība ar policiju un dzīvnieku aizsardzības organizācijām

Z.Zvirbule norāda, ka “DzAL praksē netiek pielietots kā nākas – piemēram, atrunāts ka cilvēkam ir aizliegts turēt dzīvniekus, ja tas ir sodīts par cietsirdīgu izturēšanos pret dzīvnieku, bet praksē tas nestrādā. 2019.gadā ar kriminālsodu sodīti tikai 11 (vienpadsmit) cilvēki un nevienam nav atņemtas tiesības turēt dzīvniekus.”

Tāpat Z.Zvirbule uzsvēra, ka “PVD netiek galā ar saviem pienākumiem – ierobežots darba laiks, un PVD ir nepieciešama sadarbība starp policiju, PVD un dzīvnieku aizsardzības organizācijām.”

Tika akcentēti galvenie punkti, ko vēlams panākt ar šo iniciatīvu, proti:

- 1) lielāki sodi (kā piemērs minēta Anglija, kurā pāris dienu atpakaļ pieņemti grozījumi, saskaņā ar kuriem augstākais sods par cietsirdīgu izturēšanos pret dzīvnieku ir 5 gadi cietumā un naudas sodam nav limita, tiesnesis pēc saviem ieskatiem piemēro);
- 2) atšķirt labturības pārkāpumus no cietsirdīgas izturēšanās pret dzīvniekiem;
- 3) jāizveido publisks reģistrs, kas pieejams patversmēm, audzētājiem, sabiedrībai, kurā ir cilvēki, kas sodīti par cietsirdīgu izturēšanos pret dzīvnieku – tādējādi jau pirms dzīvnieka atdošanas var izvērtēt, kam nodod dzīvnieku;
- 4) kontroles funkcijas sadale – PVD sadarbība ar policiju un dzīvnieku aizsardzības organizācijām.

Pilsoniskā iniciatīva ir izskatīta LR Saeimas Mandātu, ētikas un iesniegumu komisijā, kurā vienbalsīgi tika nolemts to nodot tālākai izskatīšanai LR Saeimas Tautsaimniecības, agrārās, vides un reģionālās politikas komisijai.

4. Diskusijas tēzes

Diskusijas laikā identificētas galvenās šī brīža aktualitātes, kas izsakāmas šādās tēzēs:

- nepieciešamība pēc obligāta papildsoda – aizliegums turēt dzīvnieku – tiešas un nepārprotamas noteikšanas KL 230.panta sankcijā;
- dzīvnieka kā lietas statusa pārskatīšana Civillikumā (turpmāk – CL), sekojot citu valstu praksei dzīvniekus izdalīt no lietu statusa kā justspējīgas būtnes;
- vajadzība konkretizēt “cietsirdīgas izturēšanās pret dzīvnieku” definīciju, pazīmes, kas ļautu pamatoti kvalificēt darbību/bezdarbību kā administratīvo pārkāpumu vai noziedzīgu nodarījumu;
- būtu definējama arī “dzīvnieka spīdzināšana”;
- dzīvnieka izņemšanas un dzīvnieka konfiskācijas administratīvo pārkāpumu procesā un kriminālprocesā piemērošanas problēmu risināšana;
- nepieciešami grozījumi MK noteikumos par administratīvo pārkāpumu lietās un krimināllietās izņemto dzīvnieku glabāšanu;
- cietsirdīgu izturēšanos pret dzīvniekiem novērtēt atbilstoši sabiedriskās drošības apdraudējumam (priekšlikums iekļaut to prioritāro lietu sarakstā, izpētot piemērošanas praksi, izstrādājot vadlīnijas prokuroriem vienveidīgai, efektīvai rīcībai KL 230.panta piemērošanā);
- pārskatīt kompetences sadalījumu, izmeklēšanas darbības par cietsirdīgu izturēšanos pret dzīvnieku uzticot policijai, nevis PVD;
- panākt soda neizbēgamību – būtiska ir sodu stingrība, sodu piemērošana un sodu izpilde.

Šī kopsavilkuma turpinājumā katra no tēzēm tiks pētīta padziļināti ar mērķi piedāvāt priekšlikumu jautājuma risinājumam.

Par soda neizbēgamību minēja vairāki diskusijas dalībnieki – tā kā tas ir arī viens no krimināltiesību principiem (atbildības nenovēršamības princips), kā arī ir atkarīgs no korektas tiesību normu piemērošanas, šis jautājums netiek izdalīts kā atsevišķs izpētes jautājums. Tā izpildei ir nepieciešama vien atbildīgo iestāžu amatpersonu vēlme piemērot spēkā esošās normas.

Šajā nodaļā kā apakšnodaļas izdalītas galvenās tēzes izpētei un priekšlikumu sagatavošanai, kas izriet no augstāk minētā, proti:

- papildsoda – tiesību ierobežojums turēt dzīvnieku – iekļaušana KL 230.panta sankcijā;
- dzīvnieka lietu tiesiskā statusa precizēšana CL;
- jēdziena “cietsirdīga izturēšanās pret dzīvnieku”, “dzīvnieka spīdzināšana” precizēšana;
- dzīvnieka izņemšanas un dzīvnieka konfiscēšanas procesuālie jautājumi administratīvo pārkāpumu procesā un kriminālprocesā;
- cietsirdīgas izturēšanās pret dzīvnieku kā pārkāpuma un noziedzīga nodarījuma iekļaušana prioritāro lietu sarakstā – normu piemērošanas prakses izpētei un vadlīniju izstrādei;
- atbildīgo iestāžu kompetences sadalījums pārkāpumos un noziedzīgos nodarījumos pret dzīvnieku/-iem.

Lai akcentētu, ka šis jautājums nav radies kā mirkļa aktualitāte, bet gan ir gadiem atlikts un atbildīgajā ministrijā – Zemkopības ministrija (turpmāk – ZM) nerisināts, ir vērts atgādināt arī par valstiskā līmenī uzsāktu un nepabeigtu darbu šajā jomā vēl pirms 13 (trīspadsmit) gadiem.

2008.gadā, reaģējot uz Latvijas Valsts prezidenta kancelejas 29.08.2008.g. vēstuli Nr.2092 ZM bija izveidojusi darba grupu, lai izvērtētu juridiskos jautājumus par cietsirdīgu izturēšanos pret

dzīvniekiem. Darba grupas vairākās sanāksmēs tika pārstāvētas šādas institūcijas: LR Ģenerālprokuratūra, TM, Iekšlietu ministrija (turpmāk – IeM), Valsts policija (turpmāk – VP), PVD, Latvijas Pašvaldību savienība, Dzīvnieku aizsardzības ētikas padome (šobrīd Dzīvnieku aizsardzības un labturības konsultatīvā padome), Aivara Borovkova juridiskais birojs „AB Grupa”, Latvijas Veterinārārstu biedrība un dzīvnieku aizsardzības organizācijas.

Tabulā apkopoti 2008./2009.g. darba grupas priekšlikumi un paveiktais (precīzāk gan – nepaveiktais – informācija ailē “Statuss”):

Nr	Priekšlikums	Priekšlikuma pamatojums	Statuss
1	Sanāksmes dalībnieki atzina, ka radikāli mainīt esošās tiesību normas par dzīvnieka tiesisko statusu (dzīvnieks ir lieta pēc Civillikuma; dzīvnieks nav cietušais pēc Kriminālprocesa likuma (KPL)) vismaz šobrīd nav iespējams. Tādēļ nepieciešama praktiska rīcība – sabiedrības izglītošana ar mērķi mainīt attieksmi pret dzīvniekiem kā pret lietām, uzsverot dzīvnieka īpašo statusu: dzīvnieks kā just spējīga būtne.	Gadījumos, kad jāvērtē cietsirdīga izturēšanās pret dzīvnieku, lai gan tiešais cietušais ir dzīvnieks, saskaņā ar krimināltiesību normām cietušais ir sabiedrība, vispārējā drošība un sabiedriskā kārtība (skatīt KL XX nodaļas nosaukumu). Saskaņā ar KPL 95.panta pirmo daļu „cietušais kriminālprocesā var būt fiziskā vai juridiskā persona, kurai ar noziedzīgu nodarījumu radīts kaitējums, proti, morāls aizskārums, fiziskas ciešanas vai mantisks zaudējums.” No tā izriet – kā cietušais var tikt atzīts dzīvnieka īpašnieks (persona), nevis dzīvnieks. Ja dzīvniekam nav īpašnieka (tas nav konstatējams), apsūdzību ceļ un uztur prokurors.	Nav bijušas tiesību aktu pilnveidošanas iniciatīvas Priekšlikums daļēji īstenots kā dzīvnieku aizsardzības organizāciju darbība sabiedrības izglītošanas jomā
2	Izdarīt grozījumus normatīvajos aktos, paredzot dzīvnieku aizsardzības organizāciju tiesības pārstāvēt cietušos dzīvniekus administratīvo pārkāpumu lietās un krimināllietās: 1) papildināt KPL 369.panta otro daļu ar jaunu punktu, kas noteiktu, ka dzīvnieku aizsardzības organizācijas izmeklēšanas iestādei, prokuratūrai un tiesai var iesniegt ziņas, kas varētu būt kriminālprocesa uzsākšanas iemesls; 2) grozīt KPL 373.panta piekto daļu, nosakot, ka dzīvnieku aizsardzības organizācijas var pārsūdzēt lēmumu par atteikšanos uzsākt kriminālprocesu; 3) papildināt Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa (LAPK) 262.pantu, nosakot, ka dzīvnieku aizsardzības organizācijām ir tiesības pārstāvēt cietušā dzīvnieka intereses; 4) papildināt LAPK 279.pantu, nosakot, ka dzīvnieku aizsardzības organizācijas var pārsūdzēt lēmumu administratīvā pārkāpuma lietā gadījumos, kad cietis dzīvnieks.	Problemātiska ir cietušā dzīvnieka pārstāvēšana administratīvo pārkāpumu lietās un kriminālprocesā, kas ir sevišķi svarīgi gadījumos, kad dzīvniekam nav īpašnieka, tas nav zināms lietas uzsākšanas laikā vai arī pats dzīvnieka īpašnieks ir cietsirdīgi izturējies pret savu dzīvnieku.	Nav bijušas tiesību aktu pilnveidošanas iniciatīvas
3	DzAL 4.pantu papildināt ar pirmo prim daļu: „(1 ¹) Par šā panta pirmajā daļā minēto cietsirdīgo izturēšanos pret dzīvnieku, kuras	Piemērojot atbildību par cietsirdīgu izturēšanos pret dzīvniekiem, kā viena no būtiskākajām problēmām tika atzīta	Priekšlikums netika atbalstīts no Saeimas Juridiskā biroja puses uz

<p>rezultātā iestājusies dzīvnieka nāve vai dzīvniekam radīti neatgriezeniski veselības traucējumi, kā arī par tādām darbībām, kurām ir spīdzināšanas raksturs, persona saucama pie kriminālās atbildības.”</p>	<p>tā, ka LAPK 106.¹pants un KL 230.pants paredz gan administratīvo, gan krimināltiesisko atbildību par vienu un to pašu sastāvu – cietsirdīga izturēšanās pret dzīvnieku. Skaidrojums, ko saprast ar „cietsirdīgu izturēšanos pret dzīvniekiem” atrodams DzAL 4.pantā. Diemžēl arī šīs DzAL normas piemērošana praksē ir problemātiska, jo nav viennozīmīgi nošķirams, kuras darbības ir cietsirdīga izturēšanās pēc LAPK un kuras pēc KL.</p>	<p>likumprojekta 3.lasījumu 23.03.2010.g. – Saeimas Juridiskā biroja pārstāves arguments: tas esot pašsaprotami un nav jāiekļauj likumā (Grozījumi Dzīvnieku aizsardzības likumā (reģ. nr.1127/Lp9))</p>
<p>4 KL 230.pantā kā kvalificējošas pazīmes paredzēt gadījumus, kad cietsirdība pret dzīvnieku ir īpaši nežēlīga: piemēram, šādas darbības veiktas publiski vai publiskā vietā; cietsirdība pret dzīvnieku veikta grupā; cietsirdība pret dzīvnieku pieļauta un/vai darīta bērna klātbūtnē. Attiecīgi arī soda apmēru par cietsirdīgu izturēšanos pret dzīvniekiem noteikt atkarībā no nodarījuma smaguma pakāpes, paredzot bargāku sodu iepriekš minētajos gadījumos.</p>	<p>KL 230.pantu papildināt ar otro daļu: „Par tādām pašām darbībām, ja tās veiktas publiski vai publiskā vietā, grupā vai bērna klātbūtnē”</p>	<p>Likums LR Saeimā pieņemts 21.05.2009.g., stājās spēkā 01.07.2009.g., 230.pants izteikts šādā redakcijā:</p>
<p>KL 230.panta sankciju papildināt ar papildsodu: „atņemot tiesības turēt dzīvniekus uz laiku līdz pieciem gadiem.”</p>	<p>KL 230.panta aspektā viena no problēmām ir papildsoda – aizliegums turēt dzīvnieku – piemērošana. DzAL 4.panta otrajā daļā noteikts, ka „personai ir aizliegts turēt dzīvnieku, ja tā ir sodīta par cietsirdīgu izturēšanos pret dzīvnieku”. Saskaņā ar KL 44.pantu, ir iespēja piemērot papildsodu – tiesību ierobežošana, kas KL 230.panta kontekstā izpaužas kā aizliegums noteiktu laiku turēt dzīvnieku personai, kas sodīta par cietsirdīgu izturēšanos pret dzīvniekiem. Šī papildsoda piemērošana praksē nav nostiprinājusies (pēc LR Ģenerālprokuratūras apkopotajiem datiem par 2003.–2008.gadu – no 67 kriminālprocesiem, kas nodoti tiesām, tikai vienā krimināllietā personai piemērots papildsods – uz 2 gadiem atņemtas tiesības turēt suņus to vairošanai un realizācijai). Lai nostiprinātu tiesu praksē normu, ka personai, kas cietsirdīgi izturējusies pret dzīvniekiem, ir jāatņem tiesības noteiktu laiku turēt dzīvniekus, nepieciešams KL 230.panta sankciju papildināt ar papildsodu – aizliegumu turēt dzīvniekus.</p>	<p>KL 230.pants. Cietsirdīga izturēšanās pret dzīvniekiem (1) Par cietsirdīgu izturēšanos pret dzīvnieku, kuras rezultātā tas gājis bojā vai sakropļots, vai par dzīvnieka spīdzināšanu — soda ar brīvības atņemšanu uz laiku līdz trim gadiem vai ar arestu, vai ar piespiedu darbu, vai ar naudas sodu līdz astoņdesmit minimālajām mēnešalgām, <u>atņemot tiesības turēt dzīvniekus uz laiku līdz pieciem gadiem vai bez tā un konfiscējot mantu vai bez mantas konfiskācijas.</u> (2) Par tādām pašām darbībām, ja tās izdarītas publiskā vietā vai nepilngadīgā klātbūtnē vai ja tās izdarījis personu grupa pēc iepriekšējas vienošanās, vai ja ar to radīts būtisks kaitējums, — soda ar brīvības atņemšanu uz laiku līdz pieciem gadiem vai ar arestu, vai ar piespiedu darbu, vai ar naudas sodu līdz simt piecdesmit minimālajām mēnešalgām, <u>atņemot tiesības turēt dzīvniekus uz laiku līdz pieciem gadiem vai bez tā un konfiscējot mantu vai bez mantas konfiskācijas.”</u></p>
		<p>KL 230.pants grozīts 13.12.2012.g., stājās spēkā 01.04.2013.g., mainot sankcijas šādā redakcijā:</p>
		<p>230.pantā izteikt pirmās daļas sankciju šādā redakcijā: "soda ar brīvības atņemšanu uz laiku līdz trim gadiem vai ar īslaicīgu brīvības atņemšanu, vai ar piespiedu darbu, vai ar naudas sodu, konfiscējot mantu vai bez</p>

mantas konfiskācijas, un ar probācijas uzraudzību uz laiku līdz trim gadiem vai bez tās."; izteikt otrās daļas sankciju šādā redakcijā:
"soda ar brīvības atņemšanu uz laiku līdz pieciem gadiem vai ar īslaicīgu brīvības atņemšanu, vai ar piespiedu darbu, vai ar naudas sodu, konfiscējot mantu vai bez mantas konfiskācijas, un ar probācijas uzraudzību uz laiku līdz trim gadiem vai bez tās."

Ar grozījumiem 22.06.2017.g., stājās spēkā 01.08.2017.g. KL 230.pantā tika izslēgti vārdi "konfiscējot mantu vai bez mantas konfiskācijas"

ZM izstrādātais likumprojekts "Grozījumi Dzīvnieku aizsardzības likumā" (VSS-50; izsludināts VSS 18.01.2018.g.) administratīvo pārkāpumu dekodifikācijas ieviešanai:
jau likumprojekta izstrādes līmenī ZM netika atbalstīts papildsods par aizliegumu turēt dzīvnieku.

LR Sacimā likumprojekta "Grozījumi Dzīvnieku aizsardzības likumā" (Nr.1289/Lp12, mainīts uz Reģ.Nr.146/Lp13) izskatīšanā tikai uz 3.lasījumu pēc atbildīgās komisijas priekšlikuma tika iekļauts papildsods.

DzAL 59.pants papildināts ar papildsodu:
"59.pants. Par cietsirdīgu izturēšanos pret dzīvnieku piemēro naudas sodu fiziskajai personai no divdesmit līdz četrsimt naudas soda vienībām, bet juridiskajai personai — no četrdesmit līdz septiņsimt naudas soda vienībām, nosakot dzīvnieku turēšanas tiesību aizliegumu uz laiku līdz diviem gadiem vai bez tā."

<p>5 KPL jānosaka obligāta tiesu veterinārmedicīnas ekspertīze dzīvniekam visos gadījumos, kad ir aizdomas, ierosinājums, sūdzība par apzinātu cietsirdīgu izturēšanos pret dzīvnieku (iespēja nodarījumu kvalificēt pēc KL 230.panta).</p> <p>Izstrādāt metodiku tiesu veterinārmedicīnas ekspertīzes veikšanai un dokumentu veidlapas. Dokumentu izstrādi varētu koordinēt Latvijas Veterinārārstu biedrība, piesaistot kvalificētus speciālistus no Latvijas Lauksaimniecības universitātes Veterinārmedicīnas fakultātes.</p>	<p>Kriminālprocesa virzīšanai KL 230.panta piemērošanai ir nepieciešama cietušā dzīvnieka ekspertīze. Šobrīd nav izstrādāta vienota metodika tiesu veterinārmedicīnas ekspertīzes veikšanai un procesa tālākai virzībai nepieciešamo dokumentu noformēšanai, un tas lietas izskatīšanas laikā var būt par pamatu ekspertīzes rezultātu apstrīdēšanai.</p>	<p>Nav bijušas tiesību aktu pilnveidošanas iniciatīvas</p>
<p>6 Izdarīt grozījumus likuma „Par policiju” 12.panta 16.punktā, nosakot, ka policijas darbiniekiem ir tiesības jebkurā diennakts laikā iekļūt dzīvoklī, nedzīvojamās telpās un zemes gabalu teritorijā, ja ir apdraudēta dzīvnieka dzīvība.</p>	<p>Lai gan tiesiskā līmenī dzīvnieku izņemšana gan administratīvo pārkāpumu, gan krimināllietās ir reglamentēta, tomēr problemātiska ir cietušo dzīvnieku praktiskā izņemšana, piemēram, gadījumos, kad dzīvokļa vai novietnes īpašnieks (valdītājs) neatļauj ieiet konkrētajā telpā vai teritorijā (lai policijas darbinieki bez atļaujas varētu ieiet dzīvoklī vai citās telpās, nepieciešams tiesneša lēmums vai prokurora piekrišana, jo šobrīd spēkā esošā likuma „Par policiju” 12.panta 16.punkta redakcija paredz, ka „jebkurā citā gadījumā iekļūšana dzīvojamās un citās telpās ir pieļaujama tikai likumā noteiktajos gadījumos uz tiesneša lēmuma pamata vai neatliekamos gadījumos ar prokurora piekrišanu kratīšanas izdarīšanai”), kā arī gadījumos, kad izņemto dzīvnieku nav kur izmitināt (procesa virzītājiem nav informācijas un pieredzes sadarbībai ar PVD, dzīvnieku aizsardzības organizācijām u.t.t.).</p>	<p>Nav bijušas tiesību aktu pilnveidošanas iniciatīvas</p>

Kā redzams, trīspadsmit gadu laikā nav izdarīts gandrīz nekas – tik vien kā papildsodu (aizliegums turēt dzīvnieku un dzīvnieka konfiskācija) iekļaušana, pēc tam svīturošana ko KL 230.panta sankcijām un ar lielām grūtībām un pārliecinošā LR Saeimas atbildīgajā komisijā tikai uz 3.lasījumu iekļauts papildsods administratīvo pārkāpumu procesā - dzīvnieku turēšanas tiesību aizliegums uz laiku līdz diviem gadiem vai bez tā – DzAL 59.pantā.

Diemžēl, nav ziņu, ka šāds papildsods būtu piemērots kriminālprocesā pēdējo 13 gadu laikā, ne arī administratīvo pārkāpumu procesā kopš 01.07.2020.g. Dzīvnieku aizsardzības organizāciju redzeslokā esošo administratīvo pārkāpumu lietu ietvaros (t.sk., šajā diskusijā “Lieta Nr.2 – Suns Arčijs”), kur dzīvnieki cietuši no nevērīgas vai cietsirdīgas izturēšanās no to īpašnieku puses, nav piemērota ne dzīvnieka konfiskācija, ne aizliegums turēt dzīvniekus.

4.1. Grozījumi Civillikumā – dzīvnieka lietu tiesiskais statuss

Dzīvnieks kā īpašuma priekšmets ir CL regulēšanas objekts, savukārt DzAL kā speciālais likums 5.panta pirmajā daļā precizē, ka “Dzīvnieka īpašniekam ir Civillikumā noteiktā vara pār dzīvnieku, izņemot šajā likumā un citos normatīvajos aktos noteiktos gadījumus”. Aizvien aktuālāks arī Latvijā pēdējos gados kļūst jautājums par dzīvnieka kā lietas, mantas regulējumu CL.

Par šo jautājumu izteicās lielākā daļa diskusijas dalībnieku – par nepieciešamību mainīt dzīvnieka lietu tiesisko statusu, ka dzīvnieks kā īpaša lieta ir īpaši jāatrunā likumā, kā to ir izdarījušas jau daudzas citas valstis (Tiesībsargs J.Jansons, LJB prezidents A.Borovkovs, dr.filos. A.Svece, Dr.iur.K.Bite, nodibinājuma “dzivniekupolicija.lv” valdes locekle D.Ločmele u.c.).

Saprotams, ka diskusijas laikā nebija iespējas nonākt pie galējās redakcijas, kādiem būtu jābūt grozījumiem CL, ko uzsvēra Tiesībsargs J.Jansons un papildināja diskusijas vadītāja D.Ločmele, ka šīs diskusijas pamatjautājumi tomēr saistīti ar administratīvo pārkāpumu un kriminālprocesu saistītiem tiesiskajiem regulējumiem, bet paralēli ir jāskata arī civiltiesiskais statuss, un šis jautājums noteikti ir aktualizējams, jo dzīvnieks ir just spējīga būtne.

Vairāku valstu civiltiesībās dzīvnieks jau ir izdalīts no lietu kategorijas, piemēram:

Normatīvais akts	Redakcija
Austrijas Civillikums¹⁰ (stājās spēkā 01.07.1988.g.)	Lietu tiesību daļā ar apakšnosaukumu “Lietas jēdziens juridiskā nozīmē” § 285a: “Dzīvnieki nav lietas, tie ir aizsargājami ar speciāliem likumiem. Noteikumi, kas piemērojami īpašumam, attiecībā uz dzīvniekiem piemērojami tikai tiktāl, ciktāl nepastāv atkāpes no noteikumiem.”
Vācijas Civillikums¹¹ (grozījumi 1990.gadā)	2.nodaļa pārdēvēta kā “Lietas un dzīvnieki” un papildināta ar § 90a “Dzīvnieki”, kas nosaka: “Dzīvnieki nav lietas. Tie tiek aizsargāti ar citiem likumiem.” Saskaņā ar BGB § 903 dzīvnieka īpašniekam, realizējot savas pilnvaras, ir pienākums ievērot īpašās dzīvnieku aizsardzības normas.
Šveices Civillikums¹² (kopš 2002.gada)	Lietu tiesību daļā, reglamentējot īpašuma saturu 641.a pantā noteikts: „Dzīvnieki nav lietas.”, paredzot, ka Civillikuma normas uz dzīvniekiem attiecas tikai tiktāl, ciktāl nav noregulētas atsevišķos normatīvajos aktos.
Čehijas Civilkodekss¹³ (spēkā no 2014.g.)	494.pants: “Dzīvniekiem ir īpaša nozīme un vērtība kā justspējīgām dzīvām radībām. Dzīvnieki nav lietas; attiecībā uz dzīvniekiem noteikumi par lietām pēc analogijas jāpiemēro tikai tiktāl, cik tas nav pretrunā ar dzīvnieka dabu.”
Krievijas Civilkodekss (KF CK) ¹⁴	137.pants “Dzīvnieki”: “Attiecībā uz dzīvniekiem tiek piemēroti vispārējie noteikumi par īpašumu, ciktāl likums vai citi normatīvie akti nenosaka citādi. Istenojot tiesības, nav pieļaujama cietsirdīga izturēšanās pret dzīvnieku, kas būtu pretrunā humānisma principiem.”

¹⁰ Allgemeines bürgerliches Gesetzbuch (ABGB), JGS Nr. 946, vom 1.Juni 1811, zuletzt geändert durch 31.07.2019 // <https://www.ris.bka.gv.at/GeltendeFassung.wxe?Abfrage=Bundesnormen&Gesetzesnummer=10001622>

¹¹ Bürgerliches Gesetzbuch (BGB), Ausfertigungsdatum: 18.08.1896, zuletzt geändert durch Art.7 G v. 31.01.2019 | 54 // <https://www.gesetze-im-internet.de/bgb/BJNR001950896.html>

¹² Schweizerisches Zivilgesetzbuch vom 10.Dezember 1907, Art. 641a, Eingefügt durch Ziff. I des BG vom 4. Okt. 2002 (Grundsatzartikel Tiere), in Kraft seit 1. April 2003 (AS 2003 463 466; BBl 2002 4164 5806) // http://www.gesetze.ch/sr/210/210_076.htm#2

¹³ 89/2012 Sb. ACT of 3 February 2012 the Civil Code // <http://obcanskyzakonik.justice.cz/images/pdf/Civil-Code.pdf>

¹⁴ Гражданский кодекс Российской Федерации, ЧАСТЬ ПЕРВАЯ, Принят Государственной Думой, 21 октября 1994 года, в редакции федеральных законов от 18.03.2019 № 34-ФЗ, ст.137 // <http://pravo.gov.ru/proxy/ips/?docbody=&prevDoc=102528600&backlink=1&&nd=102033239>

Latvijas CL precīzi nenosaka, ka dzīvnieks ir lieta. Tomēr no CL pantiem tā izriet, jo, kā norāda L.Liepa: “CL 841.pants sadala pasauli, ar ko cilvēks saskaras, vai nu ķermenisku, vai bezķermenisku lietu grupās”. L.Liepa papildus izdala vēl vienu pazīmi – īpašumtiesības: “Civiltiesiskā skatījumā dzīvniekus iedalām divās grupās: tie, kas jau pieder cilvēkam, un tie, kas vēl pagaidām atzīstami par bezīpašnieka mantu.”¹⁵ Secināms, ka pēc Latvijas CL dzīvnieks ir lieta, jo nekādus izņēmumus dzīvniekam lietu tiesiskajās attiecībās CL neparedz. Savukārt, cilvēka morālais pienākums pret dzīvnieku ir nostiprināts DzAL preambulā: “Cilvēces ētiskais pienākums ir nodrošināt visu sugu dzīvnieku labturību un aizsardzību, jo katrs īpatnis pats par sevi ir vērtība. Cilvēkam ir morāls pienākums cienīt jebkuru radību, izturēties pret dzīvniekiem ar iejutīgu sapratni un tos aizsargāt. Nevienam nav atļauts bez pamatota iemesla nogalināt dzīvnieku, nodarīt tam sāpes, radīt ciešanas vai citādi kaitēt.” Tomēr ar to ir par maz, lai aizsargātu dzīvnieku no tā īpašnieka patvaļas, kamēr civiltiesiskajās attiecībās dzīvnieka statusam netiek pievērsta pienācīga uzmanība.

Apskatot ārvalstu civiltiesību normas var rasties maldīgs priekšstats, ka pietiek ar vienu teikumu CL un tiks atrisināts dzīvnieka civiltiesiskais statuss. Tomēr jāatzīmē, ka Latvijā CL normas kopumā par dzīvnieka lietu tiesisko statusu vēl nav pētītas (kā jau iepriekš tika minēts, ka 2008.g. uzsāktais darba grupas darbs pie nopietniem kompleksiem grozījumiem, tai skaitā dzīvnieka civiltiesiskā statusa pārskatīšanas, diemžēl, nav turpināts, nav bijušas nekādas tiesību jaunrades vai grozījumu iniciatīvas). Nav bijušas arī diskusijas, kurā normā un kā vajadzētu veikt grozījumus – līdz ar ko nav arī konkrētu priekšlikumu, kā šo jautājumu tiesiski regulēt.

Šis jautājums ir ļoti komplicēts, ņemot vērā, ka CL satur daudz normu par dzīvniekiem, kustoņiem (gan īpašumā esošiem, gan vēl savvaļas stāvoklī esošiem) – nepieciešams padziļināts pētījums, kā dzīvnieka statusa maiņa ietekmē vai varbūt neietekmē pārējās CL normas, piemēram, vai pietiek ar vienu teikumu, ka: “Dzīvnieks nav lieta” un tas nerada kolīzijas ar citām CL normām un ir saprotams, ka dzīvnieka tiesiskais regulējums izriet no cita tiesību akta – no DzAL. Tālāk, protams, paralēli pētāms DzAL – vai šis likums satur pietiekami skaidras normas par dzīvnieku kā īpašumu, par dzīvnieka īpašnieka atbildību par savu dzīvo īpašumu, par dzīvnieka kā īpašuma aizsardzību, ja dzīvnieka īpašnieks neatbilstoši izturas pret dzīvnieku.

Piemēram, jau minētajā KF Civilt kodeksā noteikts šāds risinājums: gadījumos, kad dzīvnieka īpašnieks pret savu dzīvnieku izturas pretēji tiesību normām vai sabiedrībā pieņemtām humānas attieksmes normām, dzīvniekus var izņemt, tos izpērkot. Izpirkšanas tiesība ir personai, kas iesniedz attiecīgu prasību tiesā. Izpirkšanas cena tiek noteikta pusēm vienojoties, bet strīdus gadījumā to nosaka tiesa¹⁶. Vai tas ir adekvāts un pārņemams risinājums, grūti spriest. Tā, piemēram, pamatojoties uz minēto KF CK pantu tika noraidīts gadiem izstrādāts un virzīts KF likumprojekts “Par dzīvnieku aizsardzību no cietsirdīgas izturēšanās”¹⁷, KF Prezidenta skaidrojuma¹⁸ par likumprojekta noraidīšanu norādīts: “Ja tiek pārkāpta humāna attieksme pret dzīvnieku, ieinteresētās personas caur tiesu var pieprasīt dzīvnieka piespiedu izpirkumu ar īpašuma tiesību uz dzīvnieku nodošanu tām. Tādā veidā, vērsoties tiesā, norādītajiem pilsoņiem un sabiedriskajām organizācijām ir jābūt gatavām kļūt par šo dzīvnieku īpašniekiem.”

¹⁵ Liepa, Lauris “Lielo pērtiķu tiesību rītausmā”, 2015.g. marts // <https://www.rigaslaiks.lv/zurnals/lielo-pertiku-tiesibu-ritausma-14517>

¹⁶ Гражданский кодекс Российской Федерации, ЧАСТЬ ПЕРВАЯ, Принят Государственной Думой, 21 октября 1994 года, в редакции федеральных законов от [18.03.2019 № 34-ФЗ](https://pravo.gov.ru/proxy/ips/?docbody=&prevDoc=102528600&backlink=1&&nd=102033239), ст.241 // <https://pravo.gov.ru/proxy/ips/?docbody=&prevDoc=102528600&backlink=1&&nd=102033239>

¹⁷ Закон РФ "О защите животных от жестокого обращения", (проект № 97802163-2), <https://sozd.duma.gov.ru/bill/97802163-2>

¹⁸ Письмо Президента Российской Федерации В.Путина от 3 января 2000 г. № Пр-6, pieejams dokumentu sarakstā: <https://sozd.duma.gov.ru/bill/97802163-2>

Atgriežoties pie Latvijas CL un spēkā esošo regulējumu tajā: CL ir nodaļa “Lietu tiesības” un dzīvnieki tajā tiek apsaukti par dzīvjiem priekšmetiem jeb kustoņiem. Visprecīzāk tas pateikts CL 931.pantā: “Par piegūšanas priekšmetu var būt: 1) dzīvi bezīpašnieka priekšmeti, it sevišķi meža dzīvnieki”. CL Trešajā daļā “Lietu tiesības” dzīvnieki tiek skatīti kā lietas: lietas var būt ķermeniskas, bezķermeniskas, dzīvas (kustoņi), nedzīvas.

Pēc CL 927.panta: *Īpašums ir pilnīgas varas tiesība par lietu*. CL 1036.pants paredz, ka *“īpašums dod īpašniekam vienam pašam pilnīgas varas tiesību par lietu, ciktāl šī tiesība nav pakļauta sevišķi noteiktiem aprobežojumiem”*. Reglamentējot īpašnieka tiesības, CL arī paredzēts, ka: 1) *“Īpašnieks var viņam piederošo lietu valdīt, iegūt tās augļus, izlietot to pēc sava ieskata savas mantas pavairošanai un vispār to lietot visādā kārtā, kaut arī no tam rastos zaudējums citai personai”* (CL 1038.pants); 2) *“Īpašnieks var aizliegt visiem citiem ietekmēt viņa lietu, kā arī to lietot vai izmantot, kaut arī viņam pašam no tam nerastos nekāds zaudējums”* (CL 1039.pants).

Te minams tikko svaigs piemērs, kā LR viena biedrība izsludināja aizliegumu veterinārārstiem ārstēt dzīvnieku, kuram bija akūti nepieciešama veterinārmedicīniskā palīdzība, tikai tādēļ, ka īpašnieks to neatļauj.

Latvijas Veterinārārstu biedrība
24 min · 19

SOS PAZIŅOJUMS VETERINĀRĀRSTIEM!!!
Varis Mačtams lūdz palīdzību un ziņo par viņam piederošā suņa Reko ar mikročipa numuru 981098106633873 organizētu zādzību un mēģinājumu izspiest naudu. Jau iesniedzis sūdzību Valsts policijā, Pārtikas un veterinārajā dienestā, kā arī LR Prokuratūrā tāpēc, ka DZAB “Ķepu ķepā” no Ozolnieku novada nozaguši Ventšpils novadā viņam piederošo suni.
Lūdz veterinārārstus, ka, ja pie kāda biedrība ĶEPU-ĶEPA vai kāds cits atved viņa suni ar mikročipa numuru 981098106633873 (suņa zādzības fakts LDC ir atzīmēts), viņš aizliedz suni ārstēt bez saskaņošanas ar Vari Mačtamu.
LVB ir Vara Mačtama kontakti.
Valdis Šmēliņš
LVB valdes priekšsēdētājs

Lita Konopore
1h · 19

Pieaugot LDC apzīmēto dzīvnieku skaitam LV, ir aktualizējies jautājums par veterinārsta pienākumu pirms manipulācijām pārbaudīt dzīvnieka identitāti. Un par to, kā rīkoties, ja rodas aizdomas par to, ka šī persona nav pilnvarota rīkoties ar dzīvnieku, kurš tobrīd atrodas uz galda.

LVB ir saņēmusi lūgumu apziņot veterinārārstus un informēt, ka, ja pie kāda no mums vērsas pēc veterinārmedicīniskās palīdzības biedrība ĶEPU-ĶEPA vai kāds cits atved suni ar mikročipa numuru **981098106633873**, tad **JĀNEM VĒRĀ, KA ŠO DZĪVŅEKU IR AIZLIEGTS ĀRSTĒT BEZ SASKAŅOŠANAS** ar Lauksaimniecības datu centra datu bāzē reģistrēto **ĪPAŠŅE**KU (suņa zādzības fakts LDC ir atzīmēts!)

Latvijas Veterinārārstu biedrība

Biedrība “Latvijas Veterinārārstu biedrība” aizlīdzda sniegt dzīvniekiem veterinārmedicīnisko palīdzību (kas ir ne tikai pretrunā pašu veterinārārstu ētikai, bet pretrunā dzīvnieka labturības prasībām un dzīvnieku aizsardzības interesēm). Šajā situācijā nevalstiska organizācija pārkāpj savas pilnvaras, uzurpējot policejisku varu, īpašuma tiesības liekot prioritātē pār nepieciešamību sniegt dzīvniekam veterinārmedicīnisko palīdzību, lai atbrīvotu dzīvnieku no ciešanām, ko tam sagādā tā īpašnieka savlaicīgi nesniegtā veterinārmedicīniskā aprūpe. DzAL 5.panta pirmā daļa ierobežo dzīvnieka īpašnieka varu pār dzīvnieku – *Dzīvnieka īpašniekam ir Civillikumā noteiktā vara pār dzīvnieku, izņemot šajā likumā un citos normatīvajos aktos noteiktos gadījumus*. Ne dzīvnieka īpašniekam, ne vēl jo vairāk veterinārārstam vai to pārstāvošai nevalstiskai organizācijai nav tiesību radīt dzīvniekam ciešanas – ne darbības, ne bezdarbības formātā! Tā vietā, lai pildītu ar Veterinārmedicīnas likuma 56.panta 10.punktu praktizējošam veterinārārstam noteikto pienākumu: *nekavējoties, bet ne vēlāk kā 24 stundu laikā ziņot Pārtikas un veterinārajam dienestam, ja dzīvnieka īpašnieks vai turētājs nenodrošina veterinārmedicīnisko aprūpi dzīvnieka saslimšanas gadījumā, kā dēļ dzīvnieks ir pakļauts sāpēm un ciešanām vai ir apdraudēta dzīvnieka dzīvība*, Latvijas Veterinārārstu biedrība atbalsta dzīvnieku īpašniekus, kuri klaji ignorē dzīvnieka turēšanas un labturības prasības.

Līdz tādām absurdām nonākām, ja dzīvnieka civiltiesiskais statuss tiek reglamentēts pēc vispārējās civiltiesiskās kārtības.

Tātad: CL precīzi nenosaka, ka dzīvnieks ir lieta. Tomēr no CL pantiem tā izriet, jo 1) dzīvnieku normas ir CL Lietu tiesību daļā; 2) CL 841.pants sadala lietas vai nu ķermenisku, vai bezķermenisku lietu grupās. Un īpašumtiesības uz dzīvnieku CL regulē divējādi: tie, kas jau pieder cilvēkam (visi nebrīvē esošie dzīvnieki), un tie, kas vēl pagaidām atzīstami par bezīpašnieka mantu (savvaļas stāvoklī esoši). Ņemot vērā, ka CL nesatur norādes, ka dzīvniekam būtu piemērojams kāds īpašs civiltiesiskais statuss, dzīvnieks ir lieta. Valstīs, kurās dzīvniekam noteikts īpašs statuss, kā tas redzams augstāk norādītajos piemēros, tas ir atsevišķs pants vai punkts, kurš lietu tiesību daļā pasaka, ka “dzīvnieks nav lieta”. Redakcija var atšķirties, bet būtība nemainās – dzīvnieks tiek izdalīts ko kopējā lietu klāsta kā īpaša lieta, kā justspējīga būtne, kurai vajadzīgs cits īpašuma tiesiskais regulējums, kā arī speciāls aizsardzības regulējums, t.sk., ierobežojot īpašnieka pilnīgās varas tiesību pār dzīvnieku.

Tā kā šīs diskusijas prioritārā tēma ir cietsirdīga izturēšanās pret dzīvnieku – administratīvo pārkāpumu process vai kriminālprocess, tad pagaidām šis civiltiesisko jautājumu loks tiek atklāts kā ievads turpmākām diskusijām, viedokļiem un pētījumiem. Dzīvnieka civiltiesiskais statuss noteikti ir atsevišķas diskusijas tēma.

4.2. Papildsods Krimināllikumā – aizliegums turēt dzīvnieku

Aizliegums turēt dzīvnieku nozīmē, ka personas īpašumā/turējumā/ietekmē nav dzīvnieka, ka persona ar savām darbībām, bezdarbību nespēj kaitēt dzīvniekam.

Kā jau iepriekš tika minēts, papildsods – atņemt tiesības turēt dzīvnieku uz laiku līdz pieciem gadiem – KL 230.panta sankcijās pastāvēja, lai gan tik ļoti īsu brīdi, ka nekādu vērā ņemamu statistiku un secinājumus par šo periodu nav iespējams veikt: spēkā no 01.07.2009.g. līdz 01.04.2013.g.

Vēsturisks atskats uz KL 230.panta grozījumiem:

Grozījumu datums:	Normas redakcija:
21.05.2009.g.	Izteikt 230.pantu šādā redakcijā: "230.pants. Cietsirdīga izturēšanās pret dzīvniekiem (1) Par cietsirdīgu izturēšanos pret dzīvnieku, kuras rezultātā tas gājis bojā vai sakropļots, vai par dzīvnieka spīdzināšanu - soda ar brīvības atņemšanu uz laiku līdz trim gadiem vai ar arestu, vai ar piespiedu darbu, vai ar naudas sodu līdz astoņdesmit minimālajām mēnešalgām, atņemot tiesības turēt dzīvniekus uz laiku līdz pieciem gadiem vai bez tā un konfiscējot mantu vai bez mantas konfiskācijas. (2) Par tādām pašām darbībām, ja tās izdarītas publiskā vietā vai nepilngadīgā klātbūtnē vai ja tās izdarījusi personu grupa pēc iepriekšējas vienošanās, vai ja ar to radīts būtisks kaitējums, - soda ar brīvības atņemšanu uz laiku līdz pieciem gadiem vai ar arestu, vai ar piespiedu darbu, vai ar naudas sodu līdz simt piecdesmit minimālajām mēnešalgām, atņemot tiesības turēt dzīvniekus uz laiku līdz pieciem gadiem vai bez tā un konfiscējot mantu vai bez mantas konfiskācijas."
13.12.2012.g.	izteikt pirmās daļas sankciju šādā redakcijā: "soda ar brīvības atņemšanu uz laiku līdz trim gadiem vai ar īslaicīgu brīvības atņemšanu, vai ar piespiedu darbu, vai ar naudas sodu, konfiscējot mantu vai bez mantas konfiskācijas, un ar probācijas uzraudzību uz laiku līdz trim gadiem vai bez tās."; izteikt otrās daļas sankciju šādā redakcijā: "soda ar brīvības atņemšanu uz laiku līdz pieciem gadiem vai ar īslaicīgu brīvības atņemšanu, vai ar piespiedu darbu, vai ar naudas sodu, konfiscējot mantu vai bez mantas konfiskācijas, un ar probācijas uzraudzību uz laiku līdz trim gadiem vai bez tās."
22.06.2017.g.	Izslēgt 230. pantā vārdus "konfiscējot mantu vai bez mantas konfiskācijas".

Ar 21.05.2009.gada grozījumiem KL tika precizētas normas par noziedzīgiem nodarījumiem pret dzīvniekiem:

- 1) KL 42.panta trešā daļa papildināta ar šādu teikumu: "*Tiesa, nosakot mantas konfiskāciju par cietsirdīgu izturēšanos pret dzīvniekiem, piemēro daļēju mantas konfiskāciju un attiecinā to uz dzīvniekiem*";
- 2) KL 230.pants sadalīts divās daļās, abu daļu sankcijās iekļaujot papildsodu: "*atņemot tiesības turēt dzīvniekus uz laiku līdz pieciem gadiem*".

Tādējādi krimināllietās tika skaidri norādīts, ka mantas konfiskācija KL 230.panta izpratnē ir dzīvnieka konfiskācija, bet KL 230.panta pirmās un otrās daļas sankcijās dots pilns sodu un papildsodu uzskaitījums. Diemžēl, laika gaitā šīs normas no likuma izslēgtas, atstājot dzīvnieka konfiskāciju un aizliegumu turēt dzīvnieku brīvā interpretācijā.

Izpētot grozījumu veikšanas mērķi, likumprojekta Anotācijā¹⁹ rodams skaidrojums par konceptuālām izmaiņām kriminālsodu politikā, kā rezultātā cietis arī KL 230.pants un tajā tolaik vēl esošais papildsods. Tiesību ierobežojumu piemērošanā tika izvēlēta dubulta kārtība: 1) obligāti piemērojami papildsodi – tikai tie paliek KL Sevišķās daļas pantu sankcijās; un 2) pēc tiesas

¹⁹ <http://titania.saeima.lv/LIVS11/SaeimaLIVS11.nsf/0/F8EAF0BB07FCB67AC225793300488419?OpenDocument>

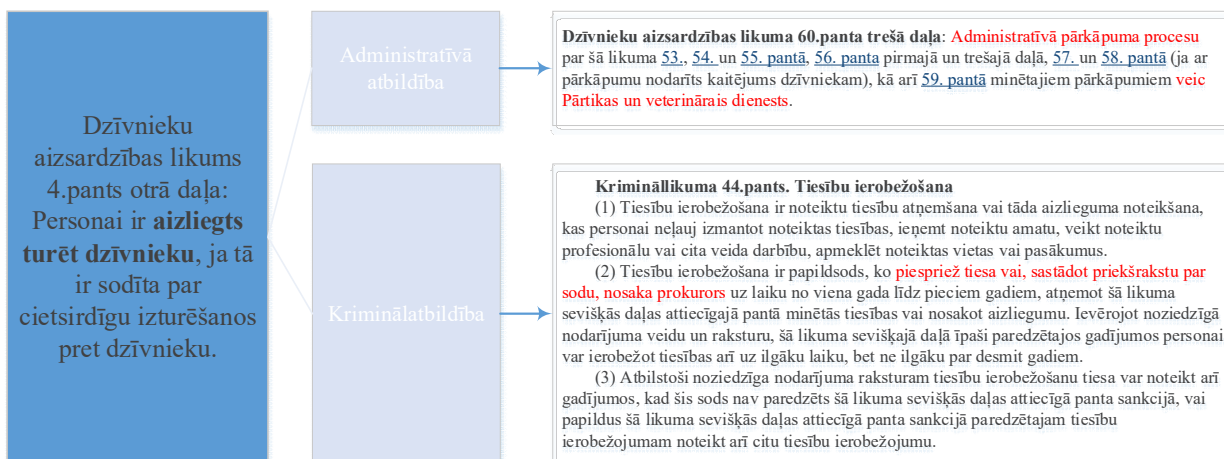
ieskatiem piemērojami papildsodi, ko visos pārējos gadījumos tiesas varēs noteikt saskaņā ar KL 44.panta trešajā daļā noteikto. Tādējādi jaunā redakcijā tika izteikta KL 44. panta trešā daļa, paredzot iespēju tiesai piemērot tiesību ierobežošanu ne vien, kad šāds papildsods nav paredzēts KL Sevišķās daļas pantos, bet arī papildus KL Sevišķās daļas sankcijā paredzētajam tiesību ierobežojumam.

Atbilstoši Kriminālsodu politikas koncepcijai (turpmāk – Koncepcija) tiesību ierobežojumu jautājumā mērķis bija panākt plašāku tiesas brīvību tiesību ierobežojumu piemērošanā, dodot tiesām *“iespējas katrā konkrētajā gadījumā noteikt pārkāpējam tādus uzvedības aizliegumus, kas sekmētu jaunu noziedzīgu nodarījumu novēršanu”*, paredzot, ka *“tiesa piemēro tos tiesību ierobežojumus, kādi ir noteikti KL Sevišķās daļas pantu sankcijās, kā arī citus tiesību ierobežojumus pēc saviem ieskatiem, ja ir pamats uzskatīt, ka tas novērsīs jaunu noziedzīgu nodarījumu izdarīšanu”*.²⁰ Cietsirdīgas izturēšanās pret dzīvnieku gadījumā galvenais aspekts, kas novērs tāda noziedzīga nodarījuma izdarīšanu atkārtoti, ir panākt, ka personas rīcībā vairs nenonāk dzīvnieki, t.i., personai ir aizliegts iegūt īpašumā, turēt vai kā citādi ietekmēt dzīvniekus.

Spēkā esošais regulējums par aizliegumu turēt dzīvnieku ir:

- 1) DzAL 4.panta otrā daļa: *“Personai ir aizliegts turēt dzīvnieku, ja tā ir sodīta par cietsirdīgu izturēšanos pret dzīvnieku”*;
- 2) DzAL 59.panta sankcija: *“Par cietsirdīgu izturēšanos pret dzīvnieku piemēro naudas sodu fiziskajai personai no divdesmit līdz četrdesmit naudas soda vienībām, bet juridiskajai personai — no četrdesmit līdz septiņdesmit naudas soda vienībām, nosakot dzīvnieku turēšanas tiesību aizliegumu uz laiku līdz diviem gadiem vai bez tā”*;
- 3) KL 44.panta trešā daļa: *“Atbilstoši noziedzīga nodarījuma raksturam tiesību ierobežošanu tiesa var noteikt arī gadījumos, kad šis sods nav paredzēts šā likuma sevišķās daļas attiecīgā panta sankcijā, vai papildus šā likuma sevišķās daļas attiecīgā panta sankcijā paredzētajam tiesību ierobežojumam noteikt arī citu tiesību ierobežojumu”*.

AIZLIEGUMS TURĒT DZĪVNIĒKU

Aizliegums turēt dzīvnieku noteikts DzAL 4.panta otrajā daļā. Saskaņā ar šo normu aizliegumu turēt dzīvnieku var piemērot **personai, kas sodīta par cietsirdīgu izturēšanos pret dzīvnieku**. Sodīt personu par cietsirdīgu izturēšanos pret dzīvnieku var gan administratīvo

²⁰ Kriminālsodu politikas koncepcija (Informatīvā daļa), 21., 22.lpp. // <http://polsis.mk.gov.lv/documents/2891>

pārkāpumu procesā (nosaka PVD, saskaņā ar DzAL 60.panta trešo daļu), gan kriminālprocesā (piemēro tiesa, saskaņā ar KL 44.panta trešo daļu).

Diskusijā gan Ģenerālprokuratūras, gan TM pārstāvis norādīja, ka aizliegumam turēt dzīvniekus par noziedzīgu nodarījumu, kas ir paredzēts KL 230.pantā, būtu jābūt kā obligātam papildsodam, attiecīgi noteiktam KL 230.pantu sankcijās.

Šāda obligāta papildsoda noteikšana veicinās arī soda individualizāciju, kas “*prezumē tādu krimināltiesisko sodu un līdzekļu piemērošanu, kas atbilst tieši konkrētajam gadījumam*”²¹.

Svītrojot šo papildsodu no KL 230.panta sankcijām, diemžēl, ir panākts pretējais efekts – tiesa šādu papildsodu nepiemēro vispār. Diskusijā uz šo norādīja arī Z.Zvirbule (pilsoniskās iniciatīvas autore), kas pētījusi kriminālsodu statistiku, kā piemēru minot 2019.gadu, kad par KL 230.pantu sodītas vien 11 (vienpadsmit) personas, nevienai no tām nepiemērojot aizliegumu turēt dzīvniekus. Konceptijā pie negatīvajiem aspektiem šāds risks tika paredzēts, ka “*praksē tiesai var būt apgrūtināti formulēt tiesību ierobežojumus pēc saviem ieskatiem*”, kaut kādu iemeslu dēļ tā arī praksē notiek. Arī diskusijas laikā TM pārstāvis norādīja, ka vai nu prokurors neprasa vai tiesa nepiemēro, bet papildsods – aizliegums turēt dzīvnieku – netiek piemērots, lai gan arī no Konceptijas izriet vairākkārtīgi uzsvērts secinājums, ka “*ir svarīgi, lai kopā ar pamatsodiem praksē biežāk piemērotu papildsodus*”, ka “*praksē nepietiekami aktīvi tiek izmantotas iespējas noteikt personām papildsodus*”²².

Aizliegums turēt dzīvnieku ir nozīmīgs papildsods personām, kuras ar savām darbībām vai bezdarbību ir pierādījušas, ka to turējumā nedrīkst būt dzīva būtne. Nodibinājums “dzīvniekupolicija.lv” uzskata, ka šāds aizliegums var būt kā **terminēts** (uz noteiktu termiņu), ja ir pamats domāt, ka persona apzinās savas darbības vai bezdarbības sekas un kaitējumu, kas nodarīts dzīvniekam, tā arī **beztermiņa** (mūža aizliegums), ja ir acīmredzams, ka persona nespēj apzināties savu darbību vai bezdarbību, ar ko rada ciešanas dzīvniekam (atkārtota, regulāra cietsirdība; nepieskaitāmība, ierobežota pieskaitāmība u.c.).

Par mūža aizliegumu viedokļi uz šo brīdi:

1) Anotācijas²³ I sadaļas 2.punkts: “*Vienlaikus konceptijas īstenošanas darba grupa secināja, ka nav iespējams kā kriminālsodu noteikt tiesību ierobežošanu uz mūžu, jo šai gadījumā personai nedzēstos sodāmība saskaņā ar KL 63. panta ceturto daļu. Tiesību ierobežošana uz mūžu, vai citiem ilgstošiem termiņiem ir jārisina, speciālajos likumos ietverot tiesību ierobežojumus krimināli sodītajām personām par konkrētiem noziedzīgajiem nodarījumiem. Minētais atbilst arī 2006. gada 21. februāra Eiropas Komisijas paziņojumam Padomei un Eiropas parlamentam par tiesību ierobežošanu, kas izriet no notiesājošiem spriedumiem krimināllietās Eiropas Savienībā, kura 6. punktā minēts, ka tiesību ierobežošana saskaņā ar notiesājošu spriedumu krimināllietā var tikt piespriesta daudzējādi: - tas var būt tiesas noteikts sods – kā papildsods pamatsodam vai kā alternatīvs sods, ja tas piespriests viena vai vairāku pamatsodu vietā; - tas var būt kā papildsods, kas automātiski tiek piemērots kā pamatsoda sekas, pat ja tiesa to nepiespiež; - tā var tikt piespriesta administratīvos vai disciplināros procesos, kas izriet no kriminālas sodāmības.*”;

2) Konceptijā²⁴: “*KL jāparedz, ka, ievērojot noziedzīgā nodarījuma veidu un raksturu, KL Sevišķajā daļā īpaši paredzētajos gadījumos personai var tikt ierobežotas tiesības arī uz ilgāku laiku. Speciālo tiesību ierobežošana uz laiku, kas ir ilgāks par pieciem gadiem, un pat tiesību atņemšana uz mūžu var būt paredzēta, piemēram, par noziegumiem pret tikumību un dzimumneaizskaramību un noziegumiem pret satiksmes drošību.*”

²¹ Kriminālsodu politikas koncepcija (Informatīvā daļa), 26.lpp. // <http://polsis.mk.gov.lv/documents/2891>

²² Kriminālsodu politikas koncepcija (Informatīvā daļa), 5.lpp., 26.lpp. // <http://polsis.mk.gov.lv/documents/2891>

²³ <http://titania.saeima.lv/LIVS11/SaeimaLIVS11.nsf/0/F8EAF0BB07FCB67AC225793300488419?OpenDocument>

²⁴ Kriminālsodu politikas koncepcija (Informatīvā daļa), 22.lpp. // <http://polsis.mk.gov.lv/documents/2891>

No minētā secināms, ka mūža aizliegums turēt dzīvnieku ir iespējams, bet ne kā kriminālsods. Kā norāda G.Laganovskis: “*Krimināltiesībās ir princips - pēc soda izciešanas cilvēks uzskatāms par nesodītu, taču pastāv virkne izņēmumu, kuri faktiski nozīmē to, ka krimināli sodītai personai jārēķinās: šis traips biogrāfijā ir neizdzēšams un var būt par iemeslu karjeras ierobežojumiem mūža garumā.*”²⁵ Par konkrētu noziedzīgu nodarījumu krimināltiesiskās sekas personai izbeidzas ar sodāmības dzēšanu vai noņemšanu. Ar krimināltiesiskajām sekām saprotams, ka iepriekšējā sodāmība vairs nav ņemama vērā citā kriminālprocesā. Savukārt nozieguma izdarīšana var būt par šķērslī citās jomās, piemēram, aizliegums ieņemt noteiktus amatus, ierobežojumi personai iebraukt un uzturēties kādā valstī u.c., neatkarīgi no sodāmības dzēšanas vai noņemšanas. A.Judins: “*Sods ir terminēts, bet ar to saistītie ierobežojumi paliek uz mūžu*”²⁶. Ja speciālajā likumā ir noteikts, ka ierobežojums pastāv neatkarīgi no sodāmības dzēšanas vai noņemšanas, tad tas turpina pastāvēt arī pēc tam, kad sodāmība tiek dzēsta vai noņemta.

Latvijā bijis precedents par absolūtā aizlieguma apstrīdēšanu - Satversmes tiesas spriedums “Par Izglītības likuma 50.panta 1.punkta, ciktāl tas liedz personai, kura tikusi sodīta par smagu vai sevišķi smagu noziegumu, tiesības strādāt par pedagogu, atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 106.pantam”²⁷. Šajā gadījumā aizlieguma apstrīdēšana saistīta ar nesamērīgumu, ka “*personai papildus jau izciestajam sodam uz mūžu tiek liegts strādāt par pedagogu, lai gan noziedzīgais nodarījums, par kuru persona sodīta, nav bijis saistīts ar bērnu interešu apdraudējumu.*”, turpat papildinot, ka “*Likumdevējs varējis noteikt konkrētus noziedzīgus nodarījumus, par kuriem sodītas personas nedrīkst strādāt par pedagogu*”²⁸.

Tā kā DzAL 4.panta otrā daļa paredz konkrētu administratīvu pārkāpumu, noziedzīgu nodarījumu – cietsirdīgu izturēšanos pret dzīvnieku – tad tiesību ierobežojums turēt dzīvnieku/-us personai, kas sodīta par šādu konkrētu pārkāpumu vai nodarījumu nav uzskatāms par nesamērīgu, individuāli izvērtējot nodarījuma smagumu, cietsirdības raksturu, pārkāpēja personību u.t.t. Minētajā Satversmes tiesas spriedumā ir tēzes, kas ņemamas vērā, izvērtējot tiesiskā regulējuma izstrādi tiesību ierobežojuma iegūt īpašumā, turēt vai kā citādi ietekmēt dzīvniekus uz ilgāku termiņu nekā paredz KL papildsods vai uz mūžu ieviešanai.

Viedokļi, kas atspoguļoti Satversmes tiesas 24.11.2017.g. spriedumā Lietā Nr.2017-07-01:

- TM - ar sodāmības dzēšanu vai noņemšanu netiekot anulētas tās sodāmības sekas, kuras noteiktas speciālajā likumā kā profesijas ierobežojums. Ja speciālajā likumā noteikts, ka ierobežojums pastāv neatkarīgi no sodāmības dzēšanas vai noņemšanas, tad tas turpinot pastāvēt arī pēc tam, kad sodāmība tiek dzēsta vai noņemta KL 63.pantā noteiktajā kārtībā (6.1.p.);

- Dr.iur. A.Judins - sodāmības noņemšanas vai dzēšanas rezultātā persona, kura sodīta par noziedzīga nodarījuma izdarīšanu, esot atzīstama par nesodītu. Ārpus krimināltiesībām pastāvošajās attiecībās sodāmības noņemšana vai dzēšana ne vienmēr nozīmējot ar sodāmību saistīto personai nelabvēlīgo tiesisko seku izbeigšanos (11.2.p.)

Satversmes 116.pants nosaka aizsargājamās intereses, kuru dēļ ir ierobežojamas atsevišķas pamattiesības: citu cilvēku tiesības, demokrātiska valsts iekārta, sabiedrības drošība, labklājība un

²⁵ G.Laganovskis “Sodāmība un tās sekas uz karjeru”, 28.10.2015.g. // <https://lvportals.lv/skaidrojumi/274668-sodamiba-un-tas-sekas-uz-karjeru-2015>

²⁶ Turpat.

²⁷ Satversmes tiesas spriedums, 24.11.2017.g., lietā Nr.2017-07-01 “Par Izglītības likuma 50.panta 1.punkta, ciktāl tas liedz personai, kura tikusi sodīta par smagu vai sevišķi smagu noziegumu, tiesības strādāt par pedagogu, atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 106.pantam” // <https://likumi.lv/ta/id/295329-par-izglitibas-likuma-50-panta-1-punkta-ciktal-tas-liedz-personai-kura-tikusi-sodita-par-smagu-vai-seviski-smagu-noziegumu-ties...>

²⁸ Satversmes tiesas spriedums, 24.11.2017.g., lietā Nr.2017-07-01, 2.2.punkts

tikumība, savukārt, īpašuma tiesību ierobežošana paredzēta jau Satversmes 105.pantā: īpašuma tiesības var ierobežot saskaņā ar likumu.

Pēc analogijas ar Izglītības likuma 50.panta pirmās daļas 1.punktu izvērtējams arī mūža aizliegums turēt dzīvniekus personām, kas atzītas par vainīgām un sodītas par cietsirdīgu izturēšanos pret dzīvnieku, protams, ievērojot šīs būtiskās sastāvdaļas, vai ierobežojums ir attaisnojams:

- ierobežojums ir jānosaka ar likumu – attiecīgi aizliegums turēt dzīvnieku ir nosakāms DzAL kā speciālajā likumā dzīvnieku aizsardzības jomā;
- ierobežojumam ir jābūt ar legītīmu mērķi – dzīvnieku aizsardzība – cietsirdīgas izturēšanās pret dzīvnieku apdraudētās intereses ir vispārējā drošība un sabiedriskā kārtība;
- ierobežojumam ir jābūt samērīgam: 1) vai izraudzītie līdzekļi ir piemēroti legītīmā mērķa sasniegšanai jeb vai ar izraudzīto līdzekli var sasniegt legītīmo mērķi; 2) vai šāda rīcība ir nepieciešama jeb vai legītīmo mērķi nevar sasniegt ar indivīda tiesības mazāk ierobežojošiem līdzekļiem; 3) vai ierobežojums ir atbilstošs jeb vai labums, ko iegūst sabiedrība, ir lielāks par indivīda tiesībām nodarīto kaitējumu.

No Eiropas Cilvēktiesību tiesas judikatūras izriet, ka, izvērtējot absolūta aizlieguma samērīgumu, tiek pārbaudīts arī tas, vai likumdevējs ir: 1) pamatojis absolūtā aizlieguma nepieciešamību; 2) izvērtējis tā būtību un piemērošanas sekas; 3) pamatojis to, ka, paredzot izņēmumus no šā absolūtā aizlieguma, pamattiesību ierobežojuma legītīmais mērķis netiktu sasniegts līdzvērtīgā kvalitātē²⁹.

Kā ārvalstu prakses piemērs minams AK Dzīvnieku labturības akts (2006)³⁰, kas jau tika minēts 3.1.3.nodaļā – tā 34.pants “Diskvalifikācija” (tiesību atņemšana)³¹ satur kārtību, kādā personai tiek atņemtas vai ierobežotas tiesības turēt dzīvnieku:

- (1) *Ja persona ir notiesāta par nodarījumu, uz kuru attiecas šis pants, tiesa, kurā tā ir notiesāta, var izdot rīkojumu par jebkuru vai vairākiem no (2) – (4) sadaļām uz termiņu, ko tā uzskata par piemērotu.*
- (2) *Tiesību atņemšana saskaņā ar šo sadaļu atņem personai tiesības uz –*
 - (a) dzīvnieka valdījumu (īpašumu);*
 - (b) dzīvnieka turēšanu;*
 - (c) dalību dzīvnieka turēšanā, un*
 - (d) dalību līgumiskās attiecībās, saskaņā ar ko personai būtu tiesības kontrolēt vai ietekmēt dzīvnieka turēšanu.*
- (3) *Tiesību atņemšana saskaņā ar šo sadaļu atņem personai tiesības nodarboties ar darījumiem saistībā ar dzīvniekiem.*
- (4) *Tiesību atņemšana saskaņā ar šo sadaļu atņem personai tiesības:*
 - (a) pārvadāt dzīvniekus un*
 - (b) organizēt dzīvnieku pārvadāšanu.*
- (5) *Tiesību atņemšanu saskaņā ar (2), (3) vai (4) sadaļu var noteikt attiecībā uz dzīvniekiem kopumā vai attiecībā uz vienu vai vairāku veidu dzīvniekiem.*
- (6) *Tiesa, kas izdod rīkojumu saskaņā ar (1) sadaļu, var norādīt periodu, kura laikā pārkāpējs nedrīkst iesniegt pieteikumu par šī rīkojuma izbeigšanu saskaņā ar 43.(1) pantu.*
- (7) *Tiesa, kas izdod rīkojumu saskaņā ar (1) sadaļu, var:*
 - (a) apturēt rīkojuma darbību līdz apelācijas izskatīšanai;*

²⁹ Atsauce Satversmes tiesas spriedumā, 24.11.2017.g., lietā Nr.2017-07-01, pēc Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2013.gada 22.aprīļa sprieduma lietā „Animal Defenders International v. The United Kingdom”, pieteikums Nr.48876/08, 108.punkts // <https://hudoc.echr.coe.int/fre#%7B%22itemid%22:%5B%22001-119244%22%5D%7D>

³⁰ Animal Welfare Act 2006, UK, 2006 CHAPTER 45 // <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/2006/45/contents>

³¹ Ar citu numerāciju, bet saturiski līdzīgs ir regulējums arī Ziemeļīrijā - Welfare of Animals Act (Northern Ireland) 2011, 33.pants // <https://www.legislation.gov.uk/nia/2011/16/contents>

- (b) ja tiesai šķiet, ka pārkāpējam pieder vai tas tur dzīvnieku, uz kuru attiecas tiesas rīkojums, apturēt rīkojuma darbību, kas pieņemts saskaņā ar 35.pantu, uz tādu periodu, kuru tiesa uzskata par nepieciešamu, lai nodrošinātu iespēju pieņemt alternatīvus pasākumus attiecībā uz dzīvnieku;
- (8) Ja tiesa nolemj nepieņemt rīkojumu saskaņā ar (1) sadaļu attiecībā uz likumpārkāpēju, tā:
- (a) paskaidro lēmuma pamatojumu atklātā tiesas sēdē un
- (b) ja tā ir maģistrātu tiesa, to iekļaut tās procesu reģistrā.
- (9) Persona, kas ir pārkāpusi tiesību aizliegumu, kas tai uzlikts ar rīkojumu saskaņā ar (1) sadaļu, veic likumpārkāpumu.
- (10) Šis pants attiecas uz nodarījumiem, kas minēti 4., 5., 6.(1) un (2), 7., 8., 9. un 13.(6) un (9) pantā.

Tiesību aizliegums AK saskaņā ar augstāk minēto 34.panta (10) sadaļu ir par šādiem likumpārkāpumiem: nevajadzīgas ciešanas (4.pants); sakropļošana (5.pants); astes apgriešana sunim (6.(1) un (2) pants, kas paredz atbildību gan par to, ka persona pati izdarījusi likumpārkāpumu, gan, ka pieļāvusi, ka tas noticis vai nav veikusi pasākumus, kas bija iespējami, lai to novērstu); indēšana – indīgu vai kaitīgu zāļu vai vielu lietošana (7.pants); dzīvnieku cīņas – visas saistītās darbības: cīņu pieļaušana, naudas saņemšana par cīņām, dzīvnieku cīņu reklamēšana, veicināšana, atbalstīšana, likmju likšana/pieņemšana, dalība dzīvnieku cīņās, dzīvnieka turēšana un trenēšana cīņām, telpu nodrošināšana dzīvnieku cīņām, videoierakstu ar dzīvnieku cīņām izplatīšana, publicēšana, rādīšana, šādu videoierakstu esamība personas rīcībā u.tml. (8.pants); labturības pārkāpumi – nav veikti tādi pasākumi, lai nodrošinātu, ka dzīvnieka, par kuru persona ir atbildīga, vajadzības³² tiek apmierinātas tādā mērā, kā to prasa laba prakse (9.pants); nodarbošanās bez licences vai reģistrācijas, ja tādas noteiktas kā obligātas (13.(6) un (9) pants).

Šis piemērs iekļauts šajā materiālā turpmākām diskusijām par līdzīga tiesiskā regulējuma iekļaušanas izvērtēšanu Latvijas DzAL – speciālajā likumā, kurā var precizēt dzīvnieku aizsardzības un labturības normas, to piemērošanas kārtību.

Iepazīstoties ar AK tiesu nolēmumu daļām (100 piemēri/nodarījumi, kad personām piemēroti mūža aizliegumi turēt dzīvniekus, personu skaits ir lielāks, jo pie atbildības tiek saukti visi iesaistītie, t.sk., ģimenes locekļi), konstatējams, ka tiesas plaši piemēro šī aizlieguma daudzveidību atkarībā no nodarījuma veida un rakstura: lielākoties tie ir visu dzīvnieku turēšanas aizliegums uz mūžu; gandrīz ¼ daļā gadījumu tiek konkretizētas sugas vai klases (visbiežāk – suņi, zirgi, ēzeļi, atsevišķos gadījumos: putni, reptiļi/rāpuļi) vai dzīvnieku veids (mājas (istabas) dzīvnieki vai lauksaimniecības dzīvnieki) – atkarībā no nodarījuma satura, kuriem dzīvniekiem ir kaitēts; aptuveni 1/10 daļā precizēts, ka ir īpašuma tiesību uz dzīvniekiem aizliegums (divos gadījumos precizēts, ka arī dalība dzīvnieka aprūpē aizliegta vai jebkāda saistība ar dzīvnieku aizliegta); aptuveni 1/10 daļā gadījumu mūža aizliegums ir ar pārsūdzības tiesībām pēc tiesas noteikta termiņa (3 gadījumos tas bijis 5 gadu termiņš, pa vienam lēmumam 6, 7, 8 un 15 gadu termiņš, 5 gadījumos 10 gadu termiņš, pēc kura persona var sniegt apelāciju); līdzatbildīgām personām tāpat piemērojami gan mūža aizliegumi, gan termiņa aizliegumi – uz 5, 7, 10 gadiem (no apskatītajiem nolēmumiem).

³² Ar dzīvnieka vajadzībām šajā likumā tiek saprasts: vajadzība pēc piemērotas vides; vajadzība pēc piemērota uztura; vajadzība paust normālu dzīvnieka uzvedību; jebkura vajadzība dzīvnieka turēšanā kopā ar citiem dzīvniekiem vai atsevišķi no tiem; nepieciešamība pasargāt no sāpēm, ciešanām, ievainojumiem un slimībām (Dzīvnieku labturības akta 9.panta (2) sadaļa)

Mūža aizliegums turēt dzīvniekus

VARDARBĪBA			ATSTĀŠANA BEZ APRŪPES			LABTURĪBAS PĀRKĀPUMI					
31			28			41					
Pēc cietušo dzīvnieku skaita vienā nodarījumā											
1 dzīvnieks	2-5 dzīvnieki	6 un vairāk	1 dzīvnieks	2-5 dzīvnieki	6 un vairāk	1 dzīvnieks	2-5 dzīvnieki	6 un vairāk			
23	7	1	14	12	2	7	11	23			
Pēc subjekta											
Īpašnieks/turētājs	Audzētājs/tirgotājs	Vācējs	Īpašnieks/turētājs	Audzētājs/tirgotājs	Vācējs	Īpašnieks/turētājs	Audzētājs/tirgotājs	Vācējs			
31	0	0	28	0	0	29	8	4			
Pēc sekām (dzīvniekam, no kopējā zināmā dzīvnieku skaita = 1236)											
miris	izglābts	eitanizēts	miris	izglābts	eitanizēts	miris	izglābts	eitanizēts			
21	17	5	17	30	7	459	656	24			
Pēc dzīvnieku veida (no kopējā zināmā dzīvnieku skaita = 1236)											
M(iš)dz.	Lauks.dz.	Eksot.dz.	Savv.dz.	M(iš)dz.	Lauks.dz.	Eksot.dz.	Savv.dz.	M(iš)dz.	Lauks.dz.	Eksot.dz.	Savv.dz.
40	?	0	3	47	3	4	0	636	432	69	2
Pārkāpts iepriekšējais aizliegums turēt dzīvniekus											
0			0			8					

www.dzivniekupolicija.lv

Uz 2019.g. konferenci³³, izpētot pārkāpumus, par ko AK var piespriest mūža aizliegumu turēt dzīvniekus, secināms, ka pārkāpumus var sadalīt trīs lielās grupās (skat. attēlu):

- 1) vardarbība (cietsirdīga izturēšanās pret dzīvniekiem) – parasti vērsta pret vienu dzīvnieku, vainīgs pats dzīvnieka īpašnieks/turētājs, nav obligāti jāiestājas dzīvnieka nāvei, pārsvarā cieš mājas (istabas) dzīvnieki;
- 2) dzīvnieka atstāšana bez aprūpes (nobadināti, slēgtās telpās atstāti dzīvnieki) – pārkāpumi³⁴ līdzīgos rādītājos kā pret vienu, tā pret vairākiem dzīvniekiem vienlaikus, pārkāpumus veic dzīvnieka īpašnieks/turētājs, nav obligāti jāiestājas dzīvnieka nāvei, lielākoties cieš mājas (istabas) dzīvnieki, t.sk. arī eksotiskie mājas (istabas) dzīvnieki;
- 3) labturības pārkāpumi (turēšana antisanitāros apstākļos, savlaicīga veterinārās aprūpes nenodrošināšana, kas izraisījusi būtisku kaitējumu dzīvnieka veselībai) – lielākoties pārkāpumi vērsti pret lielu skaitu dzīvnieku vienlaicīgi, vainīgie attiecīgi ir gan audzētāji, gan vācēji, kuru valdījumā ir liels skaits dzīvnieku, cieš liels skaits dzīvnieku, līdzīgā apjomā gan mājas (istabas), gan lauksaimniecības dzīvnieki.

Skaitliski analizējot cietušos dzīvniekus pēc nodarījumiem un pēc dzīvnieku izmantošanas veida secināms, ka lielākā daļa dzīvnieku cieš no labturības pārkāpumiem – 92,1% no kopējā cietušo dzīvnieku skaita, tikai 3,5% no cietsirdīgas izturēšanās un 4,4% no atstāšanas bez aprūpes. Pēc dzīvnieku veida visvairāk cietušo ir mājas (istabas) dzīvnieki – 58,5% no kopējā cietušo dzīvnieku skaita, pievienojot arī eksotiskos dzīvniekus, kas arī tiek turēti kā mājas (istabas) dzīvnieki – 5,9%, kopā veidojas 64,4% dzīvnieku, kurus cilvēks it kā tur savam priekam³⁵; lauksaimniecības dzīvnieki ir 35,2%; savvaļas dzīvnieki – 0,4% no cietušo dzīvnieku skaita.

³³ Materiāls no Juristu dienas 2019, nodibinājuma “dzivniekupolicija.lv” organizētās konferences “Aktuālie juridiskie jautājumi dzīvnieku aizsardzības un labturības jomā”, 2019.gada 25.aprīlī

³⁴ Jēdziens “pārkāpums” šeit netiek lietots kā administratīvs pārkāpums, bet kā likumpārkāpums kopumā.

³⁵ Tas izriet no DzAL 1.panta 14.punkta definīcijas: mājas (istabas) dzīvnieks - dzīvnieks, kuru cilvēks tur savam priekam.

No aplūkotajiem 100 gadījumiem AK ar mūža aizliegumiem turēt dzīvniekus, 8 gadījumos bijis pārkāpts iepriekšējs aizliegums (dažādi: gan mūža, gan termiņa, gan visu dzīvnieku, gan noteiktu sugu dzīvnieku). Tas vērtēts kā atsevišķs likumpārkāpums un ietekmē sodu.

Juristu dienas 2018 diskusijas “Juridiskās problēmas krimināllietās un administratīvo pārkāpumu lietās, kurās iesaistīti dzīvnieki” jau tika skarts jautājums par papildsodu – aizliegums turēt dzīvnieku uz noteiktu laiku – tas ir vairākkārtīgi jau apspriests ZM darba grupās, norādot, ka faktiski nav izpildāms, jo aizliegums turēt dzīvnieku attiecināms uz personu, nevis uz turēšanas vietu – sodītās personas radiem nav aizliegts turēt dzīvnieku, faktiski dzīvnieks paliek turpat ģimenē, tikai tiek pārreģistrēts uz cita ģimenes locekļa vārda (ja šāda reģistrācija dzīvniekam nepieciešama – attiecināms uz lauksaimniecības dzīvnieku īpašniekiem, šķirnes dzīvnieku īpašniekiem un suņu īpašniekiem). ZM pārstāvis diskusijas laikā informēja, ka arī DzAL grozījumos par administratīvo pārkāpumu dekodifikāciju šis papildsods netika iekļauts šī galvenā apsvēruma dēļ – soda veids nav izpildāms.

Diskutējamā jautājuma padziļinātu analīzi 2018.g. diskusijā par kriminālprocesiem pēc KL 230.panta un 230.¹panta sniedza Tukuma rajona prokuratūras virsprokurors, vecākais tieslietu padomnieks Aigars Bičušs, norādot šādas būtiskas tēzes: 1) nav nekas sliktāks par sadarbības trūkumu; darbības, kas nav procesuāli izdarāmas, ir jārisina sadarbības ceļā, aicinājums procesa virzītājiem būt drosmīgiem, pieņemt lēmumus; 2) kāda ir attieksme pret dzīvniekiem, tāda ir sabiedrība kopumā; 3) nav reģistra par dzīvnieku īpašniekiem un dzīvniekiem pēc KL 230.¹panta³⁶ – būtisks trūkums, ja ņem vērā potenciālo bīstamību, ka suns ir uzbrucis, dzīvnieka īpašnieks nav spējis kontrolēt suni; 4) abos analizējamajos KL pantos trūkst papildsodi: 1) dzīvnieka konfiskācija; 2) aizliegums turēt dzīvnieku.

Arguments, ka šo papildsodu nevajag, jo to nevar praksē īstenot, to nevar izkontrolēt u.t.t., neiztur kritiku. Uz šo jau vairākkārtīgi nodibinājuma “dzivniekupolicija.lv” pārstāvji ir norādījuši gan citās diskusijās, gan darba grupās, ka soda izpildes nekontrolēšana nenozīmē, ka sods nav jāpiemēro. Arī Konceptijā ir norādīts, ka “soda izpildes pienākums gulstas uz pašu notiesāto. Ja viņš to nepilda, tad viņš var tikt saukts pie kriminālatbildības saskaņā ar KL 296.pantu „Tiesas sprieduma un lēmuma neizpildīšana”. Nekāda īpaša kontrole šī soda izpildes nodrošināšanai nav nepieciešama, jo nav iespējams nodrošināt nepārtrauktu kontrolējošo iestāžu uzraudzību par soda izpildi. Ja persona izdara jaunu nodarījumu un šī nodarījuma rezultātā tiek konstatēts arī tiesību ierobežojuma pārkāpums, tad personu sauc pie atbildības ne tikai par jaunu izdarītu nodarījumu, bet arī par tiesas sprieduma nepildīšanu”.³⁷ Tāda prakse ir arī AK, kā jau tika minēts iepriekš, kur cietsirdīgas izturēšanās pret dzīvnieku atkārtotībā persona tiek saukta pie atbildības jau par diviem noziedzīgiem nodarījumiem: cietsirdīga izturēšanās pret dzīvnieku un aizlieguma pārkāpums, vai arī cita noziedzīga nodarījuma gadījumā persona nonāk tiesībsargājošo iestāžu redzeslokā un tiek konstatēts, ka persona pārkāpusi aizliegumu turēt dzīvnieku – pat ja konkrētais dzīvnieks nav cietis, persona tiek sodīta par aizlieguma pārkāpumu.

Līdzīgi ir arī ar argumentu, ka nav iespējams novērst, ka kāds no ģimenes locekļiem tur dzīvnieku – krimināltiesībās atbildība ir arī līdzzinātājiem, līdzdalībniekiem – ja ģimenes locekļi (vienas mājsaimniecības ietvaros) ir pieļāvuši, ka kāds no ģimenes cietsirdīgi izturas pret dzīvnieku, visi ir līdzatbildīgi, aizliegums turēt dzīvnieku attiecināms uz visiem, jo ir acīmredzami, ka personas nespēj novērst noziedzīgu nodarījumu. Tiesai ir jāvērtē apstākļi kopumā katrā individuālā gadījumā – ja aizliegums turēt dzīvnieku ir piemērojams personai, kas dzīvo kopā ar

³⁶ Informācijai - atbilstoši MK 19.06.2012 noteikumiem Nr.428 “Kārtība, kādā suni atzīst par bīstamu, un prasības bīstama suņa turēšanai” Lauksaimniecības datu centrs reģistrē datu bāzē suņus, kas atzīti par bīstamiem. Atbilstoši PVD datiem, par bīstamiem atzīti 7 suņi 2015.g.; 8 suņi 2016.g.; 3 suņi 2017. Kriminālprocesi par suņu uzbrukumiem ir vairāk kā 100 ik gadu.

³⁷ Kriminālsodu politikas koncepcija (Informatīvā daļa), 21.lpp. // <http://polsis.mk.gov.lv/documents/2891>

citām personām, kuras ir bijušas kaut kādā veidā iesaistītas (pat ja vienkārši noskatījušās uz notiekošo) noziedzīga nodarījuma izdarīšanā pret dzīvnieku, tad kopdzīves laikā aizliegums attiecināms uz visām kopā dzīvojošajām personām. Šāda prakse ir arī AK – tiesa lemj par aizlieguma attiecināmību vai nu tikai uz noziedzīgu nodarījumu izdarījušo personu vai arī uz ģimenes locekļiem, kas dzīvo vienā mājsaimniecībā.

Diskusijā tika izteikts vēl viens saistīts priekšlikums – Dr.iur.K.Bite kā vēl vienu papildsodu aicināja izvērtēt obligātu psihologa konsultāciju, kas ir pēc analogijas ar vardarbību pret bērniem – ja jau runa ir par sabiedrības vērtībām, tad personas attieksme var mainīties tieši ar psiholoģiskas palīdzības saņemšanu. Diskusijā cita dalībniece (Jeļena, brīvprātīgā, kas darbojas dzīvnieku aizsardzības jomā) izteica tēzi, ka “*psihiski vesels cilvēks nevar nodarīt pāri dzīvniekam*”, kas būtībā sakrīt arī ar priekšlikumu par psihologa konsultācijas nepieciešamību. Šis būtu izskatīšanas vērts priekšlikums nākotnē.

Tāpat jāvērs uzmanība, ka Latvijā nav noregulēts jautājums par t.s. “dzīvnieku vācējiem”, kas jau ir psihiska novirze, kam būtu jāpievērš lielāka uzmanība – pirmkārt, ka šādas personas ir jau riska grupā PVD uzraudzības lokā; otrkārt, ka pašvaldības, sociālie dienesti ir informēti par šādām personām, ir nodrošināma uzraudzība, vai persona “neapaug” ar dzīvniekiem – citu valstu praksē tas kontrolējams tādejādi, ka personai ir atļauts turēt noteiktu skaitu dzīvnieku, ar kuru uzturēšanu tā spējīga tikt galā, nepieļaujot liela skaita dzīvnieku nonākšanu personas valdījumā, kas rezultējas ar būtiskiem labturības pārkāpumiem (kā to liecināja arī AK gadījumu izpēte – cieš ļoti liels skaits dzīvnieku).

Te ir vērts atgādināt, ka līdz DzAL spēkā stāšanās brīdim Latvijas pašvaldībām bija dotas tiesības ierobežot dzīvnieku skaitu personai vai turēšanai noteiktā vietā – MK 03.10.1995.g. noteikumu Nr.291 “Suņu un kaķu turēšanas noteikumi” 3.2.punkts: “3. *Pilsētu un pagastu pašvaldības attiecīgajās teritorijās: 3.2. ja nepieciešams, ierobežo vai aizliedz suņu vai kaķu turēšanu, kā arī nosaka suņu un kaķu maksimālo skaitu vienā dzīvoklī vai mājā*”.

Latvijas tiesu praksē³⁸ ir ticis izskatīts Talsu novada domes 2011.gada 14.decembra lēmums Nr.942 “Par dzīvnieku skaita ierobežošanu /adrese/”, ar kuru pašvaldība nolēma ierobežot suņu turēšanu konkrētā adresē konkrētai ģimenei un noteikt maksimālo suņu skaitu – 2, nodrošinot un ievērojot labturības noteikumus. Tiesa šo administratīvo aktu atcēla, konstatējot būtisku procesuālu pārkāpumu – pašvaldība lēmumā nebija norādījusi pamatojumu dzīvnieku skaita ierobežojumam, tikai atsaukusies uz tiesību normām, kas pašvaldībai šādas tiesības dod (likuma „Par pašvaldībām” 21.panta pirmo daļu, 43.panta pirmās daļas 10.punktu, Talsu novada pašvaldības saistošo noteikumu Nr.24 „Talsu novada noteikumi” astotās daļas 8.1.6.punktu). Lai gan faktoloģiskais pamatojums ir bijis pietiekams: masveida dzīvnieku labturības prasību pārkāpumi no 2003.gada, cietuši un gājuši bojā nenosakāms skaits dzīvnieku, kas izriet no lietas materiāliem:

- jau kopš 2003.gada Saimniecībā tiek turēti suņi, kuru skaits ir mainīgs, bet gandrīz regulāri pārsniedz vismaz 10 suņus. Dzīvnieku turēšanas apstākļi nav atbilstoši dzīvnieku labturības prasībām: to norādījuši apkārtējo māju iedzīvotāji, vairākkārt ir rīkotas PVD Ziemeļkurzemes pārvaldes pārbaudes, Pašvaldības policijas un Valsts policijas pārbaudes;
- 2011.gada 2.novembrī un 4.novembrī Dienesta Pārvalde, kopīgi ar Pašvaldības policiju veica pārbaudes Saimniecībā un konstatēja, ka tur atrodas vairāk, kā trīsdesmit suņi, kuri pārsnieguši 6 mēnešu vecumu, par šiem suņiem nav samaksāta Pašvaldības nodeva, īpašnieki (valdītāji) D.J. un S.J. nevar pierādīt suņu reģistrāciju ar reģistrācijas apliecībām, dzīvnieki tiek turēti nepiemērotos apstākļos, tie ir nekopti un neaprūpēti;
- 2011.gada 11.novembrī Pašvaldībā saņemts Talsu novada 119 iedzīvotāju parakstīts iesniegums, kurā norādīts uz dzīvnieku labturības noteikumu pārkāpumiem Saimniecībā un

³⁸ Administratīvā rajona tiesa Liepājas tiesu nams 2013.gada 30.janvāra spriedums lietā Nr.A420377112

iedzīvotāju lūgums kompetentām institūcijām novērst pārkāpumus un saukt dzīvnieku īpašniekus (valdītājus) pie normatīvajos aktos noteiktās atbildības;

- 2011.gada 2.decembrī Pašvaldībā tika saņemta Dienesta Pārvaldes 2011.gada 1.decembra iesniegums Nr.10.1-10.1/296, kurā norādīts uz dzīvnieku labturības pārkāpumiem Saimniecībā, un izteikts lūgums Pašvaldībai izmantot vietējām pašvaldībām likumā deleģētās tiesības noteikt ierobežojumu attiecībā uz mājdzīvnieku skaitu Saimniecībā, nosakot atļauju turēt ne vairāk kā 2 suņus;

- 2011.gada 4.novembrī Valsts policijas Kurzemes reģiona pārvaldes Talsu iecirknī uzsākts kriminālprocess Nr.11380056911 pēc Krimināllikuma 230.panta pirmās daļā paredzētā noziedzīgā nodarījuma pazīmēm par to, ka Saimniecības pagalmā ugunsкура vietā atrodas suņu līķi. Suņi, iespējams, gājuši bojā īpašnieku cietsirdīgās izturēšanās dēļ. Ievērojot minētos apstākļus, Pašvaldības policija lūdza, pamatojoties uz Saistošo noteikumu 8.1.6.punktu, pieņemt lēmumu par dzīvnieku skaita ierobežošanu Saimniecībā³⁹.

Diemžēl tiesa šajā lietā nav vērtējusi visus augstākminētos apstākļus, uzskatot, ka “ņemot vērā konstatēto atbildētājas pieļauto būtisko procesuālo pārkāpumu administratīvajā procesā iestādē, citu apstākļu vērtēšana nevar ietekmēt izskatāmās lietas rezultātu”⁴⁰. Tas nedod skaidrību, kā tiktu vērtēta pati norma pēc būtības – ka pašvaldība var ierobežot turamo dzīvnieku skaitu adresē vai personai, jo pieteicēja norādīja uz vairākiem apstākļiem:

- lēmums ir diskriminējošs un cilvēktiesības pārkāpjošs, kā arī neatbilstošs Satversmei;
- MK noteikumos nekas nav noteikts par dzīvnieku skaita ierobežošanu lauku viensētā;
- saistošie noteikumi neattiecas uz lauku viensētām;
- pašvaldība nevar lemt par konkrētas sugas dzīvnieku skaita ierobežošanu lauku īpašumā – viensētā;
- ne pieteicējai, ne pieteicējas mātei nav atņemta rīcībspēja, līdz ar to pašvaldība nevar izlemt par dzīvnieku skaitu viensētā;
- pret J. ģimeni netiek ievērots vienlīdzības un tiesiskās paļāvības princips. Iegādājoties vai izaudzinot dzīvnieku J. ģimene paļāvās uz to, ka dzīvnieks varēs nodzīvot 15- 20 gadu, tā ir paļāvība uz pilnu dzīvnieka un viņa pēcnācēju mūžu. Kā arī iegādājoties īpašumu pieteicēja paļāvās, ka īpašumu varēs izlietot pēc saviem ieskatiem;
- ir pārkāpts civiltiesisko attiecību subjektu autonomijas princips;
- lēmums ir tieša iejaukšanās pieteicējas ģimenes dzīvē, jo dzīvnieki ir kā ģimenes locekļi;
- pieņemot Lēmumu, pret pieteicējas ģimeni tiek veikta diskriminācija sociālo faktoru dēļ, līdz ar to, tas neatbilst Satversmes 91.pantam. Lēmums ir aizskāris un pazemojis pieteicējas ģimenes godu un cieņu, līdz ar to, tas neatbilst Satversmes 94. un 95.pantam. Turklāt pieteicējas ģimene tiek nepārtraukti vajāta, aizskarta un nostādīta nevienlīdzīgi ar citiem lauku iedzīvotājiem. Jo, ja, piemēram, pieteicējas ģimenei piederētu divas kucenes, viņām piedzimtu kucēni un jau tad pieteicējas ģimene būtu pārkāpusi likumu, jo būtu vairāk suņu;
- lēmums ir tiesības ierobežojošs, jo netiek nodrošinātas tiesības uz īpašumu – suņiem (kustamo īpašumu), līdz ar to, tas neatbilst Satversmes 105.pantam.⁴¹

Šis gadījums parāda, ka dzīvnieka aizsardzība kā sabiedriskā interese šādā situācijā nonāk sadursmē ar īpašnieka privāto interesi, kas mūsu valstī tiek vērtēta nesamērīgi augstu. Diemžēl, nav zināms, kuru interesi tiesa būtu atzinusi par prioritāru. Un lai gan spriedums pamatots tikai uz procesuālu pārkāpumu, nevērtējot apstākļus pēc būtības, tomēr šāda negatīva prakse, kad

³⁹ Turpat, 4.1. - 4.5.punkts.

⁴⁰ Turpat, 12.punkts.

⁴¹ Administratīvā rajona tiesa Liepājas tiesu nams 2013.gada 30.janvāra spriedums lietā Nr.A420377112, 2.1.- 2.8.punkts

pašvaldība ir pieņēmusi vienīgo dzīvnieku aizsardzībai iespējamo lēmumu, bet tas ir atcelts, neveicina, ka citas pašvaldības līdzīgos gadījumos rīkotos līdzīgi.

Jāmin, ka visi augstāk minētie argumenti, uz kuriem norādījusi pieteicēja savā pārsūdzībā, ir nozīmīgi arī pie jautājuma par aizliegumu turēt dzīvnieku piemērošanas.

4.3. Jēdzieni “cietsirdīga izturēšanās pret dzīvnieku” un “spīdzināšana”

Gan 2008.gada ZM darba grupā, gan arī 30.04.2021.g. diskusijā šis tiek minēts kā viens no jautājumiem, kura piemērošana praksē rada problēmas. Neskaidrība ar jēdzieniem “cietsirdīga izturēšanās pret dzīvnieku” un “dzīvnieka spīdzināšana” rada pamatu dažāda interpretācijai, atkarībā no katras personas subjektīvā viedokļa.

3.1.1.apakšnodaļā tika citēts Krimināllikuma komentārs KL 230.pantam, kur ir definēti šie jēdzieni:

Cietsirdība var izpausties gan aktīvās darbībās, kad dzīvniekus sit, nodarot tiem fiziskas sāpes, izmanto dažādiem eksperimentiem (izņemot zinātniskos), izmanto dažādos cīņu veidos, kad tie tiek sakropļoti vai iet bojā, lieto to sakropļojošus iegūšanas veidus, tā arī bezdarbībā, atstājot dzīvniekus bez barības, dzēriena, palīdzības.

Ar dzīvnieku spīdzināšanu saprot darbības, ko izdara ar nolūku radīt ilgstošas vai daudzkreizējas stipras sāpes (pērsana ar rīkstēm, knaibīšana, termiska iedarbība, multiplu nelielu bojājumu nodarīšana ar asiem priekšmetiem, nonāvēšana ar mokošiem paņēmieniem utt.).

Plašāku tiesisko skaidrojumu, kas uzskatāms par cietsirdīgu izturēšanos pret dzīvnieku dod DzAL 4.panta pirmā daļa. Tomēr tajā minētās darbības/bezdarbības nav sadalītas administratīvi sodāmās un kriminālsodāmās, kas rada grūtības praksē kvalificēt cietsirdību, jo vienīgais objektīvais kritērijs uz šo brīdi ir dzīvnieka nāve – ja tā iestājusies, tad ir pamats kriminālprocesam. Diemžēl praksē ar šis kritērijs nedarbojas, kā tas redzams arī 3.2.nodaļā atspoguļotajos praktiskajos gadījumos.

Skatot KL 230.pantu kopsakarībā ar DzAL 4.panta pirmo daļu, secināms, ka no dotā uzskaitījuma par cietsirdīgu izturēšanos pret dzīvniekiem, kas izraisa kriminālatbildību, izdalāmi noteikti punkti, iekavās minot iespējamo vainas formu pēc KL 8.-10.panta, piemēram:

- 1) dzīvnieka nogalināšana, izņemot šajā likumā noteiktos gadījumus (*tiešs nodoms*⁴²);
- 2) dzīvnieka sakropļošana, mocīšana un spīdzināšana (*tiešs nodoms*);
- 3) dzīvnieka atstāšana bez aprūpes (*tiešs nodoms, netiešs nodoms*⁴³ vai *noziedzīga nevērība*⁴⁴);
- 4) dzīvnieka atstāšana bezpalīdzīgā stāvoklī (*noziedzīga nevērība*);
- 6) dzīvnieku cīņu organizēšana, dzīvnieku iesaistīšana šajās cīņās un šo cīņu atbalstīšana (*netiešs nodoms*);
- 13) citu tādu darbību veikšana, kuras izraisa vai var izraisīt dzīvnieka sakropļošanu vai nāvi, radīt tam ciešanas, izņemot gadījumus, kad šīs darbības veiktas ārstēšanas, izmēģinājumu nolūkos, vai gadījumus, kad tiek apdraudēta cilvēka dzīvība vai veselība (*netiešs nodoms vai noziedzīga nevērība*);
- 14) dzīvnieku turēšanas noteikumu, labturības prasību un pārvadāšanas noteikumu neievērošana, kas apdraud dzīvnieka veselību vai var izraisīt tā nāvi (*netiešs nodoms vai noziedzīga nevērība*).

⁴² Pēc KL 9.panta otrās daļas: **tiešs nodoms** - persona apzinājusi savas darbības vai bezdarbības kaitīgumu un to apzināti veikusi vai pieļāvusi vai arī apzinājusi savas darbības vai bezdarbības kaitīgumu, paredzējusi nodarījuma kaitīgās sekas un vēlējusies to iestāšanos.

⁴³ Pēc KL 9.panta trešās daļas: **netiešs nodoms** - persona apzinājusi savas darbības vai bezdarbības kaitīgumu, paredzējusi nodarījuma kaitīgās sekas un, kaut arī šīs sekas nav vēlējusies, tomēr apzināti pieļāvusi to iestāšanos.

⁴⁴ Pēc KL 10.panta trešās daļas: **noziedzīga nevērība** - persona nav paredzējusi savas darbības vai bezdarbības kaitīgo seku iestāšanās iespēju, kaut gan pēc nodarījuma konkrētajiem apstākļiem tai vajadzēja un tā varēja minētās kaitīgās sekas paredzēt.

Šobrīd no KL komentāriem izriet, ka vainas forma kā subjektīvā puse pēc KL 230.panta ir tikai tišs nodarījums, kuru raksturo tiešs nodoms. Savukārt, no dzīvniekam radīto ciešanu viedokļa un personas faktiskās darbības un bezdarbības, cietsirdīga izturēšanās pret dzīvnieku tāpat ir arī ar netiešu nodomu vai noziedzīgu nevērību.

Praksē nereti ir gadījumi, kad dzīvnieku labturības prasību pārkāpuma rezultātā dzīvnieki ir tā novārdzināti, ka tos vairs nav iespējams atkopt, glābt, ir jālemj par dzīvnieka eitanāziju. Šādos gadījumos piemērot administratīvo sodu ir nesamērīgi pret nodarījuma sekām. Arī šādus gadījumus nepieciešams attiecināt uz KL 230.pantu – jo rezultātā dzīvnieks ir aizgājis bojā vai arī tas ir jāiemidzina (vai jānokauj, ja runa ir par lauksaimniecības dzīvniekiem).

Šeit vērojama vēl viena cietsirdīgas izturēšanās pret dzīvnieku definēšanas problēma – DzAL 4.panta pirmajā daļā kā cietsirdība uzskatāma gan tieša cietsirdīga rīcība (nežēlība, vardarbība), gan arī labturības pārkāpumi, bet administratīvo pārkāpumu uzskaitījumā DzAL X nodaļā tie ir dažādi pārkāpumi: DzAL 57.pants – par labturības prasību pārkāpumiem; DzAL 59.pants – par cietsirdīgu izturēšanos pret dzīvnieku, savukārt KL 230.pants kriminālatbildību paredz par cietsirdīgu izturēšanos pret dzīvnieku, kuras rezultātā tas gājis bojā vai sakropļots, vai par dzīvnieka spīdzināšanu, kas var iekļaut gan vardarbību pret dzīvnieku, gan labturības prasību neievērošanu.

Diskusijā pilsoniskās iniciatīvas autore Z.Zvirbule minēja nepieciešamību nodalīt labturības pārkāpumus no cietsirdības, jo tādējādi sanāksmēs tiek spekulēts ar dažādiem piemēriem par lauku tantiņām, kuras aizmirst ielaist dzīvnieku sasildīties un tad arī būtu jāpiemēro nesamērīgi sodi u.t.t.

Veicot salīdzinošo analīzi ar Čehijas tiesību aktiem secināma līdzība ar Latvijas Dzīvnieku aizsardzības likumu (pat panti abos likumos sakrīt – 4.pants):

Zákon č. 246/1992 Sb. na ochranu zvířat proti týrání⁴⁵	Dzīvnieku aizsardzības likums
4.panta pirmā daļa (22 punkti) Cietsirdība pret dzīvnieku nozīmē:	4.panta pirmā daļa (16 punkti) Aizliegta cietsirdīga izturēšanās pret dzīvniekiem, tas ir:
a) piespiest dzīvnieku veikt uzdevumus, kas nav atbilstoši tā fiziskajam stāvoklim un bioloģiskajām īpašībām un kuri acīmredzami pārsniedz tā dabiskās iespējas	2) dzīvnieka sakropļošana, mocīšana un spīdzināšana; 12) dzīvnieka mātītes piedāvāšana un izmantošana dzīvnieka tēviņa dzimumtieksmju apmierināšanai bez nolūka iegūt pēcnācējus; 16) dzīvnieka izmantošana reliģiskos rituālos un izložēs.
b) apmācīt dzīvnieku vai likt dzīvniekam uzstāties publiskās izrādēs vai līdzīgos pasākumos, ja tas rada sāpes, ciešanas, ievainojumus vai citu kaitējumu dzīvniekam, kā arī audzināt, apmācīt vai mērķtiecīgi izmantot dzīvnieku agresijai pret cilvēku vai pret citiem dzīvniekiem	10) dzīvnieka izmantošana, liekot tam veikt darbības, kas attiecīgajam dzīvniekam nav raksturīgas dabiskā vidē un pārsniedz tā dabiskās spējas, kā arī var kaitēt dzīvnieka veselībai un radīt tam ciešanas; 6) dzīvnieku cīņu organizēšana, dzīvnieku iesaistīšana šajās cīņās un šo cīņu atbalstīšana; 11) savvaļas sugas dzīvnieka demonstrēšana ārpus zooloģiskā dārza vai reģistrētas savvaļas sugu dzīvnieku turēšanas vietas;
c) citu iemeslu dēļ, nevis veselības apsvērumu dēļ 1. ierobežot dzīvnieku barību, ieskaitot ūdeni, ja vien īpašie tiesību akti nenosaka citādi, 1f) 2. nodrošināt dzīvnieku ar barību, kas satur piemaisījumus vai priekšmetus, kas rada sāpes, ciešanas vai citu kaitējumu dzīvniekam. dzīvnieks, 3. nevajadzīgi ierobežot pārvietošanās brīvību, kas nepieciešama noteiktas sugas dzīvniekam, ja tas dzīvniekam rada ciešanas	
d) atbrīvot (<i>atlaist, atteikties</i>) vāju, neārstējami slimu, novārdzinātu vai vecu dzīvnieku, kura ilgstoša izdzīvošana būtu saistīta ar pastāvīgām sāpēm vai ciešanām, citiem mērķiem, nevis tūlītējai un nesāpīgai nogalināšanai	
e) ievadīt dzīvniekam narkotiskās vai citas vielas, kas nodara kaitējumu dzīvnieku organismam, lai mainītu tā darbību vai izskatu	

⁴⁵ 246/1992 Coll. ACT of the Czech National Council of 15 April 1992 on the Protection of Animals Against Cruelty

f) apmācīt vai izmēģināt dzīvnieku ar citu dzīvnieku, izņemot medību plēšīgo putnu apmācību e), izmantot citus dzīvus dzīvniekus kā mānēkļus vai ēsmas, ja to neprasa medības l d), mudināt dzīvniekus uzbrukt viens otram, kad tas nav nepieciešams medījot, apmācot vai izmantojot aitu vai aitu suni, sagatavojot dzīvnieku tā izlaišanai savvaļā vai darbībai, kā minēts 14. panta 8. punktā	5) dzīvnieka kaitināšana un uzrīdīšana, izņemot gadījumus, kad tas nepieciešams darba dzīvnieka apmācībai; 8) dzīvnieka izmantošana par mērķi šaušanas apmācībās vai sacensībās; 9) dzīvnieka izmantošana citu sugu dzīvnieku apmācībai, izņemot medību suņu apmācību;
g) veikt ķirurģiskas procedūras, lai mainītu dzīvnieka izskatu vai citas īpašības, proti, arī gadījumos, kad minētās procedūras tiktu veiktas, izmantojot vispārēju vai vietēju anestēziju, atsāpināšanu vai citas metodes, izņemot gadījumus, kā norādīts 7. panta 3. un 4. punktā, it īpaši 1. apgriezti ausis, sabojāt balss saites vai izmantot citus līdzekļus, lai kontrolētu skaļu dzīvnieku balsošanu, vai citu iemeslu dēļ, nevis veselības dēļ, lai izvilktu nagus, zobus, indes vai smaržas dziedzeri, 2. citu iemeslu dēļ, nevis veselības apsvērumu dēļ, sagriezt ragu vai tā daļu dzīvo ausu (samta) attīstības stadijā, 3. sabojāt kaulus, muskuļus vai nervus putnu, kas vecāki par 3 dienām, spāmos, lai novērstu to lidošanu,	7) dzīvnieka pakļaušana izskatu pārveidojošām vai citām neārstnieciskām procedūrām, ja to nepieciešamību nav noteicis un tās nav veicis praktizējošs veterinārārsts vai cita persona saskaņā ar lauksaimniecības dzīvnieku labturību regulējošiem normatīvajiem aktiem. Praktizējošam veterinārārstam atļauts izdarīt astes apgriešanu šā likuma 18. ¹ pantā noteikto šķirņu suņiem;
h) izmantot impulsus, priekšmetus vai sāpes izraisošus palīg līdzekļus tā, lai tie izraisītu klīniski acīmredzamus ievainojumus vai turpmākas ilgstoši klīniski pierādāmas negatīvas izmaiņas nervu sistēmas vai citu dzīvnieku ķermeņa orgānu darbībā	
i) ievadīt dzīvniekam bez veterinārārsta piekrišanas l f) veterinārās zāles un produktus, izņemot bezrecepšu zāles un produktus, veikt intervences ar asinīm, ja vien to neveic profesionāli kompetenta persona l f), vai nagu kopšana un fermeri, ja vien to neveic persona, kas ir profesionāli kompetenta saskaņā ar īpašiem tiesību aktiem; 10) naglu kopšana nav uzskatāma par šādu iejaukšanos,	
j) bez jebkāda iemesla izraisīt pārmērīgu bioloģiska, fiziska vai ķīmiska rakstura stresu	
k) turēt dzīvniekus nepiemērotos apstākļos vai tādā veidā, lai tie varētu sagādāt sev vai viens otram ciešanas	
l) ievajūkties dzemdībās tādā veidā, kas nav piemērots tās sarežģītībai, pastiprina gan mātes, gan mazuļa sāpes vai sabojā veselību	
m) rīkoties ar dzīvnieku, pārvadāt vai vadīt to tādā veidā, kas rada nepamatotas sāpes, ciešanas vai kaitējumu veselībai vai izraisa pārmērīgu fizisku izsīkumu	14) dzīvnieku turēšanas noteikumu, labturības prasību un pārvadāšanas noteikumu neievērošana, kas apdraud dzīvnieka veselību vai var izraisīt tā nāvi;
n) izmantot piesiešanai vai citiem dzīvnieku kustības ierobežojumiem tādus līdzekļus, kas rada vai var sagādāt, ka radīs traumas, sāpes vai citu kaitējumu dzīvnieka veselībai	
o) nogalināt dzīvnieku tādā veidā, kas dzīvniekam rada nepamatotas sāpes vai ciešanas	1) dzīvnieka nogalināšana, izņemot šajā likumā noteiktos gadījumus; 15) kaušanai paredzēto dzīvnieku aizsardzības prasību neievērošana;
p) pārbarot dzīvnieku vai piespiedu kārtā barot dzīvnieku, ja vien tas nav nepieciešams, lai glābtu viņa dzīvību vai saglabātu labu veselību	
r) izmantot dzīvus dzīvniekus tādu dzīvnieku sugu barošanai, kurām bioloģiski nav nepieciešams šāds barošanas veids	
s) pamest dzīvnieku, izņemot savvaļas dzīvnieku, ar nolūku atbrīvoties no dzīvnieka vai padzīt dzīvnieku	3) dzīvnieka atstāšana bez aprūpes; 4) dzīvnieka atstāšana bezpalīdzīgā stāvoklī;
t) rīkojoties ar dzīvām zivīm, lai noņemtu to zvīņas vai spuras, ievietotu pirkstus žaunās vai iespiestu pirkstus acu dobumos vai ar spēku izspiestu olas vai miltu, izņemot pētniecības un mākslīgas zivju audzēšanas gadījumus un procedūra, kas noteikta Zvejniecības likumā un Dabas un ainavu aizsardzības likumā l g)	
u) identificēt dzīvnieku ar sasaldētu zīmolu, izņemot zivis, un identificēt dzīvnieku ar karstā dzelzs zīmolu, izņemot zirgus, ja tas paredzēts īpašos tiesību aktos l h)	
v) izmantot elektrisko strāvu, lai ierobežotu dzīvnieka ekstremitāšu vai ķermeņa kustību, izņemot elektrisko žogu vai elektrisko apdullināšanas ierīču izmantošanu un dzīvnieku nonāvēšanu vai zivju ķeršanu saskaņā ar īpašiem tiesību aktiem	
w) cita ar šo likumu aizliegta rīcība, kuras sekas ir dzīvnieka ciešanas	13) citu tādu darbību veikšana, kuras izraisa vai var izraisīt dzīvnieka sakropļošanu vai nāvi, radīt tam ciešanas, izņemot gadījumus, kad šīs darbības veiktas ārstēšanas, izmēģinājumu nolūkos, vai gadījumus, kad tiek apdraudēta cilvēka dzīvība vai veselība;

Cietsirdības pret dzīvnieku definēšanai tiesiskajā regulējumā vērojamas divas pieejas:

- saraksta pieeja – tiesību aktā dots uzskaitījums, kas tomēr nevar būt visaptverošs – gan Čehijas, gan Latvijas attiecīgais pants nav izsmeļošs, abos piemēros redzama norma

“cita aizliegta rīcība”, “citu tādu darbību veikšana”, kas sarakstu atstāj atvērtu cietsirdības interpretācijai pēc faktiskajiem apstākļiem;

- definīcijas pieeja – darbība, bezdarbība un to sekas (fiziskās un psiholoģiskās ciešanas), kā tas, piemēram, ir KL komentāros par KL 230.pantu.

Viena no grūtībām, kas saistīta ar "saraksta" pieeju, ir tā, ka tādā veidā bieži neizdodas visaptveroši aizliegt nevēlamas darbības, kā arī terminoloģija var daļēji sakrist vai būt divdomīga, neskaidra (piemēram, atšķirība starp “spīdzināšanu” un “mocīšanu”, kas, piemēram, DzAL 4.panta pirmās daļas 2.punktā ir minēti vienā uzskaitījumā ar saikli “un”). Tāpat arī DzAL 4.panta pirmās daļas uzskaitījumā neviennozīmīgi interpretējami 3. un 4.punkts: 3) dzīvnieka atstāšana bez aprūpes; 4) dzīvnieka atstāšana bezpalīdzīgā stāvoklī.

Tādējādi mūsdienīgāka pieeja ir tiesību aktos pāriet uz plašāku cietsirdības definēšanu, kas balstās uz jēdzienu “distress”, kam latviešu valodā grūti dot viennozīmīgu tulkojumu, jo tas aptver ciešanas, sāpes, nelaimi... Jēdzienā “distress” iekļaujas ne tikai traumas, sāpes, ciešanas, bet arī barības, ūdens, patvēruma, aprūpes nenodrošināšana, veterinārmedicīniskās aprūpes/palīdzības nenodrošināšana/nesniegšana, ļaunprātīga izmantošana vai pakļaušana nevajadzīgām (nepamatotām) grūtībām, nolaidībai. Cietsirdībā pret dzīvnieku uzmanība galvenokārt tiek pievērsta fizisku ciešanu novēršanai; distresa un cietsirdības juridiskie jēdzieni tradicionāli nav iekļāvuši ne nespēju apmierināt dzīvnieka etoloģiskās vajadzības, ne arī nespēju nodrošināt dzīvnieka laimīgumu. Abas – gan darbība (nežēlība, vardarbība), gan bezdarbība (nolaidība, nevērība) ir aizliegtas, un primāri uzmanība tiek pievērsta fiziskam kaitējumam.⁴⁶

No iepriekš minētā izriet iespējamie priekšlikumi jēdzienam sakārtošanai tiesiskajā regulējumā:

- 1) DzAL 1.pantu papildināt ar jēdzieniem: “cietsirdība”; “spīdzināšana” pēc analogijas ar jēdziena “labturība” definēšanu šajā pantā;
- 2) pārskatīt DzAL 4.panta sarakstu, izvērtējot tā atbilstību DzAL 59.panta un KL 230.panta kvalifikācijām;
- 3) konkretizēt pazīmes, kas cietsirdīgu izturēšanos pret dzīvnieku nodala no noziedzīga nodarījuma, piemēram, kā tas bija mēģināts risināt pēc 2008.g. ZM darba grupa priekšlikuma: DzAL 4.pantu papildināt ar pirmo prim daļu: „(1¹) Par šā panta pirmajā daļā minēto cietsirdīgo izturēšanos pret dzīvnieku, kuras rezultātā iestājusies dzīvnieka nāve vai dzīvniekam radīti neatgriezeniski veselības traucējumi, kā arī par tādām darbībām, kurām ir spīdzināšanas raksturs, persona saucama pie kriminālās atbildības.”
- 4) Nodalīt labturības pārkāpumus no cietsirdīgas izturēšanās pret dzīvnieku – tas ir būtiski gan no iestāžu kompetences sadalījuma, gan no nodarījuma sekām – kad labturības prasību pārkāpums kvalificējams kā administratīvs pārkāpums pēc DzAL 57.panta, kad pēc DzAL 59.panta kā cietsirdība pret dzīvnieku;
- 5) Vērtēt jauna jēdziena – distress – iekļaušanu tiesiskajā regulējumā, tādējādi šādā plašākā jēdzienā iekļaujot gan cietsirdīgu izturēšanos pret dzīvnieku, gan labturības prasību pārkāpumus.

⁴⁶ Elaine L. Hughes, Christiane Meyer “Animal welfare law in Canada and Europe”, Primary Citation: Animal Law [Vol.6:23 2000], 38.p., 52.p., 53.lpp. // <https://www.animallaw.info/article/animal-welfare-law-canada-and-europe>

4.4. Dzīvnieka izņemšana un dzīvnieka konfiskācija administratīvo pārkāpumu procesā un kriminālprocesā

Šīs diskusijas ietvaros šis jautājums tika skatīts pavisam maz. Nodrošinājuma valsts aģentūras (turpmāk – NVA) pārstāve informēja, ka NVA nodarbojas ar nepieciešamajiem grozījumiem normatīvajos aktos, lai sakārtotu dzīvnieka izņemšanas un nodošanas glabāšanā jomu. Šo jautājumu pastāvīgi tur aktuālu arī nodibinājums “dzīvniekupolicija.lv”, kas seko līdzi praktiskajām lietām pārkāpumos un noziedzīgos nodarījumos pret dzīvniekiem un par secinājumiem informē IeM.

Nodibinājums “dzīvniekupolicija.lv” īsteno Aktīvo iedzīvotāju fonda atbalstītu projektu, kura ietvaros notikusi šī diskusija, sagatavots šis kopsavilkums, kā arī notiek darbs pie vadlīniju (instrukcijas) izstrādes par dzīvnieku izņemšanu un konfiskāciju administratīvo pārkāpumu lietās un krimināllietās.

Iepriekš nodibinājums “dzīvniekupolicija.lv” ir organizējis Juristu dienas 2018 ietvaros Alberta koledžā nozares ekspertu diskusiju **“Juridiskās problēmas krimināllietās un administratīvo pārkāpumu lietās, kurās iesaistīti dzīvnieki”** (26.04.2018.g.) tikai par šo specifisko jautājumu, izskatot galvenās problēmas, ar ko iestādes saskaras praktiskajā darbībā procesos, kuros iesaistīti dzīvnieki. Diskusiju atklāja Tiesībsargs Juris Jansons. Tajā piedalījās pārstāvji gan no tiesībsargājošām iestādēm, gan nevalstiskajām organizācijām: Latvijas Juristu biedrība; nodibinājums “dzīvniekupolicija.lv”; Alberta koledža (gan mācītbspēki, gan studenti); Pārtikas un veterinārais dienests; Ģenerālprokuratūra; prokuratūra; Valsts ieņēmumu dienests (Nodokļu parādu piedziņas pārvaldes nolēmumu izpildes uzraudzības un organizēšanas daļa); Valsts policija (Galvenās Kārtības policijas pārvaldes Koordinācijas un kontroles pārvalde un Galvenās kriminālpolicijas pārvaldes Kriminālizlūkošanas vadības pārvalde); Tieslietu ministrija; Zemkopības ministrija; Latvijas Kinoloģiskā asociācija; Nodrošinājuma valsts aģentūra; Rīgas pašvaldības policija (Administratīvā pārvalde Profilakses, koordinācijas un statistikas nodaļa); Rīgas domes Mājokļu un vides departamenta Vides pārvalde Dzīvās dabas resursu nodaļa; Rīgas domes Tiesiskā nodrošinājuma pārvalde Tiesiskā regulējuma nodaļa; Lielvārdes novada pašvaldības policija. Diskusijas galvenie rezultāti ir publicēti : <http://info.dzivniekupolicija.lv/lv/projekts/diskusijas-juridiskas-problemas-kriminallietas-un-administrativo-parkapumu-lietas-kuras-iesaistiti-dzivnieki-rezultati>.

Spēkā esošais tiesiskais regulējums dzīvnieka izņemšanai un konfiskācijai administratīvo pārkāpumu lietās un krimināllietās:

- Kriminālprocesa likums, 10.nodaļa. Izmeklēšanas darbības (186.-188.pants, Izņemšana, Lēmums par izņemšanu, Izņemšanas kārtība);
- Krimināllikums, VIII² nodaļa Mantas īpašā konfiskācija (70.¹⁰ pants. Mantas īpašās konfiskācijas jēdziens, 70.¹³ pants. Ar noziedzīgu nodarījumu saistītas mantas konfiskācija);
- MK 27.12.2011.g. noteikumi Nr.1025 “Noteikumi par rīcību ar lietiskajiem pierādījumiem un arestēto mantu” (4., 7.5., 23.punkts);
- Administratīvās atbildības likums (14.nodaļa Izmeklēšanas darbības, 111.pants. Mantu un dokumentu izņemšana; 12.nodaļa Konfiskācija administratīvā pārkāpuma procesā, 83.pants. Konfiskācija, 86.pants. Ar administratīvo pārkāpumu saistīta manta);
- MK 30.06.2020.g. noteikumi Nr.413 “Noteikumi par rīcību ar administratīvo pārkāpumu lietās izņemto mantu un dokumentiem” (8., 60.punkts);
- MK 26.11.2013.g. noteikumi Nr.1354 “Kārtība, kādā veicama valstij piekritīgās mantas uzskaitē, novērtēšana, realizācija, nodošana bez maksas, iznīcināšana un realizācijas ieņēmumu ieskaitīšana valsts budžetā” (27., 32.11., 32.13.punkts).

Izņemšana abos procesos ir izmeklēšanas darbība, ja dzīvnieku nepieciešams izņemt kā lietisko pierādījumu; dzīvnieka konfiskācija abos procesos ir ar pārkāpumu vai noziedzīgu nodarījumu saistītās mantas piespiedu bezatlīdzības atsavināšana valsts īpašumā.

Par valstij piekritīgo dzīvnieku realizēšanu mulsinošs ir MK noteikumos Nr.1354 lietotais "komersanta" jēdziens, jo praksē glabāšanā dzīvniekus uzņem dzīvnieku patversmes, kuras lielākoties izveido un uztur nevalstiskās organizācijas – biedrības.

Gan izņemšana, gan konfiskācija jāveic atbilstoši procesuālai kārtībai, dokumentējot šīs darbības (lēmumi, protokoli, līgumi u.c.).

Būtiski atcerēties, ka dzīvnieka konfiskācija vairs nav papildsods ne kriminālprocesā (jo: 1) tas nav iekļauts Sevišķās daļas pantos⁴⁷ – KL 230. un 230.¹pants; 2) saskaņā ar KL 70.¹⁰pantu ar noziedzīgu nodarījumu saistīta dzīvnieka konfiskācija ir reglamentēta kā mantas īpašā konfiskācija, kas nav kriminālsods), ne administratīvo pārkāpumu procesā (kas nepārprotami ir norādīts AAL 83.pantā). Par dzīvnieka konfiskāciju ir jālemj, ja tas nav atstājams pārkāpumu vai noziedzīgu nodarījumu izdarījušas personas īpašumā – tas norādīts gan KL 70.13panta trešajā daļā, gan AAL 86.panta trešajā daļā.

Dzīvnieka konfiskācijas tiesiskā regulējuma izmaiņas notikušas: kriminālprocesā ar grozījumiem KL, kas stājās spēkā 01.08.2017.g. (iekļaujot KL VIII² nodaļu "Mantas īpašā konfiskācija"); administratīvo pārkāpumu procesā ar AAL spēkā stāšanos 01.07.2020.g.

Atšķirībā no kriminālsoda mantas īpašā konfiskācija netiek piemērota personai par viņas izdarītu konkrētu noziedzīgu nodarījumu, bet tomēr ir saistīta ar tās izdarīto noziedzīgo nodarījumu, un likumā paredzētajos gadījumos to var piemērot arī citām personām (gan fiziskām, gan juridiskām personām). Tas ir pasākums, ko piemēro krimināltiesisko attiecību noregulēšanai, lai atturētu personas, kurām šis piespiedu ietekmēšanas līdzeklis ticis piemērots, no jaunu noziedzīgu nodarījumu izdarīšanas.⁴⁸

Administratīvo pārkāpumu lietās un krimināllietās izņemto dzīvnieku tiesiskais regulējums ir radies 2005.gadā, kad atbilstošajos MK noteikumos tika iekļautas atsevišķas normas izņemto dzīvnieku glabāšanai. Sākotnējās darba grupas, kas izskatīja šo jautājumu IeM sastāvā, vispusīgi vērtēja izņemto dzīvnieku problemātiku un atšķirības no vispārējiem mantas izņemšanas un glabāšanas aspektiem. Rezultātā pirmās redakcijas MK noteikumos Nr.580 un Nr.726 diezgan precīzi noteica rīcību ar izņemtajiem dzīvniekiem – tieši to posmu, kas notiek ar dzīvnieku pēc izņemšanas – kur tas nododams glabāšanā, kā notiek saziņa ar NVA u.t.t. Pirmajos gados šo normu piemērošana būtiskas problēmas neradīja, sistēma bija darboties spējīga.

Vizualizācijai, kā vēsturiski izņemšanas un nodošanas glabāšanā kārtība bija tiesiski reglamentēta skatīt attēlu par rīcību ar administratīvajos pārkāpumos izņemtiem dzīvniekiem:

⁴⁷ KL 42. pants noteic, ka mantas konfiskācija ir notiesātā īpašumā esošās mantas piespiedu bezatlīdzības atsavināšana valsts īpašumā, ko var noteikt kā papildsodu tikai KL Sevišķajā daļā paredzētajos gadījumos.

⁴⁸ Rokasgrāmata rīcībai ar mantu kriminālprocesā, 2019, KNAB, 7.lpp. //

https://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:fsCNoXRFe3gJ:https://www.knab.gov.lv/upload/2019/rokasgramata_ricibai_ar_mantu_kriminalprocesa.docx+&cd=3&hl=lv&ct=clnk&gl=lv

ai zdomas par pārkāpumu

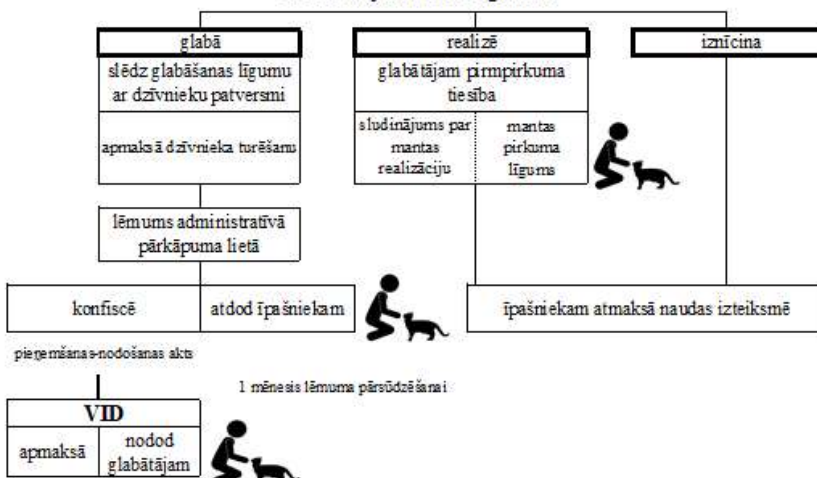
labturība	cietsirdība	turēšana
slikti dzīvniekam		slikti sabiedrībai

iesniegums

PVD	policija
lēmums par izņemšanu	
saziņšanās ar dzīvnieku patversmi / dzīvnieku ķērājiem	
izņemšana	
izņemšanas protokols	
lēmums par nodošanu glabāšanā	
pieņemšanas nodošanas akts = dzīvnieks patversmē	

informē Nodrošinājuma valsts aģentūru 3 darba dienu laikā

Nodrošinājuma valsts aģentūra

Kas šajā shēmā vairs nedarbojas atbilstoši šībrīža spēkā esošajām normām:

- kompetentās iestādes – saskaņā ar DzAL 60.pantu visos administratīvajos pārkāpumos, kuros cieš dzīvnieks, kompetentā iestāde ir PVD, neskatoties uz pārkāpumu būtību: dzīvnieka turēšanas pārkāpums ir sabiedriskās kārtības jautājums, kas ir pašvaldības policijas kompetencē; labturības prasību pārkāpums ir PVD kompetence, jo svarīgi pārzināt dzīvnieka etoloģisko vajadzību aspektus; cietsirdīga izturēšanās pret dzīvnieku ir policijas kompetence (sabiedriskā bīstamība, vardarbība, nepieciešamība veikt izmeklēšanas darbības);
- mainījies administratīvo pārkāpumu process – elektroniskā lietvedība administratīvo pārkāpumu lietās: Administratīvo pārkāpumu procesa atbalsta sistēma (APAS);
- Nodrošinājuma valsts aģentūra glabā tikai administratīvo pārkāpumu lietās izņemtos dzīvniekus, bet nav saprotams, kas notiek ar krimināllietās izņemtajiem dzīvniekiem (sākotnēji kārtība bija izstrādāta vienveidīga abos procesos);
- glabāšana – glabāšanas līguma noslēgšana, izdevumu segšana par glabāšanu, informēšana par lēmumu ar rīcību ar dzīvnieku – praktiskas problēmas: ja atbildīgā amatpersona nenoformē vai nepareizi noformē dokumentus, dzīvnieks faktiski tiek glabāts dzīvnieku patversmē, bet procesa ietvaros ne dzīvnieks, ne tā glabāšana juridiski neparādās – glabātājs ir beztiesīgākā persona šajā procesā, jo nevar ietekmēt ne dokumentu noformēšanu, ne arī pieņemt lēmumus par dzīvnieku (ko uzskatāmi pierādīja suņa Arčija lieta – skatīt 3.2.2.apakšnodaļā);

- konfiskācija – gan administratīvo pārkāpumu procesā, gan kriminālprocesā dzīvnieka konfiskācija veicama kā procesuāla darbība (procesuāls piespiedu līdzeklis) – vairs nav jāgaida lēmums administratīvā pārkāpuma lietā vai krimināllietā. Ja dzīvnieks ir ar pārkāpumu/noziedzīgu nodarījumu saistīta manta – to var konfiscēt, konfiskāciju veicot kā atsevišķu, t.i., ar iepriekšēju izņemšanu nesaistītu darbību, kā arī ar sodu nesaistītu darbību.

Administratīvo pārkāpumu lietās izņemto dzīvnieku nodošanas glabāšanā normu transformācija 2006.-2020.

MK 11.07.2006.g. noteikumi Nr.580 “Noteikumi par rīcību ar administratīvo pārkāpumu lietās izņemto mantu un dokumentiem”	MK 07.12.2010.g. noteikumi Nr.1098 “Noteikumi par rīcību ar administratīvo pārkāpumu lietās izņemto mantu un dokumentiem”	MK 30.06.2020.g. noteikumi Nr.413 “Noteikumi par rīcību ar administratīvo pārkāpumu lietās izņemto mantu un dokumentiem”
<p>12.2. izņemto mantu un dokumentus kopā ar dokumentu, kas apliecina izņemšanu (apliecinātu kopiju), un lēmumu par izņemtās mantas un dokumentu nodošanu glabāšanā nodod aģentūras telpās vai izņemtās mantas un dokumentu atrašanās vietā, bet, ja izņemti dzīvnieki, tos pēc saskaņošanas ar Pārtikas un veterināro dienestu nekavējoties nodod glabāšanā fiziskai vai juridiskai personai, kura var nodrošināt attiecīgo dzīvnieku turēšanas noteikumu ievērošanu, sastādot par to pieņemšanas un nodošanas aktu, un informē aģentūru par dzīvnieku glabāšanas vietu.</p> <p>13.3. [aģentūra] organizē izņemtās mantas un dokumentu glabāšanu. Par izņemto dzīvnieku glabāšanu noslēdz līgumu ar šo noteikumu 12.2.apakšpunktā minēto fizisko vai juridisko personu.</p>	<p>7. Atbildīgā institūcija administratīvā pārkāpuma lietā izņemto dzīvnieku pārvieto un nodod glabāšanā aģentūrai īpaši šim nolūkam ierīkotā telpā vai nožogotā teritorijā, ko izveidojusi fiziska vai juridiska persona, ar kuru aģentūra noslēgusi līgumu par izņemtās mantas glabāšanu.</p> <p>55. Dzīvnieku, kurš izņemts administratīvā pārkāpuma lietā, par realizācijas cenu piedāvā iegādāties fiziskai vai juridiskai personai, kura nodrošina tā glabāšanu. Ja persona atsakās iegādāties attiecīgo dzīvnieku par realizācijas cenu, dzīvnieku realizē šo noteikumu 54.punktā noteiktajā kārtībā.</p>	<p>8. Administratīvā pārkāpuma lietā izņemtos dzīvniekus atbildīgā iestāde nodod glabāšanā īpaši šim nolūkam ierīkotā novietnē, telpā vai nožogotā teritorijā, ko izveidojusi fiziska vai juridiska persona atbilstoši dzīvnieku aizsardzību, audzēšanu un ciltsdarbu regulējošajiem normatīvajiem aktiem. Atbildīgā iestāde vai aģentūra slēdz līgumu ar šajā punktā minēto fizisko vai juridisko personu par dzīvnieku glabāšanu. Aģentūra informē atbildīgo iestādi par dzīvnieku glabāšanas vietu.</p> <p>9. Izņemto mantu, izņemot dzīvniekus, glabāšanas laikā aizliegts nodot lietošanā fiziskai vai juridiskai personai, valsts vai pašvaldības iestādei vai tās amatpersonai.</p> <p>19. Ja dzīvnieka glabāšanas laikā tas ir miris vai radījis pēcnācējus, aģentūra informē par to amatpersonu, kā arī veic atbilstošas izmaiņas izņemtās mantas uzskaitē.</p> <p>60. Dzīvnieku, kurš izņemts administratīvā pārkāpuma lietā, par realizācijas cenu piedāvā iegādāties fiziskai vai juridiskai personai, kura nodrošina tā glabāšanu. Ja persona atsakās iegādāties attiecīgo dzīvnieku par realizācijas cenu, dzīvnieku realizē šo noteikumu 45. punktā minētajā kārtībā.</p>

No pirmās redakcijas nākamajos MK noteikumos vairs netiek minēts PVD, jo NVA pa tiešo slēdz Vispārējo vienošanos ar dzīvnieku patversmēm, kuras publisko iepirkumu procedūras kārtībā iesniegušas piedāvājumus, tādējādi izrādījušas gatavību pieņemt glabāšanā administratīvo pārkāpumu lietās izņemtus dzīvniekus. Katra konkrēta dzīvnieka/-u glabāšanas gadījumā ar konkrēto patversmi tiek slēgts glabāšanas līgums.

Ar katru nākamo MK noteikumu redakciju dzīvnieka nodošanas glabāšanā kārtība tiek vispārināta, bet konkretizētas ir normas par dzīvnieka realizāciju.

Krimināllietās izņemto dzīvnieku nodošanas glabāšanā normu transformācija 2006.-2020.

MK 27.09.2005.g. noteikumi Nr.726 “Noteikumi par rīcību ar lietiskajiem pierādījumiem un arestēto mantu”	MK 27.12.2011.g. noteikumi Nr.1025 “Noteikumi par rīcību ar lietiskajiem pierādījumiem un arestēto mantu”
<p>7. Lietiskos pierādījumus, kurus nevar glabāt īpaši šim nolūkam paredzētās telpās, procesa virzītājs nodod glabāšanā Iekšlietu ministrijas padotībā esošajai Nodrošinājuma valsts aģentūrai līdz galīgai jautājuma izlemšanai par turpmāko rīcību ar konkrēto lietu. Dzīvnieku, kas atzīts par lietisko pierādījumu, procesa virzītājs pēc saskaņošanas ar Pārtikas un veterināro dienestu nekavējoties nodod glabāšanā fiziskai vai juridiskai personai, kura var nodrošināt</p>	<p>4. Lietisko pierādījumu, tai skaitā dzīvnieku, kura uzraudzība ir Pārtikas un veterinārā dienesta kompetencē, pēc rakstiskas saskaņošanas ar Pārtikas un veterināro dienestu glabā, realizē vai iznīcina atbilstoši pārtikas un veterināro uzraudzību regulējošajiem normatīvajiem aktiem.</p>

atbilstošu dzīvnieku turēšanas noteikumu ievērošanu, un par to informē aģentūru ne vēlāk kā triju darbdienu laikā.

11.¹ Aģentūra slēdz līgumu ar šo noteikumu 7.punktā minēto fizisko vai juridisko personu par tāda dzīvnieka glabāšanu un uzturēšanu, ievērojot atbilstošus dzīvnieku turēšanas noteikumus, kas atzīts par lietisko pierādījumu, un sedz izdevumus, kas saistīti ar dzīvnieka glabāšanu un uzturēšanu.

18.¹ Dzīvnieku, kas atzīts par lietisko pierādījumu, pirms realizācijas piedāvā iegādāties fiziskai vai juridiskai personai, kura to glabājusi, par cenu, kas noteikta saskaņā ar šo noteikumu 14.punktu.

7.5. dzīvnieku, kas atzīts par lietisko pierādījumu, procesa virzītājs nekavējoties nodod glabāšanā fiziskai vai juridiskai personai, kura var nodrošināt atbilstošu dzīvnieku turēšanas noteikumu ievērošanu.

23. Dzīvnieku, kas atzīts par lietisko pierādījumu, pirms realizācijas piedāvā iegādāties fiziskai vai juridiskai personai, kura to glabājusi, par cenu, kas noteikta saskaņā ar šo noteikumu 15. un 16.punktu.

Sākotnējā redakcijā precīzi atrunātas iestādes un amatpersonas (juridiski procesa virzītājs nodod izņemto dzīvnieku glabāšanā NVA; faktiski procesa virzītājs nodod izņemto dzīvnieku fiziskai vai juridiskai personai, kura spēj nodrošināt dzīvnieku turēšanu (t.i., dzīvnieku patversmei), saskaņojot to ar PVD un 3 (triju) darba dienu laikā informē NVA); termiņi (nekavējoties nodod patversmei, 3 (trīs) darba dienu laikā informē NVA); NVA un dzīvnieku patversmes līgumiskās attiecības.

Spēkā esošā kārtība vispārināta: vairs netiek konkrēti nosauktas iestādes un amatpersonas (minēts, ka dzīvnieka uzraudzība ir PVD kompetencē, ka procesa virzītājs nodod glabāšanā fiziskai vai juridiskai personai, kura spēj nodrošināt dzīvnieku turēšanu (t.i., dzīvnieku patversmei)); dzīvnieka glabāšanas kārtība vispārināta uz “*glabā atbilstoši pārtikas un veterināro uzraudzību regulējošajiem normatīvajiem aktiem*”; ne līgumiskās attiecības ar glabātāju, nedz līgumslēdzējas puses vairs nav skaidri noteiktas. Kaut kāda nebūt kārtība dzīvnieka nodošanai glabāšanā izsecināma no citu normu satura, piemēram, 2.punkta, ka izdevumus par glabāšanu sedz “no attiecīgajai iestādei šim mērķim piešķirtajiem valsts budžeta līdzekļiem” (atliek vien minēt, kas ir “attiecīgā iestāde”); 6.punktā nosauktas iestādes: Aģentūra, izmeklēšanas iestāde, prokuratūra vai tiesās pārvaldes iestāde, kuras “*var slēgt līgumu ar komersantu par pakalpojumu, kas saistīts ar lietiskā pierādījuma nodošanu glabāšanā, glabāšanu, realizāciju, iznīcināšanu vai novērtēšanu*”; bet 12.1.punkts paredz veco kārtību, ka procesa virzītājs pieņem lēmumu par lietiskā pierādījuma nodošanu aģentūrai tā glabāšanai un nekavējoties, bet ne vēlāk kā 3 (triju) darbdienu laikā paziņo par to aģentūrai, kas rada priekšstatu, ka tomēr NVA ir krimināllietās izņemto dzīvnieku glabātājs, lai gan NVA interpretē normas savādāk, norādot, ka glabātājs ir procesa virzītājs.

Tādējādi dzīvnieka glabātājs atstāts pilnīgā nesaprašanā par iestādēm un amatpersonām, par dokumentiem, kādi, kad, kāpēc jānoformē – bez tam, dzīvnieka glabātājam ir nodots dzīvnieks, kurš ir jāuztur, bet nav nekādu procesuālu iespēju ietekmēt dzīvnieka izņemšanas un nodošanas glabāšanā kārtību, dokumentācijas noformēšanas pareizību, lēmuma par turpmāko rīcību ar dzīvnieku pieņemšanu u.t.t. Faktiski dzīvnieks tiek “nogrūsts” dzīvnieku patversmē, neviena iestāde neuzņemas atbildību par dzīvnieka procesuālo statusu, mēnešiem neliekas ne zinīs, ka dzīvnieks vēl joprojām ir dzīvnieku patversmē, nesedz izdevumus par dzīvnieka turēšanu, nepieņem lēmumu par rīcību ar dzīvnieku. Dzīvnieku patversme, kas dzīvnieku uzņēmusi kā ar pārkāpumu vai noziedzīgu nodarījumu saistītu mantu, nav tiesīga ar dzīvnieku rīkoties nekā savādāk, kā tikai glabāt, līdz kaut kāda procesuāla lēmuma pieņemšanas brīdim (jo tā to nosaka normatīvie akti).

Alternatīva dzīvnieka izņemšanai ir to atstāšana atbildīgā glabāšanā pie īpašnieka. Šajā jomā konstatētā praktiskā problēma ir no VID puses – ja pieņemts lēmums par dzīvnieku konfiskāciju, bet dzīvnieka īpašnieks nelaiž VID darbiniekus īpašumā, lēmums faktiski nav izpildāms. Attiecībā uz šo alternatīvu ir būtiski izvērtēt nodarījuma būtību. Nekādā gadījumā nedrīkst dzīvnieku atstāt atbildīgā glabāšanā pie dzīvnieka īpašnieka, ja:

- nodarījums kvalificējams kā cietsirdīga izturēšanās pret dzīvnieku;
- pieļauti labturības pārkāpumi dzīvnieka turēšanā;
- dzīvnieks ir potenciāli bīstams.

Lai dzīvnieks netiktu atstāts tādas personas valdījumā, kas apdraud dzīvnieka labsajūtu, veselību vai pat dzīvību, ir jālemj par dzīvnieka konfiskāciju. Uz šo brīdi šo jautājumu ir grūti komentēt, jo Nodibinājuma rīcībā nav datu par dzīvnieku konfiskāciju veikšanu laika periodā no 2017.g. līdz 2021.g. kriminālprocesā un no 01.07.2020.g. līdz šim brīdim administratīvo pārkāpumu procesā.

Saskaņā ar Rokasgrāmatu rīcībai ar mantu kriminālprocesā⁴⁹, ar noziedzīgu nodarījumu saistītās mantas konfiskācijas izpilde ir šāda:

- jautājumu par rīcību ar noziedzīgu nodarījumu saistītās mantas konfiskāciju var izlemt procesa virzītājs, pieņemot lēmumu par kriminālprocesa izbeigšanu, pirmstiesas izmeklēšanas stadijā, kā arī tiesa, taisot gala nolēmumu kriminālprocesā;
- tiesa, taisot spriedumu, saskaņā ar KPL 514.panta pirmās daļas 11. punktu izlemj jautājumu arī par ar noziedzīgu nodarījumu saistītās mantas konfiskāciju. Attiecīgi tiesa sprieduma rezolutīvajā daļā, kā to paredz KPL 529. panta pirmā daļa, papildus norāda tiesas lēmumu par ar noziedzīgu nodarījumu saistītās mantas konfiskāciju;
- konfiscētos dzīvniekus nodod Valsts ieņēmumu dienestam.

Par dzīvnieka konfiskācijas izpildi administratīvo pārkāpumu lietās nodibinājumam “dzivniekupolicija.lv” nav informācijas.

Kā nozīmīgs priekšlikums diskusijas laikā izskanēja NVA pārstāves minētais, ka noteikti ir jādomā par kādiem starplēmumiem, ko varētu pieņemt procesa virzītāji, jo krimināllietas ilgst gadiem, bet dzīvnieku tik ilgi turēt dzīvnieku patversmē nevajadzētu.

Būtībā tas ir saistāms ar atbildīgo amatpersonu spēju izvērtēt, vai dzīvnieks ir izņemams un glabājams vai konfiscējams. Šobrīd spēkā esošā tiesiskā kārtība vedina domāt, ka dzīvnieka konfiskācijas mehānisms ir radīts kā alternatīva dzīvnieka izņemšanai un nesamērīgi ilgi glabāšanai visu procesa laiku.

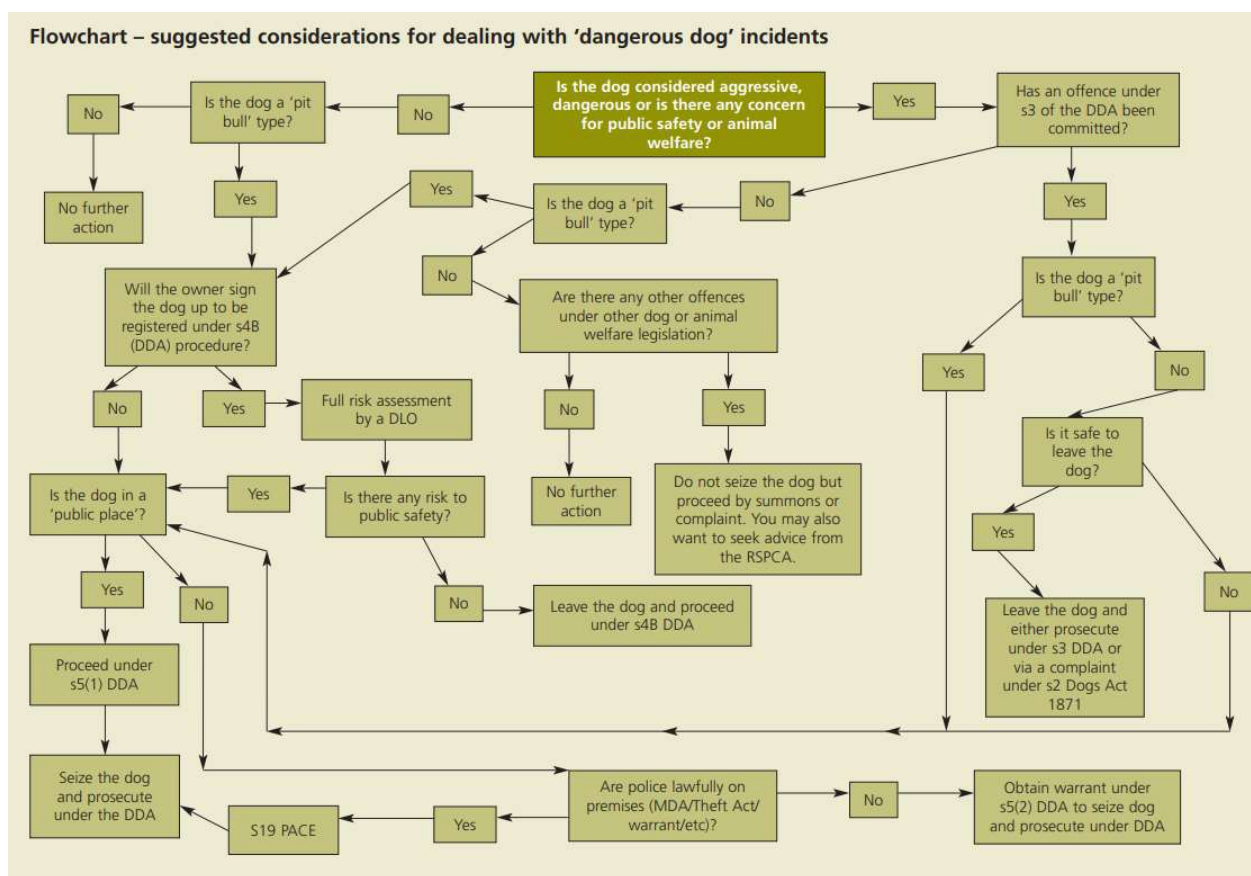
⁴⁹ Rokasgrāmata rīcībai ar mantu kriminālprocesā, 2019, KNAB, 42., 43.lpp. // https://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:fsCNoXRFe3gJ:https://www.knab.gov.lv/upload/2019/rokasgramata_ricibai_ar_mantu_kriminalprocesa.docx+&cd=3&hl=lv&ct=clnk&gl=lv

4.5. Cietsirdīga izturēšanās pret dzīvnieku prioritāro lietu sarakstā

Šī apakšnodaļa saistāma ar diskusijas laikā prokurora G.Bērziņa priekšlikumu, ka LR Saeimas deputāti var vērsties pie Ģenerālprokurora ar lūgumu izstrādāt vadlīnijas par vienveidīgu KL 230.panta piemērošanu. Šādu vadlīniju izstrāde būtiski uzlabotu normu piemērošanas praksi un atbildīgo amatpersonu rīcības kvalitāti procesos, kuros iesaistīti dzīvnieki.

Piemēram, AK Vides, pārtikas un lauksaimniecības departaments ir izstrādājis vadlīnijas tiesību piemērotājiem ar skaidru rīcības plānu, kā rīkoties bīstamo suņu lietās: “Bīstamo suņu likums. Vadlīnijas tiesību piemērotājiem”.⁵⁰ Šo Vadlīniju mērķis ir palīdzēt policijas un vietējo pašvaldību amatpersonām risināt jautājumus par incidentiem, kas saistīti ar bīstamiem suņiem, skaidrot Bīstamo suņu akta (likuma) normas, palīdzēt tiesību piemērotājiem noteikt savus pienākumus un jomas (kompetences ietvaru), kā būtu ieteicams rīkoties.

Piemērs, kā strukturēti ar “Jā”/”Nē” atbilžu metodi var izveidot rīcības shēmu⁵¹:

Attiecībā uz cietsirdīgu izturēšanos pret dzīvniekiem ir zināmas līdzības atbildīgo iestāžu darbībā, kas noteiktas iepriekš minētajās vadlīnijās par bīstamo suņu uzbrukumiem. Kā atsevišķas tēzes no AK Vadlīnijām, kuras ir vērā ņemamas, izstrādājot vadlīnijas rīcībai cietsirdīgas izturēšanās gadījumā, minamas:

⁵⁰ Dangerous Dogs Law. Guidance for Enforcers, Department for Environment Food & Rural Affairs // https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/69263/dogs-guide-enforcers.pdf

⁵¹ Turpat, 4.p.

- procesa virzītāja rīcībā ir jābūt informācijai par personām, kas var uzņemt dzīvnieku uz noteiktu laiku procesa ietvaros (Latvijā tās ir PVD reģistrētas dzīvnieku patversmes (mājas (istabas) dzīvniekiem), novietnes (lauksaimniecības dzīvniekiem), zooloģiskie dārzi (savvaļas sugu, eksotiskiem dzīvniekiem), jo tie ir veterinārās uzraudzības objekti un atbilstoši tiek reģistrēti, uzraudzīti un kontrolēti; ja līdzvērtīga uzraudzība un kontrole no PVD puses ir nodrošināma citiem objektiem, piemēram, dzīvnieku audzētavām, tad arī dzīvnieku audzētavas var būt kā izņemto, konfiscēto dzīvnieku pagaidu glabātāji);
- jāņem vērā dzīvnieka labturības nodrošināšanas vajadzība, tai pat laikā apzinoties procesuālās izmaksas – šie abi faktori jāizsver saistībā ar procesa ilgumu;
- varianti: procesa virzītājam pašam ir jābūt pietiekoši zinošam vai procesa virzītājam ir jānodrošina pieeja specifiskajām zināšanām – ir jābūt t.s. eksperta/-u kontaktinformācijai, pie kā vērsties pēc konsultācijas, kā rīkoties gadījumos, kad konstatēta iespējama cietsirdīga izturēšanās pret dzīvnieku;
- policijas darbinieku specializācija (AK bīstamo suņu jautājumā tas ir *The Dog Legislation Officer (DLO)*) – vēlams, ka katrā policijas iecirknī ir apmācīts darbinieks vai arī vienošanās vairāku iecirkņu starpā par pieeju šādam speciāli apmācītam darbiniekam – kvalificēts darbinieks, kas pārzin dzīvnieku aizsardzības tiesisko regulējumu un procesuālo kārtību rīcībai ar dzīvniekiem administratīvo pārkāpumu procesā un kriminālprocesā; tiek norādīts, ka praksē tā izpaužas kā dubultā kvalifikācija, jo ir jāapvieno zināšanas par dzīvniekiem un prasme strādāt ar cilvēkiem, kā atbilstošākie kandidāti ir policijas kinologi⁵²;
- šāda apmācīta darbinieka nozīme ir būt kontaktpersonai tiesībsargājošo iestāžu amatpersonām, pie kura var vērsties pēc informācijas par procesuālo kārtību pārkāpumos un noziedzīgos nodarījumos, kas saistīti ar dzīvniekiem; tāpat šai personai ir jānodrošina laba sadarbība ar pašvaldībām un dzīvnieku aizsardzības organizācijām, dzīvnieku patversmēm;
- apmācīta darbinieka uzdevums ir arī procesuālā uzraudzībā, lai lietas, kurās cietuši dzīvnieki un tie nodoti glabāšanai, tiktu izskatītas maksimāli ātri (tas saistīts ar procesuāliem izdevumiem) – no praktiskās daļas piemēriem redzams, ka šāda uzraudzība nepieciešama arī par procesuālo dokumentu noformēšanu;
- pašvaldību loma un iesaiste – attiecībā uz situāciju Latvijā, dzīvnieku uzturēšanas kārtība, sabiedriskā kārtība savā administratīvajā teritorijā ir pašvaldību kompetence, attiecīgi pašvaldībā ir jābūt skaidrai kārtībai, kā rīkoties situācijās, kas saistītas ar dzīvniekiem; tāpat pašvaldībai ir lielāka ietekme uz sabiedrības izglītošanu, ņemot vērā konkrētās administratīvās teritorijas aktuālās problēmas ar dzīvnieku uzturēšanu (vai tā ir klaiņojošo dzīvnieku problēma, vai suņu uzbrukumi, vai cietsirdības gadījumi, vai t.s. “dzīvnieku vācēji”, vai citas ar dzīvniekiem saistītas problēmas);
- policijas un pašvaldības saikne – nodalīta kompetence, kuras pārkāpumus/noziedzīgus nodarījumus izskata/izmeklē valsts policija, kuri pārkāpumi ir pašvaldības policijas kompetencē, kuri PVD kompetencē – ja katra iestāde precīzi pārzinās savas likumīgās kompetences robežas un procesuālo darbību kārtību, tad problēmas normu piemērošanā būtiski samazināsies;
- sadarbība – pārkāpumus un noziedzīgus nodarījumus pret dzīvniekiem nenovērsīs policija, pašvaldība, PVD, dzīvnieku aizsardzības organizācijas katra darbojoties individuāli, nošķirti, tikai sadarbojoties, daloties pieredzē, palīdzot viens otram var kompleksi risināt situāciju ar dzīvnieku turēšanu kopumā, dzīvnieku īpašnieku atbildības stiprināšanu, sabiedrības attieksmes maiņu u.c. Tas izskanēja arī diskusijas noslēgumā no LJB prezidenta A.Borovkova teiktā, ka “*divi var izdarīt vairāk, ja viens otram netraucē, bet viens otram palīdz*”;

⁵² Atceroties, ka AK Vadlīnijas ir bīstamo suņu jomā, tāpēc kinologi ir ļoti piemēroti šādai papildus kvalifikācijai.

- kompetences pārskatīšana – jebkuras valsts un pašvaldību iestādes funkcijas ir pārskatāmas, attiecīgi sekojot līdzī tiesību piemērošanas praksei, statistikas datiem, aktuālajai situācijai, veicot pētījumus, izdarot secinājumus – ja kaut kas principiāli nestrādā, tas ir jāmaina (tāpēc Ģenerālprokuratūras vadlīnijas būtu ļoti nozīmīgs pētījums KL 230.panta un, vēlams, vienlaikus arī 230.¹panta piemērošanas prakses izpētē, lai izstrādātu darboties spējīgu, efektīvu procesuālo kārtību lietās, kurās cietuši vai iesaistīti dzīvnieki).

No Latvijas tiesību piemērošanas prakses izriet ļoti būtisks procesuālās kārtības neievērošanas risks lietās, kurās iesaistīti dzīvnieki – kaut kādu iemeslu dēļ dzīva dzīvnieka klātesamība procesā procesa virzītājus dezorganizē tik ļoti, ka procesuālās darbības, kas būtībā ir tieši tādas pašas kā jebkura cita pārkāpuma/noziedzīga nodarījuma izskatīšanā/izmeklēšanā, netiek pienācīgi veiktas. Uz šo diskusijā norādīja Tiesībsargs J.Jansons, paužot satraukumu par iestāžu nevēlēšanos vai neprasmī piemērot spēkā esošās normas.

Procesuālās atšķirības, kas ir administratīvo pārkāpumu procesā un kriminālprocesā, kur iesaistīti dzīvnieki, ir vienkārši jāzina un jāpiemēro. Tā, piemēram, dzīvnieka izņemšanas procesam ir jābūt secīgi skaidram, kā dokumentēt, kur dzīvnieku nogādāt glabāšanai (tāpat arī konfiskācijas gadījumā – kur likt dzīvnieku līdz lēmumu izpildei) u.t.t. Būtībā pēdējo gadu laikā “dzīvnieks” kā īpašs tiesību objekts jau ir nostiprināts gan KPL, gan KL, gan AAL normās.

Tas liecina par to, ka policijas struktūrā ir nepieciešamība pēc specializētiem darbiniekiem – tādiem, kas līdz sīkumam pārzin procesuālo kārtību noteiktā pārkāpumu/noziedzīgu nodarījumu veidā – šajā gadījumā tā ir cietsirdīga izturēšanās pret dzīvnieku. Mazākais ar ko var sākt, ir vadlīniju izstrāde, kas būtu pirmais solis vienveidīgas normu piemērošanas prakses īstenošanai administratīvo pārkāpumu un kriminālprocesā par cietsirdīgu izturēšanos pret dzīvniekiem.

4.6. Kompetences sadalījums cietsirdīgas izturēšanās pret dzīvnieku lietās

Noslēgumā jautājums par efektīvu kompetences sadalījumu, lai iestāžu funkcijas nepārklātos, kā arī lai nerastos lieka vajadzība “futbolam”⁵³ valsts pārvaldē.

Jau iepriekšējās nodaļās šis jautājums aktualizējies, secinot, ka dzīvnieku aizsardzības un labturības jomā ir trīs pārkāpumu/noziedzīgu nodarījumu grupas un katrai no tām ir sava kompetentā iestāde, kas izriet no nodarījuma būtības un nodarījuma sekām, kā arī veicamajām izmeklēšanas darbībām. Attiecīgi kompetences sadalījumam būtu jābūt šādam:

1. **Dzīvnieku turēšanas noteikumu pārkāpšana** – abos procesos policijas (valsts vai pašvaldību) kompetence
 - 1.1. DzAL 58.pants - par dzīvnieku turēšanas noteikumu pārkāpšanu, ar ko citam dzīvniekam nodarīts fizisks kaitējums vai cilvēkam nodarīts fizisks vai materiāls kaitējums;
 - 1.2. KL 230.1.pants - par dzīvnieku turēšanas noteikumu pārkāpšanu, ja tās rezultātā cietušajam nodarīts vidēja smaguma miesas bojājums, smags miesas bojājums vai tā izraisījusi cilvēka nāvi;
2. **Dzīvnieku labturības prasību pārkāpums** – administratīvo pārkāpumu procesā PVD; kriminālprocesā valsts policijas kompetence:
 - 2.1. DzAL 57.pants - par dzīvnieku labturības prasību pārkāpumiem
 - 2.2. Ja labturības prasību pārkāpumu rezultātā dzīvnieks gājis bojā vai tā veselībai nodarīts būtisks kaitējums, būtu jāpiemēro KL 230.pants – cietsirdīga izturēšanās pret dzīvniekiem;
3. **Cietsirdīga izturēšanās pret dzīvniekiem** – abos procesos valsts policijas kompetence
 - 3.1. DzAL 59.pants – par cietsirdīgu izturēšanos pret dzīvnieku
 - 3.2. KL 230.pants - par cietsirdīgu izturēšanos pret dzīvnieku, kuras rezultātā tas gājis bojā vai sakropļots, vai par dzīvnieka spīdzināšanu; par tādām pašām darbībām, ja tās izdarītas publiskā vietā vai nepilngadīgā klātbūtnē vai ja tās izdarījusi personu grupa pēc iepriekšējas vienošanās, vai ja ar to radīts būtisks kaitējums

Reālā situācija administratīvo pārkāpumu procesā diemžēl ir savādāka.

⁵³ <https://mazaksslogs.gov.lv/futbols/sakums/>

ADMINISTRATĪVIE PĀRKĀPUMI DZĪVNIĒKU AIZSARDZĪBAS LIKUMĀ

LABTURĪBAS PĀRKĀPUMS

57. pants. Par dzīvnieku labturības prasību pārkāpumiem piemēro naudas sodu fiziskajai personai līdz trīssimt piecdesmit naudas soda vienībām, bet juridiskajai personai — no divdesmit divām līdz piecsimt naudas soda vienībām.

TURĒŠANAS PĀRKĀPUMS

58. pants. Par dzīvnieku turēšanas noteikumu pārkāpšanu, ar ko citam dzīvniekam nodarīts fizisks kaitējums vai cilvēkam nodarīts fizisks vai materiāls kaitējums, piemēro naudas sodu fiziskajai personai no četrpadsmit līdz trīssimt septiņdesmit piecām naudas soda vienībām, bet juridiskajai personai — no divdesmit divām līdz sešsimt naudas soda vienībām.

CIETSIRDĪGA IZTURĒŠANĀS

59. pants. Par cietsirdīgu izturēšanos pret dzīvnieku piemēro naudas sodu fiziskajai personai no divdesmit līdz četrsimt naudas soda vienībām, bet juridiskajai personai — no četrdesmit līdz septiņsimt naudas soda vienībām, nosakot dzīvnieku turēšanas tiesību aizliegumu uz laiku līdz diviem gadiem vai bez tā.

Ar pārkāpumu kaitējums nodarīts:
CILVĒKAM DZĪVNIĒKAM

<p>Administratīvā pārkāpuma procesu līdz lietas izskatīšanai veic: Pašvaldības policija; Pašvaldības administratīvā inspekcija</p> <p>Administratīvā pārkāpuma lietu izskata: Pašvaldības administratīvā komisija vai apakškomisija</p> <p>Administratīvā pārkāpuma procesu veic: Pārtikas un veterinārais dienests</p>	<p>Administratīvā pārkāpuma procesu līdz lietas izskatīšanai veic: Pašvaldības policija; Pašvaldības administratīvā inspekcija</p> <p>Administratīvā pārkāpuma lietu izskata: Pašvaldības administratīvā komisija vai apakškomisija</p> <p>Administratīvā pārkāpuma procesu veic: Valsts policija</p>	<p>Administratīvā pārkāpuma procesu veic: Pārtikas un veterinārais dienests</p>
--	--	--

Atbilstoši DzAL 60.pantam iestādes kompetence administratīvo pārkāpumu procesā var būt triju veidu:

- 1) Iestāde, kas veic administratīvā pārkāpuma procesu pilnā apjomā:
 - 1.1. tikai vienā gadījumā tā ir **valsts policija**: par DzAL 58.pantā paredzēto pārkāpumu – dzīvnieku turēšanas noteikumu pārkāpums, ja ar pārkāpumu kaitējums nodarīts cilvēkam;
 - 1.2. **Pārtikas un veterinārais dienests**: par DzAL 57., 58. un 59.panta pārkāpumiem – dzīvnieku labturības prasību pārkāpums; dzīvnieku turēšanas noteikumu pārkāpums (ja kaitējums nodarīts dzīvniekam); cietsirdīga izturēšanās pret dzīvnieku;
- 2) Iestāde, kas veic administratīvā pārkāpuma procesu tikai līdz lietas izskatīšanai:
 - 2.1. **pašvaldības policija**: par DzAL 57. un 58.pantu – dzīvnieku labturības prasību pārkāpums; dzīvnieku turēšanas noteikumu pārkāpums, ja ar pārkāpumu kaitējums nodarīts cilvēkam;
 - 2.2. **pašvaldības administratīvā inspekcija** (Rīga, Rēzekne, Babītes novads): par DzAL 57. un 58.pantu – dzīvnieku labturības prasību pārkāpums; dzīvnieku turēšanas noteikumu pārkāpums, ja ar pārkāpumu kaitējums nodarīts cilvēkam;
- 3) Iestāde, kas izskata administratīvā pārkāpuma lietu:
 - 3.1. **pašvaldības administratīvā komisija vai apakškomisija**: par DzAL 57. un 58.pantu – dzīvnieku labturības prasību pārkāpums; dzīvnieku turēšanas noteikumu pārkāpums, ja ar pārkāpumu kaitējums nodarīts cilvēkam.

Amatpersonas, kuras ir tiesīgas veikt administratīvā pārkāpuma procesu, nosauktas AAL 115.pantā, savukārt, AAL 125.panta otrā daļā noteikts, ka “Gadījumā, ja kompetentā iestāde objektīvu apstākļu dēļ nevar uzsākt administratīvā pārkāpuma procesu un veikt neatliekamās procesuālās darbības, nozaru likumos var paredzēt, ka administratīvā pārkāpuma procesu var uzsākt un lietas sagatavošanu izskatīšanai var veikt citas šā likuma 115. pantā minēto iestāžu amatpersonas”, t.sk., pašvaldības administratīvās inspekcijas; pašvaldības policijas; Valsts policijas amatpersonas. Šādi objektīvi apstākļi pastāv – PVD nav operatīvais dienests, PVD darba laiks ir ierobežots.

Bet tā kā DzAL X nodaļā nav norādītas amatpersonas, kuras var veikt administratīvā pārkāpuma procesu ārpus PVD darba laika, ir radīta absurda situācija, ka, piemēram, vakaros, naktīs, brīvdienās, svētku dienās dzīvnieka izņemšanu un pārkāpuma novēršanu (īpaši tas attiecināms uz cietsirdīgu izturēšanos pret dzīvnieku) nav tiesīgi veikt ne valsts, ne pašvaldību policija, ja likumu interpretē formāli.

Pirms AAL spēkā stāšanās LAPK regulējums paredzēja šādu kārtību: saskaņā ar LAPK 238.¹ pantu “*Saņemot ziņas, kuras norāda uz iespējamu administratīvā pārkāpuma izdarīšanu, šā kodeksa 247.pantā minētās personas triju darba dienu laikā pieņem lēmumu par administratīvā pārkāpuma lietvedības uzsākšanu vai par atteikšanos uzsākt administratīvā pārkāpuma lietvedību*”. LAPK 247.pantā minētās personas ir:

- 1) personas, kurām ir tiesības sastādīt administratīvā pārkāpuma protokolu pēc LAPK vai citiem normatīviem aktiem;
- 2) protokolu ir tiesīgas sastādīt arī attiecīgi pilnvarotas pašvaldību amatpersonas;
- 3) ja LAPK vai citi normatīvie akti nenosaka personu, kura ir tiesīga sastādīt administratīvā pārkāpuma protokolu, to sastāda iestāde, kura saskaņā ar šo likumu ir pilnvarota izskatīt administratīvo pārkāpumu lietas, vai valsts policijas darbinieks atbilstoši pārkāpuma izdarīšanas vietai.

Šobrīd DzAL kā nozares likums 60.pantā nosauc tikai vienu pārkāpumu, par kuru līdz administratīvās lietas izskatīšanai procesu var veikt Valsts policija vai pašvaldības policija, proti – par DzAL 56.panta pirmajā daļā minētajiem pārkāpumiem: par tādu normatīvo aktu pārkāpšanu, kuri regulē savvaļas sugu dzīvnieku ieguvu, iegādi, turēšanu nebrīvē, atsavināšanu vai turēšanu pārdošanai vai apmaiņai un piedāvāšanu tirdzniecībā.

Tai pat laikā DzAL X nodaļas pārējo pārkāpumu, kuros cietuši dzīvnieki, izskatīšana ārpus PVD (kas ir vienīgā kompetentā iestāde pēc DzAL 60.panta trešās daļas) darba laika netiek atrunāta.

DzAL 60.pants būtu precizējams:

60. pants. (1) *Administratīvā pārkāpuma procesu par šā likuma 54.panta otrajā daļā, 57. un 58. pantā (ja ar pārkāpumu nodarīts kaitējums cilvēkam) un 59. pantā minētajiem pārkāpumiem līdz lietas izskatīšanai veic pašvaldības policija vai pašvaldības administratīvā inspekcija, bet administratīvā pārkāpuma lietu izskata pašvaldības administratīvā komisija vai apakškomisija.*

(2) *Administratīvā pārkāpuma procesu par šā likuma 58.pantā (ja ar pārkāpumu nodarīts kaitējums cilvēkam) minētajiem pārkāpumiem veic Valsts policija.*

(3) *Administratīvā pārkāpuma procesu par šā likuma 53., 54. un 55. pantā, 56. panta pirmajā un trešajā daļā ; un 57. un 58. pantā (ja ar pārkāpumu nodarīts kaitējums dzīvniekam) 59. pantā minētajiem pārkāpumiem veic Pārtikas un veterinārais dienests.*

(4) *Administratīvā pārkāpuma procesu par šā likuma 56.panta pirmajā un otrajā daļā minētajiem pārkāpumiem veic Dabas aizsardzības pārvalde.*

(5) Administratīvā pārkāpuma procesu par šā likuma 56. panta pirmajā daļā un 57.panta minētajiem pārkāpumiem līdz administratīvās lietas izskatīšanai veic Valsts policija vai pašvaldības policija, bet administratīvā pārkāpuma lietu izskata Pārtikas un veterinārais dienests vai Dabas aizsardzības pārvalde.

Cietsirdīga izturēšanās pret dzīvnieku, kas nav saistīta ar labturības prasību pārkāpumiem (kur būtu nepieciešamas specifiskas zināšanas par dzīvnieka labturību) ir vistiešākā policijas kompetence. Nekavējoties ir nepieciešami grozījumi DzAL X nodaļā, paredzot, ka administratīvā pārkāpuma procesu cietsirdīgas izturēšanās pret dzīvnieku gadījumā veic valsts vai pašvaldību policija.

Diskusijas laikā izskanēja prokurora G.Bērziņa priekšlikums: “*Ir vērts padomāt par piekritības nodošanu visā vai kaut kādā daļā pašvaldības policijai*”, ņemot vērā, ka ar pašvaldības reformu visās būs pašvaldības policija.

Tāpat arī diskusijas vadītāja D.Ločmele norādīja, ka ir: “*vienkārši risināmas lietas: 1) administratīvie pārkāpumi dzīvnieku aizsardzības jomā – visas lietas, kas ir labturība, kuru var izskatīt PVD; 2) krimināllietas – jebkura cietsirdība, kas kvalificējas pēc DzAL 4.panta ir valsts policijas kompetence. Sakārtojot, kas ir administratīvie pārkāpumi dzīvnieku turēšanā un labturībā, kas - cietsirdība kā noziedzīgs nodarījums, atrisinās gan iestāžu kompetences jautājums, gan sodi, gan to piemērošana. Neviens pārkāpums pret dzīvnieku nav maznozīmīgs – skaidri jānosaka, kurš izskata, kurš pieņem lēmumus.*”

5. Priekšlikumi

Gan 30.04.2021.g. diskusijas, gan šī kopsavilkuma galvenais mērķis ir, apvienojot nozares ekspertu viedokļus, izstrādāt priekšlikumus tiesību normu pilnveidošanai, tiesību piemērošanas uzlabošanai un interpretācijas kļūdu novēršanai.

Pamatojoties uz diskusijas rezultātiem un veikto papildus izpēti, aicinām izvērtēt šādus priekšlikumus, iekļaujot tos attiecīgās iestādes dienaskārtība (ja nepieciešams, izveidojot darba grupu):

1. Par dzīvnieka kā justspējīgas būtnes izdalīšanu no lietu statusa civiltiesību lietu tiesību daļā – turpināt pētīt un diskutēt, pirms sagatavot precīzus priekšlikumus.
2. Tiesiski noregulēt aizliegumu turēt dzīvnieku personām, kas sodītas par cietsirdīgu izturēšanos pret dzīvnieku:
 - 2.1.Papildināt KL 230.panta abu daļu sankcijas ar obligātu papildsodu – atņemot tiesības turēt dzīvniekus uz laiku līdz pieciem gadiem;
 - 2.2.Papildināt DzAL 4.pantu ar trešo daļu – speciālajā likumā dodot skaidrojumu papildsodam – aizliegumam turēt dzīvnieku;
3. Par DzAL 4.panta pirmo daļu un KL 230.pantu:
 - 3.1.skaidrāk definēt cietsirdīgu izturēšanos pret dzīvnieku DzAL 4.panta pirmajā daļā, nodalot no labturības prasību pārkāpumiem tās darbības un bezdarbības, kas nav kvalificējamas kā cietsirdīga izturēšanās;
 - 3.2.precizēt pazīmes, pēc kurām cietsirdīga izturēšanās kvalificējama kā noziedzīgs nodarījums pēc KL 230.panta – ņemot vērā AAL 5.panta trešajā daļā noteikto secību, ka administratīvā atbildība iestājas tad, ja par to nav paredzēta kriminālatbildība (tātad prioritāri ir secināt, ka cietsirdība nav kvalificējama kā noziedzīgs nodarījums – priekšlikums izvērtēt, vai papildināms KL 230.pants, vai precizējams DzAL 4.pants;
 - 3.3.precizēt darbības vai bezdarbību, kas uzskatāma par dzīvnieka spīdzināšanu.
4. Dzīvnieku izņemšanas un nodošanas glabāšanā precizēšana:
 - 4.1.Apvienot NVA kompetences ietvaros gan administratīvo pārkāpumu procesā, gan kriminālprocesā izņemto dzīvnieku nodošanu glabāšanā pēc vienotas kārtības, nosacījumiem;
 - 4.2.MK 27.12.2011.g. noteikumos Nr.1025 “Noteikumi par rīcību ar lietiskajiem pierādījumiem un arestēto mantu” un MK 30.06.2020.g. noteikumos Nr.413 “Noteikumi par rīcību ar administratīvo pārkāpumu lietās izņemto mantu un dokumentiem” reglamentēt skaidru, saprotamu kārtību, kā, kādos termiņos notiek administratīvo pārkāpumu procesā un kriminālprocesā izņemta dzīvnieka nodošana glabāšanā;
5. Sagatavot iesniegumu Ģenerālprokuroram par cietsirdīgas izturēšanās pret dzīvniekiem iekļaušanu prioritāro lietu sarakstā – veikt izpēti par KL 230.panta piemērošanu un DzAL 59.panta piemērošanu (ar vēsturisko pētījumu par LAPK 106.¹panta piemērošanu) – izstrādāt Vadlīnijas vienveidīgai normu piemērošanas praksei par rīcību administratīvo pārkāpumu procesā un kriminālprocesā par cietsirdīgu izturēšanos pret dzīvnieku;
6. Administratīvo pārkāpumu procesā pārskatīt kompetences sadalījumu DzAL 60.pantā, piemēram:
 - 6.1.Par cietsirdīgu izturēšanos pret dzīvnieku, kas nav saistīta ar veterinārmedicīniskas izglītības nepieciešamību – dzīvnieku sišana, žņaugšana, duršana, šaušana, dedzināšana, slīcināšana, kāršana, dzimumtieksmju apmierināšana ar dzīvnieku tml.

- darbības – izmeklē un administratīvā pārkāpuma procesu veic valsts policija (vienkāršojas arī kvalifikācijas jautājums un tiek novērsts lietas materiālu pārsūtīšanas posms, jo abi procesi par cietsirdīgu izturēšanos būs valsts policijas kompetencē);
- 6.2. Par cietsirdīgu izturēšanos pret dzīvnieku, kas saistīta ar labturības prasību pārkāpumiem un kas kvalificējami kā cietsirdīga izturēšanās – dzīvnieka atstāšana bez ūdens, barības, aprūpes – izskata un administratīvā pārkāpuma procesu veic PVD;
- 6.3. Dzīvnieku turēšanas pārkāpumus, kas saistīti ar sabiedrisko kārtību, izskata pašvaldības policija, kas saistīti ar uzbrukumiem dzīvniekiem vai cilvēkiem – valsts policija;
- 6.4. Dzīvnieku labturības prasību pārkāpumus izskata PVD.

Priekšlikumi turpmākam vērtējumam un darbam nosūtāmi:

1. LR Saeima Tautsaimniecības, agrārās, vides un reģionālās politikas komisijai;
2. LR Saeima Tautsaimniecības, agrārās, vides un reģionālās politikas komisijas Vides un klimata apakškomisijai;
3. Tieslietu ministrijai
4. Augstākai tiesai
5. Iekšlietu ministrijai
6. Ģenerālprokuratūrai
7. Valsts policijai
8. Nodrošinājuma valsts aģentūrai
9. Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijai
10. Zemkopības ministrijai
11. Pārtikas un veterinārajam dienestam
12. Latvijas tiesnešu biedrībai

Avoti:

1. Civillikums. Trešā daļa. Lietu tiesības, 28.01.1937.g.
2. Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodekss, 07.12.1984.g. // nav spēkā
3. Krimināllikums, 17.06.1998.g.
4. Dzīvnieku aizsardzības likums, 09.12.1999.g.
5. Kriminālprocesa likums, 21.04.2005.g.
6. Administratīvās atbildības likums, 25.10.2018.g.
7. MK 03.10.1995.g. noteikumu Nr.291 "Suņu un kaķu turēšanas noteikumi" // nav spēkā
8. MK 27.09.2005.g. noteikumi Nr.726 "Noteikumi par rīcību ar lietiskajiem pierādījumiem un arestēto mantu" // nav spēkā
9. MK 11.07.2006.g. noteikumi Nr.580 "Noteikumi par rīcību ar administratīvo pārkāpumu lietās izņemto mantu un dokumentiem" // nav spēkā
10. MK 07.12.2010.g. noteikumi Nr.1098 "Noteikumi par rīcību ar administratīvo pārkāpumu lietās izņemto mantu un dokumentiem" // nav spēkā
11. MK 27.12.2011.g. noteikumi Nr.1025 "Noteikumi par rīcību ar lietiskajiem pierādījumiem un arestēto mantu"
12. MK 26.11.2013.g. noteikumi Nr.1354 "Kārtība, kādā veicama valstij piekritīgās mantas uzskaitē, novērtēšana, realizācija, nodošana bez maksas, iznīcināšana un realizācijas ieņēmumu ieskaitīšana valsts budžetā"
13. MK 30.06.2020.g. noteikumi Nr.413 "Noteikumi par rīcību ar administratīvo pārkāpumu lietās izņemto mantu un dokumentiem"
14. AK Dzīvnieku labturības akts // Animal Welfare Act 2006, UK // <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/2006/45/section/34>
15. Austrijas Civillikums // Allgemeines bürgerliches Gesetzbuch (ABGB), JGS Nr. 946, vom 1.Juni 1811, zuletzt geändert durch 31.07.2019 // <https://www.ris.bka.gv.at/GeltendeFassung.wxe?Abfrage=Bundesnormen&Gesetzesnummer=10001622>
16. Čehijas Civillikums // 89/2012 Sb. ACT of 3 February 2012 the Civil Code // <http://obcanskyzakonik.justice.cz/images/pdf/Civil-Code.pdf>
17. Čehijas Kriminālkodekss // 40/2009 Coll. ACT of 8 January 2009 Criminal Code // https://www.legislationline.org/download/id/6370/file/Czech%20Republic_CC_2009_am2011_en.pdf
18. Čehijas likums Par dzīvnieku aizsardzību pret cietsirdību // Zákon č. 246/1992 Sb. na ochranu zvířat proti týrání // 246/1992 Coll. ACT of the Czech National Council of 15 April 1992 on the Protection of Animals Against Cruelty
19. Krievijas federācijas (KF) Civillikums // Гражданский кодекс Российской Федерации, ЧАСТЬ ПЕРВАЯ, Принят Государственной Думой, 21 октября 1994 года, в редакции федеральных законов от 18.03.2019 № 34-ФЗ // <http://pravo.gov.ru/proxy/ips/?docbody=&prevDoc=102528600&backlink=1&&nd=102033239>
20. KF likumprojekts "Par dzīvnieku aizsardzību no cietsirdīgas izturēšanās" // Закон РФ "О защите животных от жестокого обращения", (проект № 97802163-2), <https://sozd.duma.gov.ru/bill/97802163-2>
21. Šveices Civillikums // Schweizerisches Zivilgesetzbuch vom 10.Dezember 1907, Eingefügt durch Ziff. I des BG vom 4. Okt. 2002 (Grundsatzartikel Tiere), in Kraft seit 1. April 2003 (AS 2003 463 466; BB1 2002 4164 5806) // http://www.gesetze.ch/sr/210/210_076.htm#2
22. Vācijas Civillikums // Bürgerliches Gesetzbuch (BGB), Ausfertigungsdatum: 18.08.1896, zuletzt geändert durch Art.7 G v. 31.01.2019 | 54 // <https://www.gesetze-im-internet.de/bgb/BJNR001950896.html>
23. Ziemeļīrijas Dzīvnieku labturības akts // Welfare of Animals Act (Northern Ireland) 2011 // <https://www.legislation.gov.uk/niu/2011/16/contents>

24. Likumprojekts “Grozījumi Dzīvnieku aizsardzības likumā” (reģ.Nr.507/Lp13)
25. Pilsoniskā iniciatīva “Bargākus sodus par cietsirdīgu izturēšanos pret dzīvniekiem” (reģ.Nr.558/Lm13)
26. “Aktuālie juridiskie jautājumi dzīvnieku aizsardzības un labturības jomā”, Juristu dienas 2019, nodibinājuma “dzivniekupolicija.lv” organizēta konference, 2019.gada 25.aprīlī
27. Dangerous Dogs Law. Guidance for Enforcers, Department for Environment Food & Rural Affairs // https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/69263/dogs-guide-enforcers.pdf
28. Elaine L. Hughes, Christiane Meyer “Animal welfare law in Canada and Europe”, Primary Citation: Animal Law [Vol.6:23 2000] // <https://www.animallaw.info/article/animal-welfare-law-canada-and-europe>
29. “Juridiskās problēmas krimināllietās un administratīvo pārkāpumu lietās, kurās iesaistīti dzīvnieki”, Juristu dienas 2018, nodibinājuma “dzivniekupolicija.lv” organizēta nozares ekspertu diskusiju, 2018.gada 26.aprīlī // diskusijas rezultāti: <http://info.dzivniekupolicija.lv/lv/projekts/diskusijas-juridiskas-problemas-kriminallietas-un-administrativo-parkapumu-lietas-kuras-iesaistiti-dzivnieki-rezultati>
30. Kriminālsodu politikas koncepcija (Informatīvā daļa) // <http://polsis.mk.gov.lv/documents/2891>
31. G.Laganovskis “Sodāmība un tās sekas uz karjeru”, 28.10.2015.g. // <https://lvportals.lv/skaidrojumi/274668-sodamiba-un-tas-sekas-uz-karjeru-2015>
32. “Latentā noziedzība un atkārtota viktimizācija dažādos noziedzīgos nodarījumos. Latvijas iedzīvotāju aptauja. 2017.gada augusts – oktobris” // http://petijumi.mk.gov.lv/sites/default/files/title_file/SKDS_2017_Latenta_noziedziba_un_atkarta_viktimizacija.pdf
33. V.Liholaja, A.Niedre „Krimināllikuma komentāri”, 6.grāmata, Sevišķā daļa, Firma „AFS”, Rīga, 1999.g., 20.-21.lpp.
34. L.Liepa “Lielo pērtiķu tiesību rītausmā”, 2015.g. marts // <https://www.rigaslaiks.lv/zurnals/lielo-pertiku-tiesibu-ritausma-14517>
35. Rokasgrāmata rīcībai ar mantu kriminālprocesā, 2019, KNAB // https://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:fsCNoXRFe3gJ:https://www.knab.gov.lv/upload/2019/rokasgramata_ricibai_ar_mantu_kriminalprocesa.docx+&cd=3&hl=lv&ct=clnk&gl=lv
36. Письмо Президента Российской Федерации В.Путина от 3 января 2000 г. № Пр-6, pieejams dokumentu sarakstā: <https://sozd.duma.gov.ru/bill/97802163-2>
37. Administratīvā rajona tiesa Liepājas tiesu nams 2013.gada 30.janvāra spriedums lietā Nr.A420377112
38. Satversmes tiesas spriedums, 24.11.2017.g., lietā Nr.2017-07-01 “Par Izglītības likuma 50.panta 1.punkta, ciktāl tas liedz personai, kura tikusi sodīta par smagu vai sevišķi smagu noziegumu, tiesības strādāt par pedagogu, atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 106.pantam” // <https://likumi.lv/ta/id/295329-par-izglitibas-likuma-50-panta-1-punkta-ciktal-tas-liedz-personai-kura-tikusi-sodita-par-smagu-vai-seviski-smagu-noziegumu-ties...>
39. Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2013.gada 22.aprīļa spriedums lietā „Animal Defenders International v. The United Kingdom”, pieteikums Nr.48876/08 // <https://hudoc.echr.coe.int/fre#%7B%22itemid%22:%5B%22001-119244%22%5D%7D>

No visiem noziegumiem
smagākais - cietsirdība
/Konfūcijs/

Paldies no "kaķēna maisā"

Iceland
Liechtenstein
Norway

Active
citizens fund

Diskusijas ietekmē žurnāliste I.Kreicberga raidījumā “Ķepa uz sirds” izveidoja sižetu par lietas “Kaķis maisā” galveno varoni – izdzīvojušo kaķēnu.

Video: S21E20 Ķepa uz sirds 22.05.2021. Kaķēna Albas glābšana - <https://www.youtube.com/watch?v=hmusdw9llYE>

Secinājums – cietsirdīgas izturēšanās rezultātā izdzīvojušais kaķēns ir izvilcis savu laimīgo loterijas biļeti – kaķa cienīgu dzīvi jaunā mājā pie jauniem saimniekiem, mīlēts un lolots. Bet pret kaķēnu vērstās cietsirdības kvalifikācija ir uz lielas jautājuma zīmes...